sait faik

BÜTÜN ESERLERİ

sevgiliye mektup

14

bilgi yayınevi

BİLGİ YAYINLARI : 101
SAİT FAİK / BÜTÜN ESERLERİ : 14

ISBN 975 - 494 - 154 - 8
2001 . 06 . Y . 0105 . 1863

Birinci Basım 1987
İkinci Basım 1990
Üçüncü Basım 1993
Dördüncü Basım 1996
Beşinci Basım 1999

Altıncı Basım
Aralık 2001

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Caddesi, No: 46/A, Yenişehir 06420 / Ankara
Tlf : (0-312) 434 49 98 - 434 49 99 - 431 81 22
Faks : (0-312) 431 77 58

BİLGİ KİTABEVİ
Sakarya Caddesi, No: 8/A, Kızılay 06420 / Ankara
Tlf : (0-312) 434 41 06 - 434 41 07
Faks : (0-312) 433 19 36

BİLGİ DAĞITIM
Narlıbahçe Sokak, No: 17/1, Cağaloğlu 34360 / İstanbul
Tlf : (0-212) 522 52 01 - 520 02 59
Faks : (0-212) 527 41 19

www.bilgiyayinevi.com.tr • e-mail: info@bilgiyayinevi.com.tr

SAİT FAİK

Bütün Eserleri

14

Sevgiliye Mektup

(Hikâyeler – Yazılar – Mektuplar – Konuşmalar)

Yayıma Hazırlayan : **Muzaffer UYGUNER**

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni: fahri karagözoğlu
kapak fotoğrafı: ara güler

Sait Faik'in eserlerinin yasal sahibi olan
Darüşşafaka Cemiyeti ile yapılan
özel anlaşma gereğince, sanatçının bütün
eserlerinin yayın hakkı Türkçe ve
bütün dillerde Bilgi Yayınevi'ne aittir.
Bu dizide çıkan ve çıkacak olan eserlerin
hiçbiri kaynak gösterilmeden alınamaz,
yayımlanamaz. Yayınevinin yazılı izni
olmadan radyo ve televizyona uyarlanamaz,
oyun ve film haline getirilemez.

baskı: cantekin matbaacılık yayıncılık ltd. şti.
tlf: 384 34 35 - 384 34 36 - 384 34 37

İÇİNDEKİLER

Bu Kitap İçin 7

Hikâyeler

Fıtnat'ın Ayrılık Hikâyesi 15
"Halime'yi Samanlıkta" 20
Karapürçek 24
Kireç Ocağı 31
Köye Gelen Vali 39
16.15 45
Sevgiliye Mektup 51
Sır! 55
Tavşanla Kuzu 62

Yazılar

Aşk Üzerine 69
Eleştiri Üzerine 73
Eleştiri ve Eleştirmen Üzerine 75
Eleştirmen 79
Fikret Ürgüp İçin 85
"Gölgeler" Gölgede Kaldı 90
Günlük 93
Hikâyeler Üzerine 97
Homurdanma 102
İlkbahar Hikâyeleri 107

Kenan Hulûsi'nin Hikâyeleri 111
Lautréaumont Üzerine 115
Mark Twain Derneği Üyeliği 117
Memet Fuat İçin 119
Ne Can Sıkıcı İnsan Şu Freud! 122
Sıvaslı Ağaç'a 128
Varlık Üzerine 132
Yeditepe Üzerine 136
Sovyet Rejiminde İçtimai Sigortalar 139

Kartlar - Mektuplar - 145
Konuşmalar 181
Sözlük ve Açıklamalar 185

Bir Hikâyeci: Sait Faik (Fethi Naci) 197
Sait Faik İstanbul'u Yazdı Ben de...
(Adnan Özyalçıner) 201
Bir Büyük "Küçük Hikâyeci" İçin
Küçük Notlarla (Tarık Dursun K.) 209
Sait Faik İçimizdedir (Muzaffer Buyrukçu) 211
Sait Üzerine (Orhan Kemal) 215
Sait Faik Öykücülüğü (Muzaffer Uyguner) 219

BU KİTAP İÇİN

Bu kitap, Sait Faik'in bir ikisi yayımlanmış, büyük çoğunluğu yayımlanmamış hikâye ve yazıları ile, hiç yayımlanmamış mektuplarını içermektedir.

Kitaba ad ararken birçok adlar üzerinde durdum. Büyük çoğunluğu, Burgaz Adası'ndaki Sait Faik Müzesi Arşivi'nden alınan yazı ve mektuplar nedeniyle kitabın adının Arta Kalanlar, Kalanlar, Müzedekiler olmasını düşündüm. Daha başka adlar da aklıma geldi. Ama, sonunda, Sait Faik'in birçok yazısına başlık olarak "Sevgiliye Mektup" adını koyduğunu ve bulunan bazı mektupların da sevgililerivle ilgili bulunduğunu göz önünde tutarak kitabın adını Sevgiliye Mektup koydum.

Bu kitapta yayımlanmamış hikâyeleri ve yazıları yer almaktadır. Bazılarına göre yazarının yayımlamayı uygun bulmadığı ürünleri ve hele yazı taslakları, müsveddeleri okur önüne çıkarılmamalıdır. Bazılarına göre ise, bütün ürünleri okura sunulmalıdır. Bu ikinci görüşte olanlar, batı ülkelerinde, birçok yazarın ürünlerinin böylece yayımlandığını ve hatta gizli günlüklerinin bile okur önüne çıkarıldığını örnek olarak göstermektedirler.

Sait Faik'in bu kitaptaki hikâyelerinin sayısı

azdır. Ama, görülüyor ki, Sait Faik, bütün yazdıklarını hemen ve olduğu gibi yayımlamak isteyen ya da yayımlayan bir yazar değildir. Taslakların çokluğu ve daha pek çok taslağın bulunması bunun bir kanıtıdır. Ayrıca, bu kitaba giren yazılarının incelenmesinde, bir yazıyı bütünlemek için epeyce müsvedde yaptığını anlıyoruz. Eleştiri ve eleştirmenlerle ilgili yazıları ile Kenan Hulûsi'nin İlkbahar Hikâyeleri adlı kitabı için yazdıklarını karşılaştırmalıyız. Ayrıca, bir-iki mektup da bu yönden karşılaştırılmalıdır.

Bu kitapta hikâyeler, yazılar, konuşmalar ve mektuplar yer almıştır.

Kitaba aldığımız hikâye sayısı dokuzdur. Bunlardan "16.15" ile "Sevgiliye Mektup" daha önceleri dergilerde yayımlanmıştır. İstanbul'da çıkan Cumartesi adlı dergide iki hikâyesi ile bir yazısı çıkmıştır. Buraya aldığımız "16.15", daha önce kitaplarına girmemiş bir hikâyedir. "Sevgiliye Mektup" ise Bursa'da yayımlanan Demet dergisinde çıkmıştır. Havada Bulut'a "Birinci Mektup" başlığıyla giren bu hikâyenin bu ilk metni, oldukça değişiktir. Bu da, yazarın hikâyeleri üzerinde değişiklikler yaptığını göstermektedir. Bu gibi değişikliklerin, başka hikâyelerinde de görüldüğünü anımsamalıyız.

Dokuz hikâyeden yedisi süreli yayınlarda da yayımlanmış değildir. Bunların değişik biçemleri olduğu görülmektedir. "Karapürçek" ile "Kireç Ocağı"nın ilk denemelerinden olduğu izlenimini edindik. "Sır" ise yeni harflerle yazılmış tek hikâyesidir. Hatta, bunun kendi hikâyesi olup olmadığında,

bu yüzden biraz tereddüt geçirdim. Ama, başka bir yazar adı olmaması, içinde kendinden söz etmesi karşısında bu kitaba aldım. Bu dokuz hikâyenin değerlendirmesini burada yapacak değilim. Belki bu kitabı okuyarak değerlendirme yapanlar, bunlarla ilgili görüşlerini ortaya koyarlar.

Yazılarını aldığım bölümde okuyacağınız metinlerden yalnız ikisi, Ahmet Muhip Dranas'ın Gölgeler adlı oyunu ile ilgili olanıyla "Ne Can Sıkıcı İnsan Şu Freud" başlıklısı yayımlanmıştır. Yukarıda adını andığımız Cumartesi dergisinde yer alan bu yazı da kimsenin dikkatini çekmemiştir. Buradaki yazılardan pek çoğu eleştiriye dönüktür. Yalnızca biri, "Aşk Üzerine" adlısı ayrı bir içerik göstermekte ve "aşk" konusunu değişik bir anlatımla işlemiş bulunmaktadır.

Bunlardan "Eleştiri Üzerine", "Eleştiri ve Eleştirmen Üzerine", "Eleştirmen", "Günlük" ve "Lautréaumont Üzerine" adlı yazılar Salâh Birsel ile ilgilidir diyebilirim. Birsel'in günlük yazması ve günlüklerinde yer alan bazı konular ile bir harfin yanlış dizilmesi bu yazılarda konu edilmiştir. Bu yazılar, onun, Birsel'e öfkeli olduğunu mu gösteriyor? Bunu bilemem. Ama, Mahalle Kahvesi'ni 30 Ocak 1950 tarihinde "Şair dostum Salâh Birsel sahi mi söylüyorsun? Beni sevinçten öldürürsün" diye imzalaması, Son Kuşlar'ı da "Kardeşim Salâh Birsel'e sevgilerle" diye 1952 yılında armağan etmesi, büyük bir öfke duymadığını ortaya koymaktadır. Birsel'in onun kitapları üzerinde durmaması karşısında, bir zaman için böyle ters bir düşünceye yöneldiği söylenebilir. Bu yazıları yayımlaması

da, onun tedbirli olduğunun bir kanıtı olarak yorumlanabilir.

"Fikret Ürgüp İçin", "Memet Fuat İçin" adlı yazılar konusunda da bu "ihtiyatlı"lığı görüyoruz. "Homurdanma" ve "Varlık Üzerine" adlı yazılarının da bir yerde yayımlandığını saptayamadım. "İlkbahar Hikâyeleri" ile "Kenan Hulûsi'nin Hikâyeleri"nin de yayımlandığını bilemiyorum. Belki de bir gazetede yayımlanmıştır birinden biri.

"Hikâyeler Üzerine", kendi hikâyelerinden yapacağı seçme ile ilgili bir içdökümüdür. Yeditepe yayınları arasında çıkması planlanan bu seçkinin yayımlanmadığı bilinmektedir. Yazıda, seçtiği hikâyelerin adları geçmemektedir. Anlaşıldığına göre, yazıyı yazdığı sırada, seçmeyi yapmamış, hangi hikâyelerini seçeceğini kesinlikle kararlaştırmamıştır.

Mark Twain Derneği üyeliği ile ilgili yazının, bu üyeliğe seçilmesi konusunda kendine yönelik sorulara yanıt taslağı olduğu söylenebilir. "Sıvaslı Ağaç'a" adlı yazının o yıllarda Sıvas'ta yayımlanan Ağaç adlı dergi sahiplerine yazıldığı anlaşılmaktadır. Bu yazının gönderilip gönderilmediğini, dergide yayımlanıp yayımlanmadığını, başka yazılarının da bu dergide yer alıp almadığını bilemiyorum. Çünkü, dergi koleksiyonunu kitaplıklarda bulamadım.

"Sovyet Rejiminde İçtimai Sigortalar" adlı yazı Gün dergisinden alındı. Bu çeviri yazıda, çeviren olarak S.F. harfleri görülmektedir. Başkasının imzası da olabilir bu harfler. Ama, şimdilik Sait Faik'in diye kabul edebiliriz.

Konuşmalar bölümünde iki konuşma var. Bunları, Açık Hava Oteli'nin konuşmalarla ilgili bölümüne aktarmak da mümkündür. Ama, o kitabın bütünlüğünü bozmamak amacıyla buraya aldım. İleride yapılacak yeni düzenlemelerde böyle bir işlem yapılabilir. Böyle bir düzenlemenin, ölümünden sonra basılan kitaplarının tümü ele alınarak yapılması gerektiği kanısındayım.

Mektuplar bölümü için de aynı görüşü belirtmekte yarar var bir bakıma. Ama, düşündüm ki, Açık Hava Oteli'nde yer alan mektuplar sürekli yayınlarda yer almış mektuplardı. Buradakiler ise, Orhan Veli'ye yazdığı mektup bir yana, hiçbir yerde yayımlanmamış mektuplardır. Bunların hepsi mektup değildir bir anlamda, kartlara yazılmıştır. Bazılarının da gönderilip gönderilmedikleri saptanamamıştır. Ama, saptanabilmesi için gönderildiği kişilerin bilgisine ya da arşivine başvurmak gerekmektedir. Bu mümkün olamamıştır. Buna gerek de görülmemiştir. Çünkü, asıl olan, Sait Faik'in yazdıklarıdır.

Sait Faik Müzesi Arşivi, Sayın Burhan Arpad tarafından düzenlenmiştir. Belgelere numaralar ve adsız olanlardan bazılarına da adlar verilmiştir. Biz de bu kitaptakilerin adlarını böylece koyduk. Adsız olanlarla kaydı bulunmayanlara ya da başka belgelerin arasında karşımıza çıkanlara –ki bunlar pek azdır– uygun bir adı biz koyduk. Şunu belirtmek gerekiyor ki, Sayın Arpad'ın çalışmaları elbette yerindedir. Ama, arşivciliği çok iyi bilen birinin ya da bir uzmanlar takımının bu arşivi yeniden düzenlemesinde yarar ummaktayız.

Arşivden yararlanmamı sağlayan ve fotokopilerin alınmasında büyük yardımları dokunan Darüşşafaka Cemiyeti ilgililerine teşekkür ederim. Ayrıca, eski harflerle yazılı müsveddelerin yeni harflere çevrilmesinde yardımlarını esirgemeyen Salâh Birsel ile Necmeddin Ergüney'e de şükranlarımı belirtmek isterim.

Muzaffer UYGUNER
Yenilevent, 7 Ocak 1987

Hikâyeler

FITNAT'IN AYRILIK HİKÂYESİ

Rıza'nın mektubunu alır almaz maksadını anlar gibi olmuştum. Hemen Beykoz'a koştum. Çayırın ta ilerisinde yerden yapma, bahçesi çitli evin kapısını çaldım. İhtiyar, başı takkeli bir adam açtı.

– Kimi istiyorsunuz? dedi.

– Fıtnat Hanım'ı göreceğim.

Adam garip garip yüzüme baktı. Sonra yukardan bir kadın sesi işitildi.

– Beyi misafir odasına al baba, geliyorum.

İnsanı ters yüzüne geri döndürecek kadar bir manalı "Buyurun"la ihtiyar adam iki adım geriye çekildi ve arkasını döndü. Evin içine doğru ilerledim.

– Mithat Bey Amca, dedim, beni tanıyamadınız galiba.

Yüzüme dikkatli dikkatli baktı, biraz şaşırmış;

– Tanıyamadım evlat, dedi.

– Hilmi Bey'in oğlu değil miyim? Bahriye mütekaitlerinden Hilmi Bey'in.

Bahriye mütekaitlerinden Mithat Bey'in evine böyle 35 yaşlarında bir adamın, "Kızınızı göreceğim" diye girebilmesine aklı bir türlü yatmayan ihtiyar adam;

– Efendi, dedi, önce kızımdan ne istediğinizi anlayalım.

– Beyefendimiz, dedim. Bendeniz Fıtnat Hanım'ın mektep arkadaşıyım. Herhalde pencereden beni görmüş olacaklar, yabancı değilim. Çok mühim bir meseleye dair konuşmak isterim.

– Ha, dedi, sen muhakkak bizim damadın arkadaşısın ve şefaatçi geliyorsun. Eğer böyle geliyorsan oğlum hiç zahmet etme... Gelen vapuru da kaçırma...

– Hayır efendim, başka bir şey göreceğim.

– Öyle ise muhakkak kızımın hocalığa tayin edilmesi için uğraşan Hüsnü Bey'siniz. O halde buyrun, buyrun.

"Ne o, ne de öteki," diye cevap vermeye hazırlanırken, Fıtnat güzel bir maşlahla merdivenlerde gözüktü.

– Beklettim, Recep, dedi. Gel...

Misafir odası pencerelerinden Beykoz çayırına atlanabilen sevimli bir odacıktı.

Ben hiçbir şey sormadan o başladı.

"Bir kış gecesi" diye başladı. "Bizim fakülteden birkaç kişiyi davet etmiştim. Tabii aramızda hiç erkek yoktu. Biz bize kızlar toplandık. Hepsi saadetten, erkekten, nasıl söyleyeyim erkeğin kokusundan, tüyünden, cıgarasından, hatta bıyıklarından ve adalelerinden bahsettiler. Bir erkeği düşünmekle bile için için bir zevk ülkesine göçen arkadaşlarıma hayretle bakıyordum. İçlerinden bazıları daha ileriye giderek ilk aşklarını anlattılar. Fetişizmlerinden bahsettiler. Bu sırada ben hep susuyor, onları dinliyordum. Nihayet bana da 'Ya sen, ya sen' dediler.

Ben, dedim, şimdiye kadar kimseyi sevmedim. Ve kimseyi de sevmeyeceğim. Ömrümde bir defa küçük erkek kardeşimi hırsla, iştiyakla, arzuyla, muhabbetle kucakladığımı hatırlıyorum. Bu on iki yaşında bir çocuktu. Şimdi on sekiz yaşında kocaman elli, kocaman ayaklı, müthiş pis ve top oynamaktan başka hiçbir meziyeti olmayan bir mahluktur. Bütün erkekler de aşağı yukarı bu benim erkek kardeşime benzerler. Ben kendimi erkeklerin fevkinde bir mahluk addettiğim için onlar tarafından hükmedilmeye tahammül edemem. Ve günün birinde eğer evlenirsem muhakkak kılıbılık bir koca bulacağım. O bana değil ben ona tahakküm edeceğim... Ve hiçbir zaman bir erkeği sevmeyeceğim.

Güldüler. Genç kızların nasıl güldüklerini bilirsin. Sinirlendim. Bir genç kızın nasıl sinirlendiğini de bilirsin.

Bunlar çabuk geçti. Darülfünun'da son sınıfta Rıza bir gün yanıma oturmuştu. Dersten sonra beraber çıktık, lokantada yemek yedikten sonra açık kahvede otururken lakırdı sırasında bu küçük hadiseyi kendisine anlattım.

Gülümsedi, düşündü ve bana;

– Siz, dedi, garip tabiatlısınız. Hatta anormalsiniz diyebilirim. Fakat, dedi, bu zahiri, hatta sizin bile farkına varmadığınız gururunuzun altında sevimli, canlı ve sevilmeye çok muhtaç bir genç kız kalbi saklı olmasın.

– Hayır, dedim. Ben böyleyim.

– Delisiniz, dedi. Bunu ancak evlendikten sonra anlarsınız.

Üç hafta sonra bana teklifini yaptı. Ben mukabil teklifte bulundum.

– Kılıbık olacaksınız, dedim. Peki, dedi. Şunu olacaksınız. Kabul etti. Ve gözümde, hayalimde, istikbalimde bir tek şey görerek evlendim. Bu da bir çocuktu. Kız olmasını daha çok istiyordum. Çünkü istediğim gibi terbiye edebilecek, fakat erkek olmasını da istemiyor değildim. Bütün ümitsizliğime rağmen onu da bütün kayıtlardan uzak, hatta ne diyeyim, ona daha en genç yaşında en büyük hürriyeti vererek benimle istediği şekilde, istediği hal ve tavırla her şeyi açıkça konuşabilecek bir küçük erkek yapacaktım.

Babalar görüyordum ki, çocuklarına beybaba dedirtiyorlar. Bu küçük mahluk onların yanında birer kukla gibi konuşmadan, konuşurlarsa siz diyerek bir acayip samimiyetsizlik içinde dolaşıyorlardı. Bazen bir yerde baba ile oğula rastlardım. Baba kahvesini içer, cıgarasını tüttürürken kocamanca bir delikanlı yanı başında gazozunu yudum yudum içerdi. Halbuki delikanlının hayalinde köpüklü bir kadeh ve bir nargile tüterdi. Sonra, siz böyle mi yapardınız, siz o gün yok muydunuz, gibi resmi muhaverelerle konuşurlarken hakikaten baba oğul mudurlar, yoksa yeni tanışmış insanlar mıdır, diye hayret ederdim. Ne kadar garibime giderdi. Recep, kardeşim, ben Rıza ile evlenirken bu doğacak çocuk için evlendim, diyebilirim. Dört sene oldu. Hiçbir çocuğumuz dünyaya gelmedi. Mesele bundan ibaret."

– Fakat, dedim, Fıtnat bu... Bu fevkalade

garip bir şey. Çocuğunuz olmaması bahsi bertaraf, sizi seven bir adamı bu hodbin düşünce yüzünden terk etmeniz doğru değil sanırım.

– Doğru olmayabilir, dedi. Fakat böyle.

"HALİME'Yİ SAMANLIKTA"

Kafasının içinde birdenbire bir ışık yanmıştı. O sırada uzaktaki şehri gören küçük köyün büyük evinin samanlığında idi. Öğle uykusuna yatmıştı. Samanlıkta tarlaları ve şehrin bağlarını gören bir pencere açıktı. Kafasının içine girip kendisini uyandıran ışık pencereden girmiş sandı. Onu kapadı. Samanlığın karanlığında tahtaların budakları ve aralıkları arasından süzülen hatt-ı müstakimden ışıklara birer birer bakarak düşündü.

46 yaşında idi. 10 yaşından beri didiniyordu. Sığırtmaç, çoban, evlatlık, uşaklık, gündelikçilik, bütün sanatları yapmıştı. Köyde başka sanat öğrenilmiyordu. Bir hırtıpıl kunduracı, dokuz yüz dönüm arazili bir marangoz aynı zamanda nalbant biri vardı. Dükkânını istediği zaman açardı. Küçük ve parasız köylülere kapısını açmazdı. Onun yanında çalışmıştı. Hiçbir şey öğretmemişti. Öğretemezdi ki. Yalnız beygirlerin tekmesinden kaçmayı kendi kendine öğrenmişti. Evvela kiminle dövüşüyorum diye düşündü. Kiminle olacaktı. Buradan kiminle dövüşmesi lazım geldiğini bir düşündü. Tabiatla değil mi? Tarla ile, gökyüzüyle, kurtlarla, böceklerle, yağmurlarla, hastalıkla... Bütün bunlarla dövüşmesini bili-

yordu. Ve bu dövüşme ne güzel bir şeydi. Ne tatlı idi. Onun kafasını ne güzel işletiyordu. Yalnız mevsimsiz yağmurlarla aciz kaldığı zaman yine dövüşüyor, hiç olmazsa onlara sövüyor, yağmurun ve çamurun altında kalan şekerpancarlarını korumak için her şeyi yapmıyor muydu? Ama tarlalar onun değil. Şekerpancarları küçük bedbaht köylülerinmiş... Yarın kendisinin de küçük bir tarlası olmayacağı ne malumdu. Küçük bir yer istiyordu. Onu bulmadığı ve kazanmadığı için mahzun değildi. Bu tarlayı kazandığını biliyordu. Bu tarlayı hak etmişti. İşte o zaman asıl tabiatla olan dövüşünde gizli bir sır... Hayır tabiatla dövüşmüyor, insanlarla dövüşüyordu. Bu bir harpti. Topu, tüfengi, tankı, tayyaresi vardı. Peki bütün bu harbin şimdiye kadar farkına varmamış mıydı? Bir dumansız barut ve sessiz top, tüfenk harbi idi. İnsanların her günkü kavgası arasında ne tankın gaddar ağırlığı duyulur, ne tayyarenin homurtusu işitilirdi.

Samanlığın penceresini bir tekmede açtı ve bembeyaz öğle ışığında bir köy kızı gibi yatan beyaz şehre doğru bağırdı.

Anladım, dedi. Önce bu kavgayı keşfedip, bu savaşı anlayıp ondan sonra tabiatla dövüşmeli idim. Kafalarımızın içindeki tankı ve tayyareyi evvela aşağıya indirmeliyim.

İşi anlamıştı. Bu bir kuvvete karşı esir olmaktı. Kendi bir uşaktı. Bir esirdi.

Babasından beş bin dönüm tarla kalmış adam hiç çalışmayabilirdi. Çalıştırırdı. Kendisi kasabada hesap öğrenirdi. Bir defter tutardı. Kendi gibilerin şerrinden korunabilmek için bin

bir hile düşünerek eğlenir, güler, koşar, kadın oynatır, rakı içebilirdi. Hatta bir altın bileziğe güneş yanığı Halime'yi şu samanlığın içinde öpüp okşayabilirdi. Ve sonra, "Halime'yi Samanlıkta" türküsünü söyleyerek atına biner giderken de iki çil yirmi beşliği kapının önünde put gibi duran kendisine verebilirdi.

Bir insan kafasına bir ışık 46 yaşında girince her şey yapılabilir. 46 yaşında insan yeniden doğabilir.

Tekme yiyen samanlığın kapısı ardına yıkılıverdi. Köy öğle güneşinin altında insansız sokakları ve sümüklü çocukları, bahtsız kafasıyla yanıyordu. Kafası okşanan bir çocuk yılışıklığı almış tavuklar insandan kaçmıyorlar. Pis ve mendebur ördekler, sıska köpekler de öyle...

Niçin her şey; tabiat, elma ağaçları, köpekler, ördekler insan kısmına alışıveriyor. Kimi dallarını sallayarak, kimi havlayıp vaklayarak bu yamalı pantolonlu, pantolonsuz, ceketleri kopmuş, azaları mendebur, güzellikleri erimiş insanların ardına takılıp beraberce yaşayıp beraberce kuruyup, ölüp gidiyorlar. Yakında kurtlar, insanlar, kaplanlar, sırtlanlar ve kartallar da kalmayacak. Onları da hayvanat bahçelerinde göreceğiz. Ve insanlar kendilerine ram olmuş insanlarla, köpeklerle, kuzular ve tavuklarla, elma ağaçlarıyla, pantolonlarından artları görünerek, postallarında kokan nasırlı ayakları, efendilerine hizmet edecekler.

Ali, kimbilir, belki böyle düşünüyordu. İfade edilmesi o kadar güç hislerle dolu idi ki, ne söyleyeceğini bilemiyordu. Bana rastladığı zaman

bir sürü küfür arasında anlayabildiklerimi onun his ve fikirlerini benimseyerek tercümeye çalıştım.

Ben bir köy muallimiyim. Ali şimdiye kadar kuzu bir gündelikçi... Birdenbire ona bu sıtma nöbeti nereden gelmişti.

– Ali, dedim, insanları sevmekliğin lazım. Ondan sonra onlardan nefret etmek için okuman lazım. Hiçbir şey bilmeden insanlara kin gütmek, gayz bağlamak bir fayda vermez ki.

– Verir ağam, verir, dedi. Bir elma ağacını kemiren bir kurt, ördeğin bitleri, köpeğin kenesi gibi bir şey de olamaz mıyım?

Ve Ali dediği gibi yaptı. Çalışmıyordu. Nereden geldiği meçhul ekmeklerle doyunuyor, yiyip içiyordu. Fakat ne bir tarlada çalıştığı oluyor, ne bir beygir nallıyordu. Jandarmalar karakola çekip ıslatıyorlar, köyde bir şey kaybolduğu zaman yakalanıp her tarafı aranıyordu. Aleyhine hiçbir delil bulunmadan hapishanede yattığı da oldu. Fakat köyün kenesi gibi Ali de intikam almakta devam ediyordu. Nasihat ediyordum.

– Ali, diyordum. Bu pantolonlarından artları görünen insanları niçin üzüyorsun, tavuklarını kesip yiyor, ekmeklerini çalıyorsun?

– Hoca efendi, diyordu. Ben hiçbir şey çalmıyorum.

KARAPÜRÇEK

Karapürçekli Ahmet Onbaşı 78 yaşında idi 1938 senesinde. Şimdi 81 olmalı. Zannederim sağdır. Allah uzun ömür versin! Allah selamet versin!

Karapürçek, Sakarya kenarındadır. Kasabaya yayan bir kırk dakika sürer. Sakarya'nın bir kıyısında Karapürçek, kocaman ceviz ve kavak ağaçlarıyla, sonra su kıyısının levent kavaklarıyla cennetten bir numunedir. Anadolu'nun kıraç, otsuz ve ağaçsız stepinden kopup gelen Sakarya, bütün malını mülkünü buraya devreder gibidir. Sanki, stepin karışık ve kırmızı toprağının damarından kan alır gelir, bu Anadolu'nun garp tarafının köylerine ulaştırır. Son zamanlarda, işittiğime göre, stepte Sakarya'dan istifade edilecekmiş. Ne sevimli bir haber! Fakat, şimdilik ehemmiyet verilecek vaziyette değil. Yalnız, kavaklar boy atıp giderler. Köylülere gelince, Sakarya'dan bütün istifadeleri, sarı fakat lezzetli, şifalı suyunu bol bol, güğüm güğüm içmeleridir. Ondan öte, serinliği, gece pencerelerini açık bırakmışların uykularının tatlılığı vardır. Ama nihayette, yazın köy çocuklarının kumluklarında serinlemesinden başka bir iyiliği dokunmaz. Sakarya'dan mandalar da memnundur. Binek atları eğilir, sularını büyük bir kah-

raman tavırlarla içerler. İnekler, gittiği istikamete doğru hasretle böğürürler. Ondan öte, baharı mevkut taşmasından başka bir kabahati yoktur. Zararı yalnız kır köyüne değil kasabaya bile dokunur. Öyle ki, şoseler harap olur, kulübeler yıkılır, mezarlıkları su kaplar. Her sene yirmi-otuz baş sığır kaybolur, deve boğulur, çit yıkılır, dam çöker.

Karapürçek, suyun kenarında dizi dizi dizilmiş 160 haneli bir köydür. Evleri çok seyrektir. Hemen hemen hepsi değilse bile çoğu nehrin kıyısındadır. Nehirse burada göl kadar yayılmış bir haldedir. Aylı geceler pırıl pırıl pırıldar. Yazın da, köyün civarından geçit verir. Ta teşrinievvel sonlarına kadar.

Üç gözlü eski köprü yıkılmıştır. Elbiselerini başına takıp Karapürçek köyünün evleri istikametinde neresinden geçersen geç, su ancak beline kadar gelebilir. Yalnız bacakların kuvvetli olmak şartıyla. Cereyan çok kuvvetli değilse bile titrek bacakla, yahut sinirli ve sarhoş kafayla, baş dönmesi ile geçilmez. Şimdi, yeni ve beton köprü yapılmıştır. Sakarya, eskisi gibi, her iki senede bir, mansabına doğru köprü enkazı lazımmış gibi, köprü yıkamıyor. Fakat, köylü kısmı yazın ne de olsa iki kilometre uzaktaki köprüden geçmeyi âdetlerine aykırı buluyor. Köprüyü, karıya, çocuğa ve sakata bırakıp kendisi geçitten geçmeyi delikanlılık sayıyor. Bazen işitiyoruz ki, yetmişlik bir ihtiyarı su alıp gitmiş. Bazen duyuyoruz ki, saralı Hüseyin'in vücudunu Sakarya örtüvermiş veyahut da kasabadan sarhoş dönen Ali, geçitten geçmeye kalkmış da yarı yolda düşüp suya karışıp gitmiş.

Yaz günü geçitten geçmek de müthiş zevkli bir şeydir. Ömrümde bir defa olsa da, kafama sarık gibi sarılı pantolonla, iki köy delikanlısı ile geçmiştik. Sarardım diyeceğim, ama nereden anladın demenizden korktuğum için demeyeceğim. Tam ortada, bir tuhaf oldum. Uçuyorum sandım. Dümdüz yürüdüğüm halde bana mütemadiyen suyun istikametine doğru yürüdüğüm hissi geliyordu. Bir türlü ilerleyemediğimi, adımlarımı hızlı hızlı attığım halde fark edince bir ürküş ürktüm. Delikanlılar, öbür kıyıda elbiselerini giyiyorlar ve gülüşüyorlardı. Bağırmışım:

– Gidiyorum, gidiyorum, buradayım!

– Arkana bir bak! dediler. Baktım ki hakikaten yürüyormuşum. Çünkü, arkamda kalan nehir kısmıyla önümdeki kısım arasında müthiş fark vardı. O zaman cesaretim arttı, öteki kıyıyı buldumdu. Elbiselerimi kıyıya bırakıp bir güzel yüzmüştüm. Eve döndüğüm zaman, hatta yatağa girdiğim zaman, Sakarya hâlâ gözümün önünde kıvılcımlı ve kaymaklı akıp gidiyor. Vücudumu serin, kof dalgalar okşuyor. Bir garip insan kuvveti mütemadiyen sol böğrüme yaslanıyor, yaslanıyordu. Şimdi artık bu geçit yerinden bir temmuz sıcağında bile geçecek kadar kuvvetli değilim. Fakat, denemek ne hoş, ne güzel şey. Yine denerim. Beni, suyun alıp gideceğini, döndüre döndüre Karadeniz'e götüreceğini bilsem, gözümle görsem bile kuvvetimi denerim. Şimdi köylülerin etmeseydi, yapmasaydı, geçitten geçmeseydi (keşke böyle demeseydim) der gibi hallerini söyledikleri zaman niçin tuhaf bir surette üzüldüklerini anlıyorum. Öyle ya, geçmeseydi

dememeliyiz. Bu öyle bir kendinizi denemek arzusudur ki, dayanılmaz.

Karapürçek'in nehrin öte yakasında olduğunu bilmem söylemiş miydim? Söylemedimse, işte şuracıkta söylemek lüzumunu hissediyorum. Yani, kasabaya gitmek için muhakkak nehirden ya köprü vasıtasıyla, yahut geçitten geçmek şarttır. Daha eski zamanlarda, bir köprünün aşağı yukarı dört sene dayanabildiği ve ancak beş-altı sene sonra yeniden yapılabildiği zamanlarda, kasabadan köye geçmeye bir bot kullanılırmış. İki kavak ağacının arasına, küçük parmağım kalınlığında bir tel gerilmiş dururmuş. Hâlâ, tellerin kopmuş yeri kavakları sıkar durur. Arkadan birisi bir kayığı uzun bir değnekle iter, önde bir adam da bir halkayı tel istikametinde sürürmüş. Bu ziftli, battal, Nuhu Nebi kayığının kadırgası hâlâ köy meydanında durur. Öyle köylüler vardır ki, bunun Hazreti Nuh'un gemisinin kadırgası olduğuna inanmaktadırlar. Halbuki bu, kırk-elli kişi alacak büyük kayığın, bizim seksenlik Ahmet Onbaşı, yedi yaşında iken buraya nasıl çekildiğini hâlâ hatırlamaktadır. Ama, kadın kısmının, çoluk çocuk kısmına kış geceleri anlatacağı bir masal da lazımdır. Kasabadan bile, Nuhu Nebi'nin kayığını görmeye gelenler olur.

Son zamanların kayığını küçük parmağım kalınlığındaki telle, iki hamlacı ve yedi yolcu ile beraber Sakarya süpürmüş götürmüştür. O sıralarda zaten yeni beton köprü bitmek üzere olduğu için nalbant Hasan Çavuş bir daha kayık yapmamış. Hem kala kala bir tane asırlık çınar kaldığından kesmeye kıyamamışlar. Bir yaz kasaba-

ya yalnız bacaklarına güvenen inebilmiş, yine bacaklarına güvenebilen beri yana geçebilmiş.

Karapürçek, bir ova üzerindedir. Kasaba ise bir tepenin arka tarafında kalır ve nehrin öbür yakasındadır. Beri tarafta bir altı saatlik mesafede Kerem Ali dağları 1400-1700 metre yüksekliğinde dineledurur. Ta temmuz ortalarına kadar Sakarya'da yüzer. Köy çocukları o karları görür. Bu ılık suda üşür gibi olmaları kansızlıktan değil, o yüzdendir. Kerem Ali dağlarının selleri meşhurdur. Bu sel yataklarının kenarına da Çerkez köyleri birikmiştir. Bütün bu seller Sakarya'ya karışır. Karapürçek köyü memleketin zengin köylerinden biridir desek yalan söylememiş oluruz.

Ahmet Onbaşı 80'liktir. Çok görmüş geçirmiş, tatlı dilli bir adamdır. Kafları gayın okur. "R"leri çokluk belli etmez, yutar. Yani, "geliyorum" demez, "geliyom" der. Ama şehirde uzun sene kalmış, kasabada celeplik etmiş, hanlarda odabaşılığa kadar yükselmiş, Süleymaniye'de karpuz sergisi açmış, İstanbul'da (.....) ambarında geliver gidiver işinde kullanılmış olduğu için şivesi pek o kadar köylü de değildir. Şöyle tanınmamış bir şive ile konuşur. Ben, maalesef onun tam şivesiyle bana anlattığı hikâyeyi anlatamayacağım.

Size Ahmet Onbaşı'nın tam kendisini veremediğim için af dilerim. Ahmet Onbaşı matruş, ortası sarı tütün zifiri bıyıklı, uçları sivri sivri ince bıyıklı, bedeninin derisi katmer katmer, zayıf, kuru, gözleri çipil, kaşları kapkara, saçının bir yanı apak, öbür yanı âdeta simsiyah, ellerinin ve

hatta parmaklarının üzeri hep tütün sarısı ve hatta tendürdiyot rengine kaçan bir zifir tabakasıyla örtülü. Üstü başı pek pis. Rakıya düşkün, gözü hâlâ dışarda, bir kasaba yakını köylü tipidir.

Dedemin en aziz dostu idi. Dedem, beni alır kışın giderdik. Aylarca evinde kalırdık. Neler anlatmazlardı. Çıkar başka eve giderler. Bayıra yaslanmış bir Çingene köyüne köçek oynatmaya giderler. O zamanlar ikisi de 55'er yaşlarında, sakalları uzun adamlardı. Beraber reji kolculuğu yapmışlardı. Bazen kaçakçılarla birleşip işlerine geldiği zaman kolculuk vazifelerini yaparak gençliklerinin birkaç senesini Çerkez, Abaza, Gürcü ve Çingene köylerinde geçirmişlerdi. Hovardalık hikâyelerini hiç bilmiyorum. Anlatılacak gibilerini Ahmet Onbaşı, dedem dinlemese bile, bana, Sakarya kıyısında bir ceviz ağacı altında, yaz ve kış sidikli meşelerin dizildiği ve cızır cızır cızırdadığı kütüklerin sarı ve renkli bir su salıverdiği ocak başında anlatırdı. Dedem, bir sedirin üstünde Sakarya'ya bakarak Hendek kaçak tütünlerinden Seferoğlu cıgara kâğıtlarına cıgaralarını sarar, yakar ve konuşmazdı. Bir köşede Ahmet Onbaşı'nın karısı büzülmüş oturur. Kısaca, her hikâyenin ya başında ya sonunda;

– Anlatır anlatır hep onları anlatırsın! der, yine susardı. Biz, Emin, Hasan, Rüstem, Mevlut ile beraber Ahmet Onbaşı'yı dinlerdik. Bir yalan hikâye söylediğini hatırlamam. Neden bilmem? Bilhassa çocuklara ciddi şeyler anlatmasını sever bir adamdı. Buna mukabil dedemle ellerini böğürlerine basıp tepinecek ve dedeme;

– Ulan Ahmet, sen Acem misin? Ne bu kadar atıyorsun dedirtecek kadar mübalağalı şeyler anlatırdı. Kışlar, Ahmet Onbaşı'nın sevimli ve rahat evinde sevimli ve rahattır. Yazlar, Ahmet Onbaşı'nın, zemini mayıs sıvanmış, duvarları çividi badanalı mavi ve serin evinde mavi ve serindiler.

Uzun seneler geçti. Harpler patladı. Ahmet Onbaşı giyindi, gittiği gibi geldi. Sonra, uzun zaman onu görmedim. Dedem ölmüştü. O, sağ diyorlardı. Hâlâ da sağdır. Allah uzun ömür versin.

KiREÇ OCAĞI

Evvela azıcık kendimden bahsetmek lazım gelecek. Ben, Bursalıyım. Mektepten kaça kaça mektebi bitirdim ve şimdi Tatar mahallesinden geçerken, beni, "Adam oldu be!" diye gösteriyorlardı. Şimdi hâlâ orada İnkaya yoluna çıkarken geçtikleri Tatar mahallesindeki sarı, büyücek evde oturuyorum. Ara sıra böyle hikâyecikler yazıyorum. Şimdi size anlatacağım hikâye, çocukluğumun en korkunç hikâyesidir.

Bir yaz tatili idi. Pınarbaşı'ndan öte İnkaya yolunun ta başlangıcında, Abdal Murat'la hemen karşı karşıya, her gün akşamüstleri ocağın tam kıvamında iken beyaz, bembeyaz dumanlarını seyrettiğimiz kireç ocağında paralı amele idim. İnkaya yolundaki kireç ocağında, amelelik etmek, sapanla kuş vuran çocuklarla arkadaşlık etmekten çok faydalıdır. Bu nasihati, babama, Tatar mahallesinin geçkin, sözü dinlenir bir ağacı söylemiş olmalı ki, ömründe iki lakırdıyı bir araya getiremeyen babam, her zaman bu cümleyi ağzından düşürmezdi.

Kuvvetli pazularıma rağmen, önce çok sıkıntı çektim. Taşı kırmak, taşı taşımak ve o Allah'ın cehenneminden birkaç parmak daha küçük olan ocağa yaklaşmak... Zaten lafını eder-

ken bunalıyorum, terliyorum. Sonra sonra alıştım. Bir zebani zevkiyle taşları yakalıyor, atıyordum ve hatta karşısında cıgara tüttürüyordum. Bazen pek hovarda olduğum zamanlar, ocak karşısında elma yanaklı, kiraz dudaklı bir günahkâr kadın yakıyormuşum gibi zevkleniyordum. Daha daha şen günlerimde, ocağın üstünde bir insan ruhu gibi titreşen mavimtırak dumanlara hitaben;

– Hey gafiller, diyordum, hey günahkârlar, bu cehennemde... Evet bu cehennemde yanmak...

Fakat, nutkun sonunda pehlivan yapılı Emin geliyor;

– Kalk ulan, diyordu. Şair misin, ne boksun? Usta çağırıyor.

Gene o kalın, siyah üstlü, içi parlak taşları kırmaya koşuyordum. Ah ne bitmez tükenmez tepeydi bu... Vur kazmayı vur... Taşlar çın çın çınlar... Abdal Murat'tan çocuk seslerinden sonra aksisedalar gelir... Uzak kirazlığın belli belirsiz yeşilliğinde akımsı bir bulut parçası, üzücü bir manzara ile gözlerime takılır. Ve kazmanın ucunda kaya tekrar tekrar çınlar ve önüme göz kamaşması gibi ince, narin bir mermer parçası düşerdi.

Bir yaz günüydü... Ben gölgelikteki kayanın ayak ucunu aşındırıyordum. Vakit de öğleyi geçiyordu. Kirazlımescit'te ikindi ezanı okunurken elbet benim de çalışma vaktim gelir. O zamana kadar da kirazlığın hayal meyal seçebildiğim yüzünde oynaklıklar başlar... Bir cıgara daha yaktım ve iki okkalı kazma darbesini kayanın en de-

mir, en sağlam yerine ekledim. Ayağımın dibine yosunlar düştü... Fakat uzaktaki ustamın sağır kulaklarına, bir gencin çalışmasının nasıl olabileceğini eriştirdim. Kim çalışır benim gibi, gelsin de görsün Tatar mahallesinin kızları haylaz Davut'u.

Vur bir kazma daha Davut... Vur bir kazma daha... Çek bir nefes daha... Sonra, kirazlığın sırtı kabaracak, nerdeyse hırt müezzin, Davut'u sinir eden, öldüren sesiyle başlayacak ikindiye...

Yığının arkasındaki çimenliğe yüzümü koyup yattım. Geleni görmek için hiçbir hususi çaba göstermek, bir şey düşünmek istemez. Kulaklarını açarsın, taşlığın, kırık kayaların o çın çın sesi, seni, para şıkırtısı duyan bir hasis gibi ölüm döşeğinden kaldırmaya kâfidir. Düşündüm. Emine'yi düşündüm. Kaydırak bakışlı Hasan'ı düşündüm. Cin Hafız'ın oynak karısını düşündüm. Ahmet'in isabetli sapanını düşüdüm. Sabahleyin beni yataktan kaldıran İnkaya çobanlarının ince çıngıraklı sürülerini düşündüm. Nal sesleri duydum. Kirazlığın vişnelerini kopardım. Tam Pınarbaşı'nda bir kahvenin çardağını kurarken uyuyakalmışım.

Şadırvana üç güvercin kondu. Kırlangıçlar cami duvarlarının köşesinden fırlıyorlar, minarelerin gölgesinden kavisli bir ağ çizdikten sonra yine cami duvarına saplanıyorlar ve duvarların bu köşesi kaynıyor.

Bu akşam, çocukların açık bıraktığı iki çeşme göl göl, gürül gürül aktı. Güvercinlerin gagaları, ortaları sivri insan dudakları gibi. Ben, güvercinlerin gagalarından öpmek istiyorum. Bay-

ram namazından çıkmış bir çocuk gibi neşeliyim... Hey, bayram namazından çıkmış çocuklar!.. Sizin neşenizi bugünlük alabildimse... Bu akşamüzeri sizin ezeli neşenizden bir şeyler varsa bende... Elbet güvercinlerin, sivri dudaklar gibi kırmızı gagalarından öpmek isterim.

Şadırvana üç güvercin kondu... Sandım ki masallarda olduğu gibi şimdi bu güvercinler silkinecekler, çok yakından tanıdığım birer insan olacaklar. Sular göl göl, gürül gürül aktı ve güvercinler silkindi ve üç kişi, üç sevdiğim insan aptes almak için sıvadıkları kollarını bana uzattılar. Hepsini kucakladım.

– Göreceğim gelmişti, dedim.

– Göreceğimiz gelmişti, dediler.

Karşı sırtlara akşam, kırmızı taşlardan yapılmış bir şadırvan gibi yıkıldı... Taşlar, sular bir yokuştan sel gibi taştı... Aşağıda, şeftali bahçelerinde bir-iki ağaç yıkıldı. İnkaya sırtlarındaki kireç ocağını ta buralardan görüyorum.

Ocak, akşam güneşiyle pırıl pırıl yanıyordu.* Öyle sandım ki bu çocuklar şu Cenevizliler zamanında mermerlere kadın resimleri çizen bir heykeltıraştır. Ben mektepte okurken, bizim mektep müze ile bitişikti. Ara sıra, hoca bize orayı gezdirirdi. Çıplak mermer insanlar karşısında acayip bir vecd ile coşar, âdeta bir şehvet hissiyle çıplak vücutların karşısında tir tir titrer ve dudakları solarak, "Bakın çocuklar" derdi, "hangi eller bunları yaptı ve nasıl yaptılar?.."

*) Eski harflerle yazılmış metnin bundan sonraki dört sayfası yukarıdan aşağıya doğru çizgiyle çizilmiştir. Kısmen hikâyeyi bütünler nitelikte görülmekle, o sayfalar da buraya alındı.

Onları hangi ellerin yaptığını ve nasıl yaptığını bütün, amelelik ederken anladım. Herhalde o güzel vücutlarını böyle, insanlar dağ başlarında yonttu.

– Hey, bana baksana, dedim...

Döndü. Güldü.

– Yeni girdim, dedi. Sen de burdan mısın?

Çabucak ahbap olduk. Her gün aynı gölgeliğin dibinde taşları çınlatıyor, kayaları kırıyorduk. Üç-beş gün açılmaya korktum. Sabahleyin artık erken gelmiyor ve öbür amelenin yığınlarını kendi yığınlarıma taşıyamıyordum. Fakat, bir akşamüstü, tam dağılacağımız zaman, onunla beraber çıktık. Ocağın biraz aşağısındaki dutluktaki çimenliğe uzandık. Orada, yarı kızıl bir akşam alacası içinde yüzümün kızartısını belli etmeyerek, pişkince, bir kurnazlığımdan bahsettim. Bir kadın kahkahasıyla güldü. Elimi tuttu.

– Yaşa be, yaşa be! dedi. Sen ne kurnazsın be Davut!

Artık her sabah bizim ikindiye kadarki yığınımız hazırdı. Sabahleyin bir parça çalışıyorduk, bir de akşamüstü... Usta, akşamüstleri uğruyor, "Ha çocuklar ha!" diyordu, "kaya günden güne ufalıyor."

Yazın sonlarına doğru bir gün geldi.

– Çocuklar, dedi, bu kaya ne bereketli imiş.

Kahkahalarımızı duymaması için yüzümüzü kayalara çevirerek güldük. Hiçbir aksiseda yapmadı.

Bir gün, bir sonbahar sabahı erken ocağa geldim, arka yoldan bizim kayanın biraz üstündeki kocayemiş ağaçları bana bir merak vermiş-

ti. Nasıl oluyor da, diyordum, bu yemişler sabah vakti tatlı oluyor da, soğuk soğuk insanın hoşuna gidiyordu. Akşamleyin güneş batarken lop ve sıtmalı, otuz dokuz derecede yanan bir hastanın etleri gibi hastalıklı oluyor... Hatta, birkaç defa kendi kendime, niçin, dedim, bende böyle bir merak varken çalışıp doktor olmadım. Tam, soğuk, tatlı ve buruk bir kocayemiş ağzımdayken aşağıda sesler duydum. Pehlivan Emin'in sesine benziyor. Öbürü de muhakkak Recep'in. Eğildim. Tamam, ikisiydi. Recep, kayanın kırdığımız çukurunda, ayakta ve bir heykel gibi vakur ve pürhaşmet... Öbürü, bizim yığının arkasında garip ve dilenci gibi. Pehlivan Emin ki, amelenin en gösterişlisi, en çalışkanı, en aslanıdır... Niçin böyle zelil duruyordu? Emin, ağır ağır;

– Recep, dedi, ben biliyorum. Sabahları, domuz Davut'la beraber bu taşları taşıyorsunuz... Ve sonra dişlerini gıcırdattı:

– Sen olmasan, ben bunu hazmedemezdim. İnsan, ekmek yediği yere bunu yapmaz.

Öbürü, evvela cevap vermedi. Sonra, çok garip, çok ateşin bir hamle ile kolunu kaldırdı.

– Ben olmasam mı? Niçin? Ben olursam n'olur? dedi.

Pehlivan Emin, sancılı gibi kıvrandı... Ağlar gibi bir sesle;

– Hiç, dedi. Sen çok iyi bir çocuksun da...

Pehlivan Emin, ustanın sağ gözüdür. Burada yatar, burada kalkar. Ocağın alt yanındaki kulübe onundur. Ocağı o yakar. Ocağa çocuğum der, o kadar sever ocağı. Ve bir zebani kadar da

kuvvetlidir. Çirkin, yanık yüzüne bakan korkar. Tatar mahallesindeki Azime'nin çopur kızını ona alacaklarmış da kız varmamış. Yüzüne bakınca, korkunç olduğunu mutlaka tasdik ederiz. Hatta bizim amelenin karıları, çocukları ocağa hiç gelmezler. Emin'den korkarlar çocuklar diye. Ben, Emin'in bu haline şaştım kaldım.

Recep'le pek çok konuşmuyordum. Bana acayip ve esrarengiz biri tesirini bırakıyordu. Hatta, kömür gibi siyah gözlerinde bir humma pırıltısı, yanaklarında kirli ve sıcak bir memleketin gizli bahçelerinde yetiştirilmiş bir memnu meyvenin sıcaklığı vardı. Boynunun terleri bir yol bulup mintanına sızasıya kadar en katmerli bir azaba sürüklenir gibi, titreşe titreşe akarken, ben bu çocukta tehlikeli bir güzellik sezerdim.

Ondan sonra, Pehlivan Emin'i, bir cuma günü, Abdal Murat'taki kirazların dibinde ağlaya ağlaya ve deli gibi, kendi kendine dolaşırken gördüm. Bir defa da, Recep'i kahkahalarla güldüren bir koşma söylerken yakaladım.

Havaların soğumaya ve kayaların sabahları don tutmaya başladığı bir kânunıevvel sabahı, ocağın başında ısınıyorduk. Ben vardım, Recep vardı, o vardı. Yine bir koşma söyledi. Sonra kalktı, kızarmış mermerlerin üzerine basa basa, bıkmış usanmış bir zebani gibi ilerledi ve bir kucak taş attı. Sonra, sepetle beraber, ayağı kaymış gibi, bıkmış, usanmış bir halde kuyuya kendini bıraktığını gördük. Recep, kımıldar gibi oldu. Ben, avazım çıktığı kadar haykırdım.

Derin ve tam kıvamına gelmiş ocağa kimse

yanaşamadı. Herkes, "Nasıl da düştü, nasıl da ayağı kaydı" diye söylendi. Beni, bir daha babam ocağa göndermedi ve ondan sonraki bütün tatilleri Abdal Murat'ta sapanla kuş vurmakla geçirdik.

KÖYE GELEN VALİ

Kozalaklı köyünde mektep olmadığı için köyün çocukları yarım saat ötedeki dört kârgir evi ve iki katlı evleri bile olan Karakamış köyüne giderlerdi.

Köyün çocukları hangi vilayete mensup olduklarını anladıkları bir gün mektepten alınıp pantolonlarının kıçına bir yama daha eklendikten sonra tarlaya bırakılırlardı.

Onun için köye yaklaşırken tarlada çalışan zayıf, ürkek çocukla konuştuğum zaman evvelce küçük bir meşe ormanının bir meydanlığında kurulmuş, şimdi ise etrafına çepeçevre bir-iki meşe dikilmiş hissini veren köyün nüfusunu ve kaç hane olduğunu öğrendim.

Çocuk fevkalade ürkekti. Bu temiz elbiseli, kravatlı adam herhalde muallim olacaktı. Muallim ise şehirleri düşüne düşüne bunalmış, sinirlenmiş bir adam demekti. Onu ne çoktan tınaz edilmemiş tarlalar, ne de köyünün derdi alakadar ederdi. Edemezdi ki, onun derdi kendine yetiyordu.

İşte vali beyin çocuğa yanaşıp da;

– Evlat, bu karşıda gözüken sizin köy mü? diye sorduğu oğlancık afallamıştı. Bir kedi ve köpek sürati intikaliyle tefekkür eden bu çocuk anlamıştı. Bu muallimden daha başka bir mahluktu.

Muallimden daha başka bir mahluk ise ondan daha aşağı birisi idi. Muallimden daha aşağı ise ondan daha haşin, daha yırtıcı olacaktı. Evvela kaçmayı düşündü. Fakat bu sırık gibi uzun, muallimin tahtaya çizdiği yuvarlak şeyi (daireyi) –bu kelimeyi hatırlayamıyordu– çizen şey (pergel) gibi bacakları vardı. Onu bir hamlede yakalayacak, bu sefer tekrar;

– Bu köy sizin köy mü? diye sorup dövecekti.

Bir taraftan da bu adamın kim olacağını düşünmekte idi. Vergi tahsildarını görmemişti. İsmini işitmiş olduğu için ve babasının ondan Azrail'den bahseder gibi bahsettiğini işittiği için vali beyin sualine yine sualle cevap verdi:

– Bizim köyse ne olacakmış?

Vali çocuğun düşüncelerinden bihaberdi. Jandarmasını Karakamış'ta bıraktığı için müteessif olmuş gibi idi. Haşin dağ köylülerine çattığını sanıyordu. En küçüğü kan kırmızı diyordu. Çocuğun sıska kollarına bakıyor, acaip vehimlere kapılıyordu. Kendi çocuklarının cömert, lapacı baldırları ile bu ayakları çıplak ve zayıflıktan bu yaşta siyah kıllar bitmiş ayak uçlarını görüyor, kendi kendine, "ne olsa," diyordu, "kül kömür yeseler aslan gibi olur köy çocukları."

Valinin kafasından geçenleri benim yazdığımdan, sizin okuduğunuzdan daha çok zamana sığdırmalıdır. Kararları ani değildir. Fakat idare adamlarının ani kararlarla hareket edip muvaffak olduklarını da biliyordu. Zaman sürat asrıdır, diye vilayet lisesinde verdiği nutukları bile hatırlamıştı.

Erkenden kalkıp ineklere bakmaya, sonra uzak köye mektebe gitmeye, koşmaya, yorulma-

ya, kafasını çok yormadan işletmeye, iyi bakılmış bir makineye benzeyen dimağını derhal harekete geçiren ve lüzumsuz veyahut kendine göre lüzumsuz addettiği düşünmeye alışan serbest dimağlı çocuk, vali beyin bu iki dakikalık tefekküründen uyanmasını beklememişti.

Buğdaylar para etmediğinden beri beline ağrılar, gözüne nursuzluklar çöken ve fırsat bulduğu yerde uyuyan babasına doğru seğirtmişti. Orada, ceviz ağacının gölgesinde bu temmuz öğlesini köyden beraber getirdiği sineklerle mesut uykuda geçiren babasını uyandırdı:

– Baba. Tahsildar geldi galiba. Köyü soruyor, sizin mi diyor. Ne diyem?..

Babası:

– Be oğlan bu vakit tahsildar aklını peynir ekmekle yemedi ya. Yarın karga bokunu yemeden köydedir.

Vali de çocuğun önünden kaybolduğunu fark edince cevizin altına doğru doru beyaz beygiri yedeğinde geliyordu. Çocuğun babası Recep Pehlivan ayağa kalktı.

Vali iyice yaklaşmıştı.

Vali:

– Merhaba.

Recep Pehlivan:

– Aleykümselam.,

Vali:

– Bu köy sizin köy mü?

Recep Pehlivan:

– Bizimki.

Vali:

– Kaç hanedir?

Recep Pehlivan şaşırmıştı. Yakın mısır tarlası üzerinde, bu öğle sıcağında bile uçuşan kargalara bir müddet baktı. Sonra:

– Yirmi beş desem var mıdır bilmem.

Recep Pehlivan'ın oğlunun ismi Hamdi'dir. Hamdi, cin gibi malumatını ortaya attı. Babasının yanında olduğu için muallimden korkmazdı. Cesurdu.

– Altmış hane efendim.

Vali:

– Kaç kişi var?

Hamdi:

– Yani nüfusunu soruyon efendi?

Vali, biraz bozulmuş:

– Evet oğlum.

– 350. Vilayetteki nüfus. Ama bunda Ali Usta'nın nüfus tahririnde gizlenmiş ikinci karısı yok. Ondan doğan dört çocuk da yok. Hasan'ın da ikinci karısı, üç çocuğu yok. Şimdi yeni doğanlar, sonra efendim dışardan gelmişler de var. Onlar da nüfusta yazılmamış. Kaçmış. Şimdi yeni nüfus işinde kaçmış 25 Çingâne de var.

Vali hayretle çocuğu dinliyordu. Recep Pehlivan, oğlunun malumatına hayran kalmakla beraber gevezeliğine de kızmıştı. Aşağı yukarı oğlan poletike ile uğraşıyordu. Hem ona ne idi. Fakat uzun boylu adamın tatlı tatlı gülüşünden cesaret aldı.

– Çocuk, dedi. Kusura bakmayın. Kocakarıların dedikodularını söyleyi söyleyiverir.

Öyle ya Hasan'ın iki karısı, Ali Usta'nınki, kendinin dışardan tazecik getirdiği yardımcı...

Vali bey:

– Ben vilayetten geliyorum. Sizin köyü methettiler, bir göreyim dedim. Galiba sizde mektep de yokmuş. İnşallah, söylerim onu da yaptırırlar. Köyün yolunu bana tarif edin de ben gideyim. Acaba muhtar efendiyi köyde bulabilir miyim?

Recep Pehlivan:

– Çocuğu size vereyim, götürsün. Muhtar evde yoksa nerde olacak, buralardadır. Bir tarlasına bakarsınız. Belki dağa oduna gitmiştir. Evdekilerden öğrenirsiniz.

Vali beyle çocuk yola koyuldular. Az gittiler, uz gittiler, dere tepe düz gittiler. Nihayet muhtarın evine vardılar. Muhtar yeni odundan gelmişti. Çitin kenarında küçük aptesini bozarken kapıdan giren bu efendi kılıklı adamla Hamdi'nin girdiğini görünce şaşırakaldı. Yanında, sahibi ile aynı ihtiyacı aynı zamanda hissetmiş eşek de şaşkın şaşkın, yeni gelenlere kafasını çevirmişti.

Muhtar defedemediği hacetini sakinane yapan eşeğe kızmış göründü.

– De, ayı, dedi. Sonra yeni gelenlere doğru yürüdü.

Hamdi;

– Muhtar ağa, dedi. Bu efendi vilayetten seni görmeye gelmiş.

Muhtar gülümsüyordu. Kırk beşlik hovarda ağzının çoktan satmayı bile düşündüğü altınlarını takdim edercesine yürüdü.

– Hoş geldin efendi, dedi ve el uzattı.

Vali bey halkçı idi. Orijinaldi. Vilayetin köylerini sosyoloji ile uğraşan bir muharrir gibi tetkike çıkmıştı. Memleketinin hikâyelerini, zevklerini öğrenmek ve yazmak için, değil bir köy

muhtarının, katillerin bile ellerini sıkmaya amade idi. Öğrenmek, hayatı tetkik etmek için iktiham edilmeyecek zahmet mi vardı? Fakat bu kendine bol keseden ikram edilen muhtar elini sıkmak için bütün arzularına rağmen başını avluyu kaplayan çitin tarafına çevirdi. Muhtar, reddedilmiş elini Hamdi'nin kafasına sürerken müteessir değildi. Demin çitin öbür kenarına yaptığı işi çoktan unutmuş olduğu için, zairin bu hareketini şehirli nezaketine verdi.

– Buyurun, dedi. Buyurun şöyle oturalım. Ve ceviz ağacının serinliğine doğru yürüdü. Hamdi çoktan sıvışmıştı.

Vali beyle muhtar cevizin altındaki çimenlere bağdaş kurdular. Bu sefer vali kendisine ikram edilen tabakayı reddetmedi. Muhtarın gözleri onda idi. Tabakayı güçlükle açmıştı. Cıgara kâğıdını istifi birbirinden ayırmak için üflerken, öbür eliyle tabakayı nereye koyacağını şaşırmıştı. Birbirine yapışmış ve ince elişi kâğıdından mamul cıgara kâğıtlarının bir türlü bir tanesini bulamıyordu. Nihayet bir tek kâğıt koparabildi. Biraz tütün koydu. Yuvarlamaya çalıştı. Fakat tütünün damarları bu sefer kâğıdı yırtmıştı. Muhtar gözlerini onun ellerine dikmişti. Hâlâ mütecessisti. Nihayet vali, yeni cıgaraya alışmış bir köy çocuğundan daha beter bir cıgara sardıktan sonra, tabakayı iade etti. O da sırasında muhtarın elinde acayip bir yumuşaklık ve acayip bir kolaylık alan cıgara kâğıdıyla tütüne bakıyordu. Şimdi birkaç saniyede sarılan kalın, muntazam bir cıgara muhtarın elinde idi.

16.15

Saçlarını parmaklarıyla taradı, kahveden sapsarı fırladı. Sokaktan sevdiği geliyordu. Gidip söylemek, hep boş lakırdılar söylemek istiyordu.

Vapura bindiler. Genç kız adama dikkatle bakıyordu; ağarmış saçlar, yüzde yorgunluk, gözde derinlik ve çocukluk, küçük siyah şapkasında bir sevimsizlik, bir sevimsizlik ki insan söylemeden edemez.

Genç kız:

– Giymeyin bu şapkayı bir daha, çirkin şey!

Boğaziçi vapuru sıcaktı. Camın içinde saraylar, viranhaneler, takalar, kuşlar, fenerler vardı.

Adam şaşırmıştı. İçinde bir martı haykırıyor: "İşittin mi? Hiç insan ilgisiz olduğu adamın şapkasını çirkin bulur mu?"

Genç kız anlatıyordu.

– Annemle geçen gün vapurdaydık. Karşımızda çakır gözlü bir adam vardı. Yanında karısı, daha kucakta çocuğu, bir ara minimini huysuzlandı. Annesi oyalamayınca, adam çocuğu kucağına aldı. Pış pış! dedi...

Artık dinlemiyor; onunla evlenmiş, çocuk ağlıyor...

– Evlilik hoş şey!

– Hiç de değil.

Boğaziçi vapuru iskelelerin her birine bıraktığı insanlardan bir şey saklayarak giderken yerdeki portakal kabukları, bir çocuğun yere düşürdüğü fıstık, yırtılmış mektup, kibrit çöpü, cıgara kutusu konuşmaya başladılar.

Portakal kabukları adama:

"Bugün sen bizden kaç tane yedin? Biliyor musun, yemeyen vardır bütün kış. Sen, hiç istatistik bilir misin? Adam başına, bizim memlekette kaç portakal düşer dersin? Senin bugün yediğin kadar düşer mi? Birçok insanlar beni yemediğinden üzülüyor mu sanırsın? Yok efendim vız gelir bana! Sana vız gelir ama! Düşünmelisin bir parça: Ben güzel kokulu ağaç, sen tutkun. Sevgiline aşkından değil, benden söz açsana."

Bir şamfıstığı:

"Bir mahalle var Edirnekapı'dan Defterdar'a inerken. Sen oralarda hiç gezer misin? Sağında Bizans duvarları, solunda Kariye camii. Daha aşağılara inersin. Eğrikapı'ya varırsın. Orada, tam kapının önünde saçı iki örgülü bir kız vardır. Küçük çocuklara, küçük kavanozlarda bir şeyler satar. Ben de bir gün o kavanozlarda gözüküverdim. Kimse yiyemedi. Bayatladım. Küçük kız bile pörsümüş tadımdan hoşlanmadı:

– Püf! dedi. Şamfıstığı, şamfıstığı, diye zengin çocukların bayıldığı bu muymuş? Canım sakız leblebisi! diye o adi, o kum tatlı şeyden ağzına doldurdu. Halbuki mahalleyi ne sevmiştim, ne sevmiştim! Kızları şakraktı, oğlanları küfürbaz!"

Kibrit kutusunun macerası:

– Efendim, malum a biz orman mahsulüyüz. Orman mahsulü ne demek bilirsin. Efendim bizim

imalimize her ağaç gelmez. Hususi bir ağaçtan yapılırız. Bir gün metre mikabı, bilmem kaç liradan o ağaç dört kişiye ihale edilir. Bu dört kişi...

Kibrit kutusunun çok söyleneceği anlaşılıyordu. Üstüne bastı, susturdu.

Adam gözleri yerde bunları düşünürken kıza yılbaşı gecesini nasıl geçirdiğini anlatıyordu. Ondan uzak geçmiş gecenin hatırasını neden başka türlü anlatmak lazım geliyor. Şöyle söylemeli değil mi? "Birden bütün bir dostlar grubunun içinde bardağın içinde gözüküvermiştiniz. Gülmüş, yanındayım eğlen! demiştiniz" demiyordu.

Eğlenememişti. Onu hiçbir şey eğlemiyordu.

– ...

– O gece saat 10'da yattım.

Adam bir kanapeye uzanmıştı. Oda, sokak feneri aydınlığının serptiği kuru ağaç dallarının desenleriyle süslü. Yatağın içinde, "O gece saat 10'da yattım" diyen bir rüya gibi uykuda. Elini uzatsa tutacak, yüzüne eğilse sıcak nefesini duyacak, bir çocuk saçı, hamamlı bir kadın kokan bu nefesten bir damlayı avuçlarına sürecek, yüzüne kapayacak; onu uyandırmamak için kanapenin üstünde, yüzünün her yerinde kış ağacı dalları, uyuyacaktı.

İşte sabah! Kandilli'den bir yelkenli sandala ümitlerini yüklemiş geliyordu. Ağaç dalları pencereden elini ayağını çekmişti. Pencereyi açtı. Köyün evlerinden bir avuç şarap, bir tutam duman yüzüne serpildi.

– Demek 10'da yattınız?

– Evet.

– Sonra?

– Sonra uyudum.

– Uyurken bir şey düşünmediniz mi?

– Hiçbir şey.

Adam onu her gün düşünürdü. Bir yazıhanede yazı yazar, tuttuğu iş ona para getirmezdi. Sokaklarda harp sonrası insanının meçhul, hovarda, aşksız, hilekâr sürüsü koşardı. Köprü üstünde geçerken durur, Boğaz vapurlarını seyrederdi. Camların arkasındaki herkesi ona benzetir, yüreği oynardı. Vapurlar boşaltırdı. Sonra tramvay durak yerine bakardı.

– Ben hep sizi düşündüm.

Genç kız burun kıvırdı:

– Düşünsen de düşünmesen de bir.

Boğaziçi vapuru yerinde titrer, ince yüzlü bir kız okuduğu kitaptan başını kaldırır, bir saray harabesiyle birkaç dakika konuşur gibi yapardı.

– O yazıcıyı beğenir misiniz siz?

– İnsan severse beğenmeye alışmıştır.

– Fena bulmam!

– Hava bozuyor bak. Ne güzel gidiyordu havalar!

Adam var gülüyor vapurun içinde. Adam içleniyor. Beş kadın vardı hele! Kucağında çocuğu, saçında evinin gürültüsü ne güzeldi! Bir yeldirme gibiydi sarışın, bebekli kız.

– Yeldirme gibi kız.

– Aldırma!

Bu vapur birtakım iskelelere uğrar. İskelelerde yedi sevimli şey vardı; çımacı, biletleri toplayan adam, hamal Ahmet, hamal Mehmet, gazete müvezzii Muharrem ile postacı Hasan, bir de iskelede ismi yazılı levha.

Bu ihtiyar kadın, Ortaköylüdür, tanıyorum artık. Torunu Hatice'nin nişanlısı bilet zımbalar, yakışıklı çocuktur. Ben Emirgânlı mıyım sanki, heyecanlanırım Emirgân'ın bir çınarından. Yok, ben Emirgân'da değil, ismini söylemeyeceğim iskelelerden birine inmeliydim. Hayır, oraya da değil, ben Kandilli'ye geçmeli, Anadoluhisarı'na doğru selvilerin, kestanelerin altından yürümeli, küçük köprünün üstünde durup karşı kıyının ışıklarına dalmalıydım. Sonra oturup bir düşünmeliydim: Aç mahallelerin pis kahveleri, çıplak çocukları, mangalsız odaları, orospuları... siperler, ölüler; dövüşmeyi, uğrunda ölmeyi düşünmeliydim.

Senin uğrunda yaşamak isterim gülüm. Bağırarak, koşarak insanoğlu saadetine karışıp yaşamak... şu çocukların bana oynamıyorlar, koşmuyorlar gibi geldiği; şu insanların sevişemediği, şu iskelelerin birbirine yanaşamadığı dünyada değil.

Rumelihisarı'nda bir balıkçı kahvesinde oturmuş, bir yıldızdan seni istemiştim. Şimdi her şeyi istiyorum; seni de, yıldızı da. Ama, önce balık gibi, İstinye gibi, Kandilli, Anadoluhisar. Boğaziçi iskelelerinden bir tanesi gibi akıntısı tatlı, rüzgârı lale bahçesi çiçekli bir dünya istiyorum.

– A! Yağmur başladı. Yağmuru pek severim. Ağaçlara bak! Denizin yüzüne bak!

– Ya karşı sahil... Nereye gidiyor?

– Kim?

– Karşı sahil!

– . . .

– . . .

– Yağsın yağmur.

– Peki, yağsın!..

Vapur durmuştu. Genç kız indi, gidiyor. Ahşap evler yağmurun altında kapkara.

Adam kanapeye çöktü. Her şeyini alıp giden minnet içinde, şimdi yerine gelmeye başlayan Kandilli kıyılarına gülmeye başladı.

Genç kız inip gittikten sonra adamı bir tatlı keder bürümüştü. Önümüzdeki yolcu gözlerini ona dikmişti. Adamın gözlerinden, kulağına bir ses gelir gibi oldu:

– Yalnız kaldınız.

Sanki daha kızdan ayrılmamış gibi şefkatle yanına baktı. Kimsecikler yoktu.

Demin onu dostça hem aldatmış, hem teselli etmiş martılarla dolu bir iskeleye indi.

Cumartesi dergisi, sayı: 2, 23 Şubat 1946

SEVGİLİYE MEKTUP

Bir dakika evvel elimde kalem, kâğıt yok iken seninle konuşuyor ve sana yazıyordum; elimde kâğıt kalem olmadığını söylediğim veya yazdığım halde senin karşımda olmadığını söyleyemedim. Bunu bir şair kafası veya fantezisi farz et. Sen karşımda idin. Bunu söylemek güzel bir şey değil; fakat samimi, hem galiba, bugün benim gibiler sevgililerinin karşısında imiş gibi olurlar. Demin sensiz ve kalem kâğıtsız birçok şeyler konuştum, yazdım. Bunların çoğunu beğenmiş olacağım ki kalktım, kalem kâğıt aradım. İşte oturdum, yazıyorum.

Senden bahsetmek istemem. Zaten bahsedecek bir şey yok ki... Ben, seni çok seviyorum. Senin dünya umurunda değil, bizim Orhan ne güzel söylemiş:

Ben sana hayran

Sen cama tırman

Ne de kendimden bahsetmek istiyorum. Ne senden, ne kendimden söz açmadan olur mu? Olmayacağını tahmin edersin. Sana anlatarak kendimin başından geçenleri hikâye edeceğim.

Birtakım şeyler var ki başkalarına anlatıldığı zaman onlar üzerinde hiçbir tesir bırakmıyor,

halbuki aynı şeyler bende neler yapmamıştı. Evet onlar mühim şeyler değildi.

Nitekim karşımızdaki –yani o şeyleri anlattıklarım– bunların ancak dinlenmeye değer olduklarını ihsas etmişlerdi. Fakat bana öyle geliyor ki sanki bunları sana anlatırsam bana yaptıkları tesiri yapacaklar. İşte bu yüzden...

Onu (buraya o ile biten bir isim bulup senden başka beni okuyanlar koysunlar), bir defada sana şu günlerde üzerimde tesir yapmış şeylerden bahsedeceğim.

Bunlar benim yazıcılık hayatıma ait ufak tefek şeyler, senin sevgilim, yazıcılara karşı tuhaf bir sempatin vardı. Benimle pek sıkı fıkı olunca bu geçti, gitti. İyi de oldu, senin yine ümidin odur. "Hepsi böyle değildir" dersin. Böyle değilse neye yarar? Senin patronun o biçimsiz herifften ne farkımız olur ki... Yanlış anlama, ben sana müteaddit defalar insanları sevdiğimi yazdım. Bu insanları sevmek sözü hayali bir şey değil, ama galiba biraz teorik; yoksa öyle insanlar var ki kafasından tutup koparmak aklımdan geçmese bile, başka bir insanın aklından geçebilirse, bunu yaparsa, ben nihayet, bir yazıcıdan başka bir şey olmadığım için mazur görürüm.

Yine öyle insanlar var ki yanlarına sokulmak zehirlenmekle müsavidir. Yani insanlar tanırım ki, Allah seni korusun!

Bir türlü asıl anlatmak istediklerime gelemiyorum. Hakkım da var; çünkü hakikaten fazla alaka verici şeyler değil. İnsanların başından geçmiş, hele benim gibi saf olanların, bu saf kelimesini emin ol ki bir övünme tarzında söylemi-

yorum, övünsem, hem senin karşında övünmek istersem, bu içinde abdallığın temizliğiyle bağdaştığı saf kelimesini kullanmazdım. Hem zeki, hem temiz bir adamım derdim.

Halbuki safım, sen bunu pekâlâ bilirsin, kurnazlıklarım oldu ise bunları senin için icat ettiğimin de farkında olmana imkân yok. Onları anlatmamı istemezsin, istersen yine sana mektup yazmak usulünde bunları da yazarım, başkaları okur.

Şu yukardaki satırları yazdıktan sonra bir müddet yine yazmadan düşünmeye koyuldum. Bu iş, bana şu yazı yazmak fiilinden daha kolay geliyor.

Neden acaba? Hatta diyebilirim ki, düşünürken gayet güzel cümleler yapıyorum, fikirlerimi daha iyi anlatıyorum da ne yazarken, ne de konuşurken aynı şey bir türlü olmuyor. Hatta düşünürken cümle yapıyorum. Bu cümleler tam benim istediğim ve yazmaya savaştığım şeyler. Halbuki düşündükten sonra yazı yazmaya koyulduğum zaman, aynı cümleleri, yani o zaman beğendiğim cümleleri hatırlamıyorum bile.

Neden böyle olduğunu yine düşündüm. Evvelce şuraya 'gayri kabili izah' gibi bir terkip koymak ve asıl seni biraz eğlendirmek maksadıyla anlatacağım küçücük hikâyelere girişmek istemiştim. Bu izahı kabil olmayan şeyleri tahlil etmek arzusu kafamdan geçti. Düşündüm. Bu sefer, kendi kendime düşündüklerimi yazayım. İşte bu yazdığım beş satır birdenbire yine onları unutturdu. Tabii aynı kelimeler, cümleleri, o izahı kabil olmayan şeyleri şu şekilde izah etmiştim:

– Düşünürken daha iyi olduklarını kabul et; neden?

Çünkü evvela hakiki bir muharrir değilim, muhakkak kültürüm eksik; sonra galiba ben, daha çok düşünürken iyi düşünüyorum, ne yazarken, ne de konuşurken bu meziyeti muhafaza edemiyorum, bu ya zamanla, yahut seni daha çok sevmekle günün birinde düşündüğüm ve yazdığımla bir müsavat olmasa bile bir müşareket olacak.

Sonra, galiba yazarken fizik bir yorgunluk da duyuyoruz. Yazmak, yalnız düşünmekle mümkün değil. Bir marangoz gibi bir tahtayı yontuyor, kesiyor, bir şekil vermeye çalışıyoruz.

Demet dergisi, sayı: 1 (5), Ekim 1943

SIR!..
(Bir Garip Kızcağız!..)

Ne tuhaftır tabiat oluşunun cilveleri!.. Çok temiz, ipince, bambaşka yaratılmış ve yetiştirilmiş bir kız olmasına rağmen şu başına gelenlere bakın, hele!.. Zaten, her ifrat, reaksiyonunda erimeye mahkûmdur... Fakat, kendi müfritliğinde, onun bir nebzecik günahı yoktu ki... Bünye, fazla duyan sinirler, aşırı işleyen kafa ve rahatsız vücut... Sakin, ağır görünüşü altında sakladığı ateşli içliliğini, bir türlü doyuramaz, bir türlü boşaltamazdı, bu çocuk!.. 17 yaşında, hastalığı meydana çıktığı zaman, ipince bir vücudu vardı. Fakat, bu dar uzun fitilin görünmez, esrarlı bir yakıtla tutuşturulduğunu tasavvur edin!.. İlle de, eser verecek, felsefe tahsilini bitirecek, hayatı ve insanları anlayacak... Daha bilmem neler!.. Üniversite devresi, sayısız denemeler, hastalık üzüntüleri, sonu boşlukla biten gençlik sevgileri ile dopdoludur. Tezini kabul ettirip imtihanını da vererek yüksek tahsilini bitirdikten sonra, kendini Etfal'in Birinci Dahiliye Koğuşu'ndaki özel odada buldu!.. Orada, hiçbir şey öğrenmediğini ve asıl gerçeği anlayarak yeniden dünyaya gelecektir!

Bütün ilk gençlik hayallerini ve eski varlığını

hastanede bırakıp bambaşka bir insan halinde dışarı çıktı. Ne zeki arkadaşı M'ye karşı duyduğu derin alaka, ne N'ye beslediği şefkat, ne de F'nin yemyeşil gözlerindeki mariz ateş!.. Hiçbir iz bırakmamıştı, arkasında. Hele, üç günde "Ufak Şeyler"i yazıp boşaldıktan sonra geçmişi tamamen unuttu.

Bunu takip eden dört yıl; neşriyat şefliği namı altındaki iş ve memuriyet hayatının soğukluğu içinde erimiştir. En büyük kayba da, bu arada uğradı: Tek desteği ve dostu olan babasının ölümü... Deniz yarbaylığının sağlayacağı emeklilik maaşı, iki kız kardeşi ile annesine kalmış, R, yaşını büyülterek onların hissesine hiç girmemiştir. Sonra şefkat meselesi, âdeta bir kurtuluş gibi onu bünyesine aldı. On iki ayı, bazen evde dinlenerek, bazen gezerek, yalnız ruhen ulaşabildiği bir nevi huzur içinde geçirdi. Nihayet (.....) şirketi namıyla İsviçre firmalarının mümessili olan eski bir ticaret ataşesinin yanında çalışmaya başladı. Ufak bir büroda, rahattır ve daha çok saygı ile karşılanmak için kimseyi tereddüde sevk etmeyecek bir tavrı var... Fakat, o feci sırrı... Vücudu onu rahat bıraksa, belki "patron", "tüccar" denen nesneleri tanıyıp ilerki romanına aksettirebilmekten zevk duyacaktı. Fakat o sır! –Kadıköylü züppe bir ailenin kızı olsaydı, böyle bir sırra sahip bulunmayacaktı. Ne ise...–

Karanlıkta ayağına takılan taş, aklını başına getirdi ve sinirlendi. "Nedir bu? 27 yaşıma henüz bastım, ihtiyar değilim, sıhhatim düzeldi, toplandım, buna rağmen gazinoya, eğlenmeye gittiğim şu anda pırıl pırıl ışıyan mehtap altında,

geçmişin muhasebesini yapıyorum. Nihayet, dönüp dolaşıp akşam vaktine geldim... Unutmak lazım. Benim kabahatim kendimi kabul etmek istemeyişimdir. Hâlâ, kendimle mücadeledeyim. Facia doğrusu!.." dedi. Sonra gülümsedi. "Bu atom devrinde insan, faciaya bile inanamıyor." Gene düşünmeye başladı: Hastaneden çıktıktan sonra, R'ye bir hal olmuştu zaten. O ipince, sakin, mariz kız, vücudunun kavrulduğunu duyuyor, huzursuzluğunun mahiyetini anlayamıyordu, aşk serenatları dinlemişti çok. Fakat eli, kimsenin eline bile değmemişti, o kadar fikir ve ruhtu ki... Şimdi, yalnız ihtira etmek için mi böyle yaratılmıştı baştan? Hatta okuyup yazmaya bile imkân bulamıyordu artık! Kalkıp doktora gitti. Uzun muayene ve mükalemeler... Nihayet M Ş Bey, son kararını bildirdi:

– Siz entelektüel, samimi bir kızsınız R Hanım. Bu hakikati olduğu gibi kabul etmeniz lazım. Tamamen lojik bir mesele bu... Yıllarca yalnız kafanızı işlediniz. Geçirdiğiniz hastalıktan sonra, vücudunuz, hayatına yeni bir temel üzerinde devam etmek mecburiyetinde. Hep gerçeği yakaladınız. Biraz da bu bedeni tatmin etmek lazım. Aksi takdirde fena ihtimaller var önünüzde. Pek mühim bir mesele değil, canım bir arkadaşınızla anlaşıverin.

– İyi ama, neden evlenmek suretiyle değil de?

– Çünkü, biraz tatmine ihtiyacınız var, sadece tatmin olmaya. Sonra karşınızdaki erkek, yük olacak size, sıkılacaksınız, hem çocuğunuz da güç teşekkül edebilir, hiç doğmaması daha iyi...

Gayet ihtiyatlı olarak ve açıkça anlaşarak... Kendi hayatını kurtarmış bir kızsınız, sırf dedikodu, batıl inanç uğruna, kendinizi bu sefer de ölümün kucağına atarsanız, çok yazık olur.

– Peki ama, bu?! Oh!.. Ya seversem, evlendiğim insan yük olmazsa?! Daha iyi, değil mi?

– Şüphesiz çok daha iyi, fakat gecikmenizden korkarım.

Onun tipinde bir kız için, bundan büyük facia olamaz. Nefesi tıkandı, yüzü kıpkırmızı oldu ve kitabı titreyen ellerinden kayarak yere düştü. Doktor, eğilerek aldı. R'nin omuzları çökük, kalbi sıkışık... Etrafında akıp giden tramvaylar, otomobiller ve ışık! Her şeyi buğu gördü. O zaman ağladığını fark etti. Eve, bitkin bir halde dönmüştü. O ki sevmek, sevilmek, yazmak ve çalışmak için yaratılmıştı; aynı gayeden, aynı görüş zaviyesinden hayata bakan bir erkekle sakin yaşamayı kurardı. Şimdi, dişi köpek gibi!

Kimseye açılmadı, aile arasında... Şerefsiz yaşamaktansa, "Öl!" diyeceklerine o kadar emindi ki... Onu çok sevdikleri ve saydıkları halde...

Sık sık Burgaz'a, dayısının evine gidiyor ve huzuru, ancak bu adanın tatlı, mavimsi havasını ciğerlerine çektiği zaman buluyordu... Aradaki iki sene içinde, bazı kurtuluş denemeleri yaptı ve bu yüzden etrafındakilere bazen de zararlı oldu; fakat, imkânsız. Yardım uğruna uzatılan elleri geri itiyor, sevildiğini zannedenleri, "Hayır, sizi sevmiyorum" diye kırıyor, her gün biraz daha çıkmazına gömülüyordu!..

Bu gece, "Paradisos"a çıkarken, dayısı B'nin de gönlünü yapabilmek için, balıktan ve arkadaş-

larından vazgeçmişken, Mihal'in kaynı Ceyno'nun Rumca şarkısı kulaklarında çınlıyor ve o, yalnız bira mı, rakı mı içeceğini düşünüyordu artık... Yıllarca, neler kurmuş, neler yazmıştı... "Ben sanatkâr bir erkeği ruhen kurtarıp yeniden ilhamına bağlayacağım; o da beni, bu devden sıyırıp, teskin edecek... Hikmeti vücudumun, işe yaraması lazım, iki deha birleşecek, başka türlüsünü kabul edemem..." diye satırlar doldurmuştu. Fakat, içinde serin bir nokta var hâlâ... S F, budala Adalım, sen de, herkes hayvanlığından ölüyor, ben de insanlığımdan...

Ama, o da "Samimiyetin bu kadarını lüzumsuz buluyorum" dememiş miydi? Halbuki, ne kadar lüzumlu ve manalı idi. Umarım, artık anlamıştır.

İçindeki alevin aksini serip irkilerek, "Saçlarınız ağardı, fakat çok iyisiniz. Şimdi ne kadar değiştiniz, güzelleştiniz" diyen, iltifatlar eden; ancak, onu da acı güldürüp dudaklarında bir istihfaf ifadesi yaratıyor... Hemen hizmet ifa edip R'yi kurtarıvermek isteyen ne çok erkek hayvan var. Tabii, değişecek! Azami doluluğun reaksiyonu da müfrit bir boşalma gibi aynı bezginlik noktasında karar kılıyor. "Yazık, yazık, hiç değilse, bir erkeği mesut edebilecekken..."

Artık bu kadarını bile düşünemiyor... Yalnız, Burgaz'ın huzuru içinde, S F'nin huzursuzluğuna çok aşina. Acaba, onun yanık abasının altına girerek hangi tehlikeden kurtulmak istiyor? Ve niçin ona yeşil pembe kadifeden yeni bir palto hediye etmeyi arzuluyor? Ah, bu sakin görünüş altındaki çılgınlık!..

Beş kadeh rakının ayaklarını dolaştıran tesirini kimse hissetmesin diye dayısının koluna girip eve döndü. Dudaklarında bir şair arkadaşının mısraları var:

Dök lütfunu Rabbim, dök rahmetini,
Dök sağnaklarından merhametini,
Nesiller paylaşsın muhabbetini,
Doğrulsun boyunlar, çözülsün diller

O, daima değişen, bitmeyen, buna rağmen akışını bir ahenk içinde eritebilen, yalnız istediklerine karşı çılgınlaşan, tuhaf bir kızdır.

Pazar günkü rıhtım konuşması, kendini tekaüde sevk ettiğini söyleyen erkeğe ne kazandırmıştır, bilinmez. Fakat, kızcağız, bir an, endişesiz ve saf, nefsinde sağlayacağı bu neticeyi sezmiş ve "Lüzumsuz Adam" için ne kadar lüzumlu olabileceğini, buna mukabil R'nin de, onun "İnsan Hasreti"ni nasıl tatmin edebileceğini anlamıştı.

Biri, daima kaideleri çiğnemiş, kendince yaşamış ve fazla ileri gitmekten, vaktinden evvel yok olmuş. Diğeri, kaidelere bağlanmak ve o noktada kendince yaşayamamak yüzünden, her gün biraz daha ölüme yaklaşıyordu. Yazılarını, eskiden beri okurdu S F'nin. Evvelden de iki defa konuşmuştu. Burgaz'a geldikçe, kendisini sık sık görüyor ve içinden "İşte, egoist, fakat varlığını inkâr etmeyecek kadar cesur bir insan" diyordu. Hele, cumartesi akşamı hâki elbiseleriyle hâki kasketini elinde tutup selam verirken ne kadar sureti haktan ve topraktan yoğrulmuş görünüyordu.

Eski hikâyelerinde insancıkları için çarpan bir kalp ve sevgi vardı. Halbuki şimdi susmuş. Zira göğsü, ancak balıkçılar uğruna atıyor, hatta onlar için hastalığı bile göze alıyor... Ben de son günlerde Halikarnas Balıkçısı'nın "Merhaba Akdeniz"i ile kaynaştığım için azıcık da babam bahriyeli olduğundan, bu duyguya bir hayli aşinayım; ama, hasta olabilecek kadar değil. Halbuki S F'nin rahatsız göğsüne başını saklayıp ağlamak, ağlamak bütün denemelerinin çıkmazının acısını boşaltarak, bir nebze dinlenmek, sonra utancından kaçıp gitmek ve tek isteği kolayca yapılabileceği bir hareketti kızın.

O, donuk, kaideci erkeklerden, bu tip ukalaların sahtekârlığından tiksiniyor. Hayat, ne basit halbuki, bunu karmakarışık eden, insanların çeşitli yalanları: Cemiyet, para, aşk, sanat vs. vs. Bu mefhumların hiçbirinde samimiyet kalmamıştır artık. Hepsi kalp akçe. Samimi olabilenleri ancak geri çekilmiş, sinmiş insanlar tarafından temsil ediliyor. Tanrım! Ya rahmetini gönder, bize yakından görün veya toptan kıyametini... Hiç değilse elimizin uzanabileceği yere bir nebze teselli bırakalım. Ben söylenip duruyorum o kızcağız hesabına. Fakat S F'nin çıkmazı hakkında ne düşünebilir acaba? Bilmek isterdim.*

*) Yeni harflerle yazılmış ve üzerinde bazı düzeltiler yapılmış bu hikâye Sait Faik Müzesi Arşivinde kayıtlı değildir. Özel bazı belgelerin saklandığı çantanın içinde bulunmuştur. Hikâyenin adının üzerinde ve sağ köşede, alt alta şu bilgiler vardır: Kurban B Arifesi, Cumartesi –2 Temmuz 1949– Burgaz Adası. Kâğıdın sol üst yanında ise şu yazı görülmektedir: "Not: Kendi vücudumu kendim bilmeseydim, yalnız doktorları dinleseydim, çoktan öbür âleme gitmiştim!.. Okumak, yazmak, çalışmak bana zevk verdiği müddetçe tehlike yok..." Gene sağda, hikâye başlıklarının altında –Hikaye (!)– diye yazmıştır.

TAVŞANLA KUZU

Ev, aile, arkadaş, içki, sevgili, eğlence, dünya işleri, bir aralık fikir bile, hepsi hepsi iğne batırılmış, cıgara tutulmuş kırmızı, yeşil, sarı, turuncu balonlara döndüğü günlerimiz olur. Her şey rengini, uçarılığını, sevincini bir anda bırakır. O zamanlarınız olmamasına imkân mı vardır? Belki de balonlarına iğne batırılmamış insanlar da yaşıyor. Onları gün olur kıskanır, gün olur onları küçük görürüm. İşte bütün balonlarıma iğne batırılmış bir baloncu halinde sokakları dolaşıyorum. Biraz evvel evimden, dün kendini beğenmiş, kendine emin sevgilimden, gece hiçbir şey için beni kıran arkadaşımdan, önce beni uyuşturup sabaha karşı bin bir türlü olur olmaz fikir, his, saçma, delilik nöbetlerini kanımda donduran içkiden, sabahleyin kendimden tiksinerek sokağa çıkmıştım.

Ne de soğuk bir mayıs günü idi. Manavlardaki kirazların bize daha aylarca gelmeyecek bir bahar memleketinden buraya alay etmek için geldiklerini sandım. Bir kilosuna, bir fakir ailenin bir hafta doyduğu çilekler ne çirkin şeylerdi. Salatalıklar, o marul denilen otlar da dünya para idi.

Hepinizden, mayıstan, dostlardan, çiçeklerden, Hristaki Pasajı'nın güllerinden ve zambaklarından elaman!

Nerede dinleneceğim. Yine mi meyhanede? Ağlayamayan insanların huzursuzluğuna ermiştim. Gülenlere kızıyordum. Halbuki ben, yaşamayı severim. Öyle şeyler bana vız gelir ki günler boyunca. Düşmanlıklar, sevgililer, iftiralar, yalanlar, hatta ufacıcık para kazanma ümidimi çalanlar... Böyle denmez bu: Ekmek parama göz dikenler, arkamdan gidip sevgilime beni yerenler, hepsini, hepsini sevdiğim günler, saatler vardır. Bütün kinim yirmi dört saat sonra havuzlar gibi sakindir.

Ama bugün yemişlere, çiçeklere bile düşmanım. Karanfil satan adam gülüyor, ötede simitçi gülüyor. Benden başka hepiniz mesutsunuz. Topunuzun Allah belasını versin.

İçimde geçmiş bir sarhoşluk, bir uyku ihtiyacı, belki de morfinle bile uyuyamam, ama bir uyusam, yeniden bir hayat bulacağım. Hem yürüyorum, hem uyuyorum, hem de durmadan uyandırılıyorum. Bilinmez bir gestapo beni uyuyup uyandırıp sual soruyor. Cevabını vermeme imkân olmayan bir sual. Dursun bu işkence, bu pişmanlığa, bu akıllığın son perdesine çıkma...

Duruyor. İnsanoğlunun o tabii hali bir türlü geri gelmiyor. O tatlı deniz, o balonlar, o yelken, o güneş içinde kumluk...

İçimize böyle herkesin kendine göre bir Hamlet'i girdiği zaman yalanlara öyle yakınsınız ki, bu dakikada iki çift güzel söze, yalan da olsa,

inanabiliriz. Bu hal insanın akıllı, çok akıllı olduğu an değildir. Bu anın delilikle de alakası az. Bu an sırat köprüsünün üzeridir. Kıldan ince kılıçtan keskin an.

Bu anları duyan her insan şifasını da kendi bulur. Kimi bir duş yaparak, kimi sokakları dolaşarak, kimi bir kerhaneye giderek, kimi meyhaneye koşarak onu geçirmeye çalışır. En iyisi geçirmemektir. Daha doğrusu bir usulle işin içinden çıkıvermekle iş bitmez. Sonra bu bir itiyat haline gelir. Uyku ilaçlarına alışan uykusu kaçıklara döner insan. Bırakın o an hükmünü sürsün, saltanatını sürsün. Bir-iki saç telinin ağarmasına, üç-beş çizgiye mal olsun daha iyi. Nasıl olsa gelip geçecektir. Geçmezse... Geçmezse zaten geçmemek, yerleşmek için gelmiştir. O zaman ne ılık su banyosu, ne kerhane, ne içki, *ne morfin* para etmez. Sonra birden çiçeklerin kokmaya başladığını, çileklerin insanlar için olduğunu, simitleri fukaralara, tereyağlı sandviçlerle şu al al, sarı yağlı, buzlu gibi bifteklerin zenginlere ayrıldığını ne kadar düşünürseniz düşünün. Güzel bir hal çaresi beyninizden avuçlarınıza, parmaklarınıza değer. Hiç olmazsa fikirle mesut olmasanız bile insanoğlu kudretini damarlarınızda duyarsınız. Her çare insanların avuçları içinde, bileklerindedir artık.

İşte böyle günlerin birindeydim. Beni yaşamaya çağıran hiçbir şey yoktu, desem doğrudur bu dakikalarda. Ben bu dakikalarımda içki içmem. Benim de bir itiyadım varuır. Yürürüm burnumun dikine, her yerde dakikasında bıraka-

rak yürürüm. Böyle ne parklar gördüm. Böyle ne insanlarla konuştumsa içime yazı yazmak arzusu doldu. Yeniden doğdum. İki insanla iki tavşan, bir kuzu insanların ümitlerinin ölmediğini bana fısıldadılar. Onların benden daha bahtsız olmalarının ehemmiyeti ne kadar büyük bir mesele olursa olsun, bundan onların hüznünün ve faciasının büyüklüğü benim bu insan yemiş, fikir tiksinimimden ne kadar daha asildi. Asalet insanlardan çoktan kalktı. Ama o kelime ne tüccar evlerine, ne kasap karılarına, ne lokantacı suratlarına, ne de büyük apartmanlara, büyük orospulara, büyük insanlara geçti. Asalet, ümitlerimize, hüzünlerimize, hem de fakir insanların ümitlerine, facialarına gelip kondu.

Onu ne okumuşların kitabında ve suratında, ne zenginlerin evlerinde ve eşyalarında bulacaksınız. Başka yerlerdedir.

Beni çiçekler ve meyveler sinirlendirince balıkçı dükkânları kısmi bir huzura götürür. Hatta kendileri balıkçı olmayan, ama balık satan esnafı da severim. Hovarda olurlar. İyi olurlar. Hele o balıkçı dükkânlarının önünde canlı canlı yarım kilo çiğ karidesle üç-beş pavurya, dört-beş limon, bir düzine tarak satan posbıyıklı, her akşam üç-dört kadeh için çalışıyormuş gibi halleriyle fukara Rum satıcılar. Onların sepetleri, karidesleri, pavuryaları, tarakları hiçbir zaman çileğin ve gülün yaptığını bana yapmadılar. Hele hiç gülmediler. Denizaltı renkleriyle titreşen, sepetin örtülerine bin bir ince ayaklarıyla tutunmaya çalışan, hâlâ ölmemiş bu deniz hayvanlarının katiline üzülürüz elbet. Ama yine de bana öyle gelir

ki, bu hayvanlar, çoğu halinden ekmek parası için çalıştığı halde iki kadeh rakı parası için çalışırmış şairane düşüncesini veren Barba'yı bizim kadar seviyorlar da onun için tutuluyorlar. İhtiyar, posbıyıklı Barba'nın hali sonra ne olurdu, o deniz hayvanları olmasa.

Yazılar

AŞK ÜZERİNE

Cumartesi, saat 4.

Aşk, iki cins insan arasında büyük bir kavgadır, diyene hak veriyorum. Evet, bir kavgadır. Ama, hiçbir zaman galibi, mağlubu kestirilemeyen bir kavga. Mesela, iki kişi düşünelim. Konuşmaya başlamışlar. Bir tanesine numara 1 diyelim, ötekine de 2. 1 numara ile 2 numara arasında sempati doğmuş. 1 numarayı âşık olmuş farz edelim ve bir daire içine alalım.

1 numara kavgaya girmiştir. İkinci, müdafaa halindedir, kavgadan kaçamaz. Çünkü, kaçarsa, haksızlık etmiş olur. İşte o zaman, mağlup olmuş değil, ama bu kavgaya alayla bakmış demektir. Çirkin şey.

1 numara âşıktır ve aşkını 2 numaraya söylüyor. 2 numara da, ümidini keser gibi oluyor. Fakat, kavgaya girişilmiştir. Dönmeye imkân yoktur. Hücumlarını kesiyor. Mağlup olduğunu hisseder gibi oluyor. Bir ikinci hücumda bulunuyor. Zahiren 1 numaralının bu hücumu bir galibiyet gibi görünmekte iken, 2 numara birdenbire bütün şiddetiyle, hayır, seni sevmiyorum, diyor. Şimdi, galibiyet 2 numaraya geçivermiştir. Öyle bir galibiyet ki, insanı şaşırtıyor. Seven mi galiptir, sevilen mi? Her ikisi de değil tabii. Öyle de-

meyelim de, seven mi galip yoksa sevmeyen mi? Ver cevabını bakayım, kolay mı? Ben diyebilirim ki seven galip; hani muvaffakıyeti? Sen, sevmeyen galip diyeceksin; ne biçim bir galibiyet bu! Kendini sevdirebilmek büyük hüner değil. Sevmeyenin kazandığı nedir, sevgi mi? İnsanın, sevilmeyen adamın zehirli, acı sevgisi mi bu galip?

1 numara seviyor, 2 numara da seviyor. Kim galip, kim mağlup. İşte, öyle bir kavga ki, mağlubu ve galibi hiçbir zaman belli olmayacak. Hem ikisi galip, hem ikisi mağlup olan şey, 1 ve 2'nin birbirini sevmemesi olacak.

1 sevmiş, 2 sevmemiş. Kadın, büyük muzaffer rolündedir. Hayır, hiçbir zaman. Erkek büyük mağlup halindedir. Ne münasebet! Büyük galibiyet aşka çıkabilmektedir. Büyük mağlubiyet, o da, aşka çıkabilmektedir. Korkak ben değilim, sen de değilsin sanıyorum. Ancak, oraya, hem büyük galibiyet, hem büyük mağlubiyete çıktıktan sonra, aşağıya, kavga sahasına bakılır rahatça. O zaman, kimler galip, kimler mağlup, dostça sorulabilir. Ama, ne söylerlerse, ne sevilince, ne sevilmeyince, bu kavgada galiplik ve mağlupluk verilemez. Kimin korkak, kimin mağlup olduğu aşka varıldıktan sonra anlaşılır. Ömür boyunca geçirilecek iyi kötü, fakir zengin, vefalı vefasız günlerin sonunda kaçıp gidecek, işten cayacak olan peşinen mağluptur. Ben, şimdi galip ve mağlup değilim. Sen de öyle. Zahiren ben mağlubum, çünkü seviyorum. Zahiren sen galipsin, çünkü sevmiyorsun. Büyük kavgadan kaçan sensin. Bana emniyetsizliğinden mi? O emniyeti, o aşkı ben ancak senin aşkında görebilirim. Senin için bam-

başka olan, seni bir dakika bile düşünmemezlik etmeyen adamı sevmelisin de ve ona söylemelisin de. Bakmalısın, ne oluyor bu adam diye rahatlanarak. O zaman da yine ben galip, sen mağlup olmuş olmaz mıyız, iki galipli mağlup oluruz. Tabiatın verdiği iptidai aşk halini bir medeniyet haline getiren insanoğlunun oyunlarında bir tanesi daha vardır. 1 âşıktır, 2 de âşıktır. 2, bir türlü sevilemez. Bu büyük, temiz, aşk çekmemiş melek tabiatlı insanlarda olur. Bilmem, belki sen onlardansın. Ama, onlar da sevdiklerini çok üzerler. Ama, sonunda yaptıklarının bir gurur parçası olduğunu, aşkın büyüklüğü yanında bu küçük gurura nasıl bel bağladıklarını anlarlar. Şaşarlar. Küçücük avuçlarıyla çikolata kâğıdı buruşturur gibi bu gururu buruşturup atarlar. İşte o zaman, N'im, sen sensin, ben de seni seviyorum. Hurdahaş, perişan bir halde, ama mağlup değil. Benim tecellim ve tesellim, galibi ve mağlubu hiçbir zaman olmayan bir kavgaya girmekliğimdir. İstersen, bana, aşktan korkmayan adam de. Yapayalnız da ölebilirim, elim senin elinde de. Kimbilir, belki, beni mağlup kabul edip başını alır gidersin başka kavgalara, ararsın başka kavgalar. Ama bu, benim son kavgamdır. Mağlup değilim, üzgünüm.* Sen de, birisini üzenden başka bir şey değilsin. Belki de galibi ve mağlubu belli olmayacak bir kavgaya son defa girişmiş bir adamın kamburu çıkarak uzlette hatıralarıyla yaşamaya, yahut ölüme doğru saat saat, dakika dakika acelesidir. Ama, gidersen, bu kavgayı göze almamış, alay

*) Buradan sonrasında bütün satırlar çizilmiştir.

etmiş olursun. Ne âlâ, değil mi? O zaman, bütün ömrünce onu bulamayacaksın. *Tabou'*ya dokunulmaz, mütemadiyen üzeceksin. Belki de, ara sıra üzüleceksin. Alelade maceralar... Kimbilir, bazılarına göre bunların da kıymeti vardır. Mesela, H açık davranmıştı, mağlup oldu mu? Hayır. Mesela, A aşkla alay etti. Ömrünce bulamayacaktır, alaya tahammülü olmayan şeydir o. Mesela V, ne aldı, ne kazandı benim mağlubiyetimden, mağlubiyetse. Benden acı ve tatlı dört-beş hikâye ve bir onu gördüğüm zaman, "Ne iyi kız" diyebilecek kadar bir şeyler. Dört hikâyem onundur. Çirkinseler de güzeldirler. Görüyor musun N'im, hiçbir mağlubiyet yok ortada. Galibin elinde "ne iyi kız"dan, iki hikâyeden başka ne var. O, aynı zamanda mağlubun da kazancı. V'ye, V için çok şeyler yazdım, neşir de ettim. Onu seviyormuşum, ama hissediyormuşum beni sevmediğini. Onu açıkça, onu sallamadan yazı yazıp onun için neşredebildim. Senin için yazı yazıyorum. Yazsam bile yalnız sana gelip okuyorum. Neşretmem de. Ben sende N'ciğim, istikbalimi, her şeyimi görüyorum. Sait Efendi'yim. Ne yazarım, ne okurum; bir küçük işte, pis mendebur bir memur olur, bir sakalla sokaklarda gezerim. Ne olacak, derler, bir atımlık barutu vardı şu gencin, attı gitti. Ancak seninle beraber çalışabilirim. Sen yanımda olmazsan beni sevemezsin. Edebiyat da, şöhret de, para da, insan sevgisi de boş şeylerdir. Ben bunu hiç hissetmedim. V'nin benden kaçışında bir şeyler yazmak, ona gösterecek birine yazmak kafamdan geçti. Hiçbir zaman yazı yazmamak değil, bildiklerini yap N'im.

ELEŞTİRİ ÜZERİNE

Eleştirmecilerin çoğu, hem de pek çoğu sanatkâr olamamanın, cesaretsizliklerinin kompleksi içindedirler. Eleştirmeci dediğin insanın gayesi yermek değil bulmak, keşfetmektir. Bulamadı mı, keşfedemedi mi bize hiç olmazsa bulunmuşların, keşfedilmişlerin niçin büyük, güzel ve iyi olduğunu anlatsın. Durmadan sanat adamlarına yüklenmek ne oluyor?

Ben, kendini büyük gören, çevresini küçümseyen bizim memlekette bir tek sanatçı göremiyorum. Bakınız, Hasan Tanrıkut neler söylüyor, doğuyu batıyı iyice okumamızdan bahsederken. Halbuki, diyor, doğu - batı klasikleri üzerindeki bilgimiz lise ve üniversite öğretiminden öteye geçemiyor. Üniversitedeki hocaların çoğu, Halide Edip Hanımlar, şunlar bunlar... Doğan Ruşenay da bize tavsiye ettiğine göre, insanın aklını başına getirir. Böyle eleştiricilerin elbette, Nurullah Ataç'ın dediği gibi, sanatkârları olur. Kabahat eleştirmecilerde... Herifler, Fransız edebiyatı sanatkârları hakkında bile Türkiye'den mesajlar gönderiyorlar. Nurullah Ataç, arkasında eseri olmadan güzellik âleminde dolaşan bu adam... diye konuşan bahtsız sanatkârın böbürlenmesinin içindeki gizli iktidarsızlığı ben hissediyorum. Nu-

rullah Ataç da affetsin. Biraz da büyüklüğüne inanmış eleştirmecilerin konuşmasına kulak vermez mi Nurullah Ataç... O da bilir. Şu doğu - batı klasikleri üzerine üniversitedekinden daha öteye geçen bir esercik lütfedeceklerine, hiç olmazsa takip edilecek bir metodu göstereceklerine oturmuşlar, makale yazıyorlar.

Bir eleştiricinin vazifesi, böyle şeyleri yapmak değil de ceffelkalem bugünkü Türk edebiyatı Avrupa'yı taklit ediyor demek midir? Bu, ayıp değil midir? Elbette geriyiz. Elbette küçücük, yeni yolunu bulmuş bir edebiyatımız var. Hemen hemen *spontané* bir halde, hemen hemen rüşeym halinde. Bunu geliştirmek için üniversiteden öteye geçecek bir klasik terbiyenin ne ile mümkün olacağını, Latince, Yunanca bilmeden batı klasiklerini; Arapça, Acemce, Hintçe, Çince bilmeden doğu klasiklerini nasıl üniversiteden öteye geçen bir anlayışla anlayacağımızı Doğan Ruşenay anlatıverseler. Maarif Vekâleti klasikleri vasıtası ile mi? Bu da, bir lise ve üniversite bilgisinden öteye geçmek midir?

Nihayet, bugünkü edebiyatımız Peyami Safa Beylerin dediği gibi, hececilerden, Servetifünun'un dûnundadır demememek için eskiden daha...

ELEŞTİRİ VE ELEŞTİRMEN ÜZERİNE

Bu yeni üstatlara bayağı deli oluyorum. Bakın, Salâh Birsel üstadımız ne diyor: "Öteden beri açıklık ve seçikliği savunurum. Şairin yaratma gücü kısırsa, onun kusurunu örtmek yolunda durgun ve lekesiz suyu bulandırmak isteyeceği ve mısraları bir sürü karanlık ve belirsiz kelimelerle bezeyeceği tabiidir."

Bu cümlenin, açıklık ve seçiklik neresinde? Karanlık dediği Lautréaumont'u azıcık okumuş olsa idi, bana öyle geliyor ki, Bay Salâh Birsel, ama öyle yüksek perdeden değil, şöyle benim gibi bir tarafında *Kamûs,* bir tarafında *Maldaror,* kendisinden bin defa seçik yazdığını fark etmemesine imkân yoktu. Zeki çocuktur, neden kendini böyle dev aynalarında görür?

Eh, biraz Fransız edebiyatından, biraz La Fontaine'den, bir parça Peguy'den, üç satır Racin'den, beş-altı Voltaire tercümesi, şu bu, dağarcık doluveriyor.

Türkçe tercüme dört defa okunduktan sonra anlaşılır. Klasiklerden falan der ki, bir hüzündür kaplıyor içimizi.

Evet, Balzac'tan okudum. Ama, Flaubert'i okumadım. *Madame Bovary* sarmadı. Ama, bir

eleştirmeci büyük sanatkâr Flaubert şöyle yazarmış diye yazısına başlıyor. Ama, daha geçenlerde, Flaubert'in gayet kötü bir romancı olduğunu bir Fransızca mecmuada, bence, bizim üstattan daha salahiyetli bir kalemden okumuştum.

Hangisine inanayım, derken bir de bakıyorum ki, üstat, bugün bütün Fransızların göklere çıkardığı, benim de bu yüzden bir-iki yazısını okuduğum, yani Fransa göklere çıkardığı için hayran olduğum Lautréaumont'u küçümseyerek devam ediyor.

Bu kadarı artık pek fazla.

Günlük yazacak adamların, bu kadar gündelik, bu kadar şahsi hükümlerle büyük olmaması gerekiyor. Biraz daha ufalmalı. Ne kadar ufalırsa, günlük yazan o kadar büyür... Böbürlenmeyi huy edinenlerin günlük yazması kadar çirkin bir şey olamaz. Makale yazmalı böyleleri. Günlük, içi dışı bir insanların, samimilerin, kendini küçük gören büyüklerin elinde bir şeye benzer. Rousseau bile, Salâh Birsel kadar büyük adam olduğunu söylememişti.

Nurullah Ataç, sanatkârlara yükleneceğine biraz da, ne dediğini bilmeyen büyük eleştirmecilere yükleniverse olmaz mı? Ben homurdanırım, o homurdanmaz. Ben, çoktandır Lautréaumont'u yatağımın başından eksik etmiyorum. Zamanında anlaşılmamış, çekmiş, zehir, acı ve insanlıkla dolu büyük bir sanatkâr; yazılarında anlaşılmayacak bir cümle bile yoktur. Her cümlesi pırıl pırıl. Nerede açık seçik Salâh Birsel dili, nerede Lautréaumont? Salâh Birsel ondan bin defa karanlık; karanlık değil manasız. İşte üstat Salâh Birsel, kendi kendime edinebildiğim dostlarımın en hali-

sine, en güvendiğime, bugün bütün Fransa'nın hayranlıkla, sevgiyle titrediği Lautréaumont'a, bakın ne diyor:

"Son yüzyıllık Fransız şiirine bakarsak bir ara sürrealistler, dadaistler, daha önce Lautréaumont ile karanlık ve içinden çıkılmaz bir yola düşen Fransız edebiyatı..."

Şimdi, ne anladık şu cümleden.

Ne demektir şu cümle üstat, sen söyle:

"Şairin yaratma gücü kısırsa, durgun ve lekesiz suyu bulandırmak isteyeceği ve mısraları bir sürü karanlık ve belirsiz kelimelerle bezeyeceği tabiidir."*

Şu su meselesini anlayamazsam haksız mıyım? Yeni Türkçe öğrenmiş zeki bir Avrupalı düşün Salâh Birsel, şaşırır kalır. Biz anlıyoruz anlamasına, sen isim vermediğin bir şaire çatmak için yanlış bir yol tutturmuş gidiyorsun. Hangi, ne suyu? Burada suyun ne lüzumu var? Karanlık ve belirsiz cümle böyle olur işte üstadım.

Durgun ve lekesiz olan şiir suyunu dersen, şairane olacağından korkarsın. Biraz şairane ol, ne çıkar üstat. Yalancı, büyük gözükmekten sahici hassasiyet iyidir, beyim. Ne korkuyorsun?

Ve mısralar mı bir su? Tabii burada mısralarını demek istiyorum. Zararı yok. Mısraları diyorsun, pekâlâ, uzatmayalım.

---

*) Sait Faik, Salâh Birsel'in bu sözleri üzerinde başka yazılarında da durmuştur. 33 numaralı belgenin bir yerinde şöyle yazmıştır bu konuyu: "Şairin muhayyilesi kısırsa, durgun ve lekesiz olan şiir gölünü bulandırmak için birtakım boş ve manasız cümleleri bezeyeceği pek tabiidir. Şiir gölü durgun ve lekesiz değildir. Böyle cümleler yapması pek tabii de değildir. Neden tabii olsun? Bu belirsiz, manasız kelime koymadan da pekâlâ belirli ve manalı kelimelerle kötü şiir yazılabilir. Elimizde birçok misalleri vardır."

"Bir sürü karanlık ve belirsiz kelime."

Bir sürü, pekâlâ. Hadi, zararı yok, yani o kelimeleri biraz hayvan yerine almışsın, pekâlâ. Ama, üstadım, kelimenin belirsiz ve karanlığı olmaz. Her kelimenin belirli ve aydınlık bir manası vardır. Ama, Türkçe Kamûs'ta bulunmayan bir kelime ise, o başka, ona diyeceğim yok. Sen karanlık, manasız cümle demek istiyorsun, anlıyorum. Anlıyorum, ama anlamayan olmaz mı? Biri anlamazsa sen üzülmez misin sanki. Öteden beri açıklığı seçikliği savunursun. Sonra, burada, bezeyeceği de denmez. Alay ediyorsan o başka.

ELEŞTİRMEN

Bir *Yenilik* alıp vapura bindiğim zaman keyfime payan yoktu. Bayılırım edebiyat mecmualarına. Vapur sıcacıktır. Kış vapurları tenhadır. Edebiyat mecmuası zevkli şeydir.

İşte, Nurullah Ataç, sanat adamlarına çatıyor. Çatar a, neden çatmasın. Bir tanesine kızmıştır. Bir tanesi haksızlık etmiştir. Hepsine çatabilir.

Birisi kalkmış, Nurullah Ataç esersizdir, sanat adamı değildir, muhayyilesinden daha çok yüzde yüz aklını kullanır, muhayyile eserinden anlamaz deyivermiştir. Böyle söyleyen haksızdır elbet. Ama, söylemiştir bir defa söyleyen; kimse, bilmiyoruz. Ama Nurullah Ataç, şimdi her sanatkâra çatabilir. Hatta, makalesinin başlığını bile "sanat adamları" diye koyabilir. Ama, Nurullah Ataç, bana şu sanat adamı şu lakırdıyı söyledi, haksızlık etti. Bir yazı, herkes için yazılır, neşredilir edilmez –hatta eleştirmeci bile olmasa– o yazı hakkında konuşmaya hakkı vardır, demek için Shakespeare'lerden, Molière'lerden misaller getirmesine şaştım, kaldım. Nurullah Ataç, o kadar haklı ki, misal getirmeye hacet yok.

Bizde, bu kadar kendini beğenip çevresindekini küçümseyen hangi sanatkâr vardır. Öylesine

merak ettim ki, acaba Nurullah Ataç yel değirmenlerine mi hücum ediyor, şüphesine düştüm.

Okudum, bitirdim Nurullah Ataç'ı. Ondan sonra, meşhur Salâh Birsel'in eleştirmesini okudum. O, bütün bugünkü sanatı baştan aşağı kepaze ediyordu. Hani, imza Peyami Safa olsa, bir dereceye kadar.

Eleştirme yazanlarımızı sayarım da severim de. Doğrusu, çekinirim de. İsterlerse ne yapmazlar. Okutmayıverirler adamı. Ama, böyledir diye onlara dokunmamak da bir cesaretsizliktir. Nurullah Ataç Bey'e, bir sözde sanatkâr, kıymetli eserin yok, anlamazsın, o halde sus, demiş.

Belki de bu sözü beğenilmemenin acısıyla söylemiştir. Hep eleştirmeciler tarafından küçük görülmenin tepkisiyle böyle konuşuvermiştir. Bir dereceye kadar haklıdır da. Her sanatkâr şairse bir şair tarafından yerilmeyi, hikâyeci ise bir hikâyeci tarafından övülmeyi, ressamsa bir ressam tarafından beğenilmeyi, musikici ise o alanda at koşturan biri tarafından takdir edilmeyi daha çok arzular diye ilan ettiği Nurullah Ataç'a hücum ediyor. Aklıselimle tevazuundan bahsediyor ve eseri şöyle bağlıyor:

Toplumun duraksız bir hareket ve değişme halinde bulunduğunu, her değişmenin yeni şartlar, yeni imkânlar getirdiğini, toplumun bir cephesi olmak bakımından sanatın bunlar dışında kalamayacağını, kendi sosyal fonksiyonunu yapması gerektiğini anlamamış gibiyiz, deyip kesiyor.

Bu cümlenin ne demek istediğini anlamak için batı-doğu klasik edebiyatını çok iyi anlamak

lazım herhalde. Bir şey anlamadım. Bu, büyük laf değil de nedir Allah aşkına?

Üçüncü eleştirmeci Salâh Birsel günlükler yazıyor. Alain'ler, Gide'ler, Peguy'ler, Claudel'ler falan gibi. Ama, ne edalarla, ne dünya görüşleri, ne iddialarla. Hani bir Léautaud vardır, onun *Journal*'ini okudum geçenlerde. Kitapçılar kendini nasıl aldatmış, ondan bahsediyordu. Birinde hastalıktan, bir madamın sersemliğinden söz açıyordu. Ama, üstat geçinenlerden bahsetmiyor. Büyük büyük adamlar, Théophile Gautier'ler, Gérard de Nerval'ler, Flaubert'ler, Rousseau'lar, Voltaire'ler... Boileau ile Balzac da var. Flaubert'i büyük sanatçı sayıyor. Şöyle yaparmış: Penceresinde oturur, gördüklerini yazarmış. Biliyor çocuk, hem neler biliyor. Bize de öğretiyor.

Biz, pek Flaubert'i sevmeyiz, hoşlanmayız. Fransa'nın en kötü romancısı sayarız. Onun gibi olmamaya çalışırız. Penceresinin önünde oturur, gördüklerini yazarmış, bize vız gelir. Ama, Balzac'tan da bahsediyor. Bak, onu merak ederiz doğrusu.

Çok şeyler biliyor, bildiğini de öğretiyor. Aferin Salâh Birsel'e. Yalnız, yazdıkları birbirine pek uygun değil. Mesela, diyor ki: "Yazıda açıklık ve seçikliği öteden beri savunurum."

İyi yaparsın üstadım. Açıklık ve seçikliği yazıda savunmak senin öteden beri âdetin. Ama, yalnız bunu savunursun. Savunmak dediğin bir laftır ki savrulur. Ondan sonra kalkar, şöyle bir açık seçik cümle yaparsın:

"Şairin yaratma gücü kısırsa, onun kusurunu örtmek için durgun ve lekesiz suyu bulandırmak

isteyeceği ve mısralarını bir sürü karanlık ve belirsiz kelimelerle bezeyeceği pek tabiidir."

Bu ne demektir üstat? Bu ne açık seçik cümledir Allahım!

Şairin yaratma gücü kısır olursa, kusurunu örtmek için hangi durgun ve lekesiz suyu bulandırmak ister? Bu su ne suyudur, hangi sudur, neden durgun ve lekesizdir? Durgun ve lekesiz olsa, yahut berrak ve akar olsa, olmaz mı? Su da nereden çıktı.

Bir sürü karanlık ve belirsiz kelime ne demektir. Belirsiz ve karanlık kelime mi olur? Her kelimenin bir aydınlığı yok mudur? Cümlesi demek istiyorsun. Hiç karanlık cümleleri bezemek, denir mi? Karanlık cümlelerle bize yutturmak, desen bir şey çakardık.

Seçik ve açık yazmak böyle mi olur? Fransız klasikleri böyle mi yazarlardı?

Üstat, hikâyeci, arkadaşımız Bekir Sıtkı'yı severmiş. İki satır lütuf buyurmuşlar hakkında. Herhalde çok veciz. Der ki, "tipleri canlı." Kahramanları desen yahut şu tip yerine başka bir şey bulsan. Günlük yazıyorsun, eleştirmecisin, sana hayran olmalıyız, borçlanmalıyız arkadaş.

Tipleri canlı, Türkçesi renkli deme, istersen tatlı de. Onu, Fransızcaya tatlı diye tercüme etmeyiz. Türkçesi açık seçik de. Ondan sonra yalnız anlayışına de, kelime anlayışına gel, şimdi dilersen canlı de.

Burası güzel işte. Pekâlâ bu bir hikâye anlatışı. Böyle hikâyeler üstadın hoşuna gidermiş. Haklıdır. Ama, Bekir Sıtkı hesabına yine mühim bir şey değil. İnsan, kendini bir dairede, bir kah-

vede, sokaktaki kalabalığın içinde sanıverse, hikâyeyi, Bekir Sıtkı'yı övüyorsun. Ben de severim hikâyelerini Bekir Sıtkı'nın.

"Bekir Sıtkı'nın canlı bir anlayışı var."

Ne demek üstadım "canlı anlayış", siz söyleyin. Ey edebiyattan anlayanlar, ne demektir canlı anlayış? Bu ne biçim açıklık, seçiklik? Üstat, Fransız klasizmini Türkçeye, galiba sembolik mal etmek niyetinde.

Türkçesi renkli (acaba Voltaire buna çıldırmaz mıydı?) "Son français coloré."

Tipleri iyi çizilmiş. Gel de işin içinden çık. Bu sefer Boileau sızmaz mı kendisine: "Les types le Héros sont bien dessiné."

Üstat, Nuri İyem'i mi methediyorsun, Bekir Sıtkı'yı mı methediyorsun? Canlı de, şimdi tam yeridir. Tipleri canlı, de. Ondan sonra da onu belli etmelisin. Nasıl edersin, bilmem? Hani, bize Boileau'dan geçmiş bir (!) işareti vardır, onu koy bari.

Millet de ne ayarda bir münekkit olduğunu anlardı.

Tip kelimesinin Türkçesini bize bulup lütfetseydi Salâh Birsel, çok sevinirdik. Bulamamış. Kahramanları demek istiyor ya, hikâye kahramanı demek lazım. İyi de değil amma tipten daha iyi. Her ne hal ise, bir muharrire, "Tipleri iyi çizmişsin" demek, biraz ayıp kaçmaz mı? Nuri İyem'i mi methediyorsun, Bekir Sıtkı'yı mı, dostum? Burada deminki yeri olmayan canlıyı koysaydın olmaz mıydı? "Tipler canlı" deseydin.

Hayır, sonra Boileau gibi yazmış olmazdı.

İnsan açık ve seçik yazmayı savunurken,

hiç, "Aklım uzadı" der mi üstat? Bu ne biçim ekspresyon? Ne manaya gelir?

"Ayrı Dünya'yı karıştırırken aklım Memduh Şevket Esendal'a uzandı."

Çok açık, çok seçik bir tenkit yapmış olacaklar... Okuyalım:

"Bekir Sıtkı'nın *Ayrı Dünya*'sını okuyorum."

Gide, E. Dabit'yi okurken çok daha heyecanlıdır.

"Onun daha önceleri Talkınla Salkım'ını da okumuş, beğenmiştim."

Mille merci Mr. Gide.

"Bekir Sıtkı'nın canlı bir anlatışı var."

"Canlı anlatış." Cansız anlatışı da bir başka gün kullanmak şerefini Salâh Birsel'e bırakırım. Canlı anlatış ne demektir? Anlayamıyorum.

"Türkçesi renkli, tipleri iyi çizilmiş."

Renkli Türkçeyi de bu eleştirmeci bulmuştur. Bir Fransız eleştirmecisi olsaydı, üstat, şöyle derdi: "Son français coloré."*

*) Metinde yer alan Fransızca cümlelerden "son français coloré"nin, "son français est coloré" ve "les types, le Hêros sont bien dessiné"nin de "les types, les Héros sont dessinés" olması gerekmektedir. Bazı yinelemeler ise, yazının ikinci kez gözden geçirilmediğini göstermektedir. Salâh Birsel'in burada söz konusu edildiği anlaşılan yazıları için bkz. **Hacivat Günlüğü** (Ada Yayını), "Daudet, Flaubert, Proust, Ataç" için 19 Mart 1952 tarihli günlük, s. 26-27; "Bekir Sıtkı ve Memduh Şevket" için 6 Ağustos 1952, s. 28. "Canlı anlayış"ın dergide yanlış dizildiği anlaşılmaktadır. Çünkü, kitapların basımında bunun "canlı anlatış" olarak dizildiği görülmektedir.

FİKRET ÜRGÜP İÇİN

Fikret Ürgüp, dergilerden ismi hoşuma gitmeyen (.....) de, bir edebiyat mektebi havası var gibi geldiği için, bir de ara sıra yaptığı ilanlarda "Türk kültürüne hizmet gayesiyle çıkan dergimiz..." gibi laflar ettiği ve böyle laflar ettiği için de acaba Türk kültürüne hizmet etmekten başka bir gayesi mi vardır, diye insanı şüpheye düşüren –inat etmeyelim, ismini söyleyelim– Yeditepe adlı bir dergide bir-iki münekkit tipi başlıklı yazıma şöyle cevap veriyor:

" ..... "*

Demek ki bir konuşmada Fikret Ürgüp, "Bu hikâye gibisi yoktur" dediğini söylüyor. Türkçede bu hikâye gibisi yoktur, demişti. Hem cümleleri anlaşılıyor, bu hikâye gibisi yoktur demek, onun kendi ölçülerine göre bir tenkit oluyor. Halbuki, bakın, kendisi şöyle diyor. "Bu bir tenkit değildir, çünkü, tenkit rasyonel bir iştir ve ona göre mesuliyetlidir. Asıl kıymetleri kıyaslandırmak ve kendi namına hüküm vermektir." Bu çok bozuk cümleyi ele alalım. Tenkit, ne imiş? Rasyonel bir işmiş. Bir fıkra, bir makale rasyonel bir iş değil

*) Bu yazının bir müsveddeden ileri geçmediği ve bu yüzden bazı cümlelerin bozuk olduğu görülmektedir. Yazının (.....) ile gösterilen bölümünde de alıntının sonradan yapılacağı anlaşılmaktadır, metinde boş bırakılmıştır.

midir? Her ne halse yalnız yazı yazmak, bankacılık bile rasyonel bir iş yapmaktır ya. Pekâlâ, tenkit rasyonel bir iştir, ona göre mesuliyetlidir. Cümleyi tamamlayan bu vely ek cümlelerin manası murat edildikte ona göre mesuliyetli olan şeyin ne olduğunu, kim olduğunu merak etmeyin. Üstadın demek istediğini yanlış anlamıyorsam, tenkit rasyonel bir iştir, onun için de mesuliyetlidir demek istiyor. O kadar da mesuliyetli değildir ya. Mademki bu mesuliyeti kendisi güzel ölçüyor, mesele yoktur.

Şimdi, biz bir konuşma sırasında, "Bu hikâye gibisi Türkçede yoktur" dersek, Fikret Bey böyle söylememiş, ama yazısında, "Hakikaten bu hikâye gibisi yoktur" demiştim diyor yine. Pekâlâ, böyle kabul edelim. Biz cümleden, fazla olan "hakikaten" kelimesini de atarak, "bu hikâye gibisi yoktur" buyursak, sonra Fikret Bey'in şu satırlarına bir göz gezdirsek:

"Asıl kıymetleri kıyaslandırmak ve kendi namına hüküm vermektir." Şimdi, bu hikâye gibisi yoktur dediğimiz zaman, birtakım hikâyeleri birbiriyle "kıyaslandırmak" fiili pek korkunç, Türkçesini ben de bilmiyorum. Mukayese etmiş ve kendi namımıza bir hüküm vermiş olmaz mıyız? O halde, üstadın yaptığı bal gibi tenkittir. Birbiriyle mukayese ettiği hikâyelerde bir tek İspanyol hikâyesiyle, bütün dünyadaki demeyelim –isterse fazla kaçar– Türkçedeki hikâyelerdir.

Böyle bir hükme karşı denecek hiçbir söz yoktur. Fikret Bey yerden göğe kadar haklı olabilir. Ama, kabul etsinler ki, "Hakikaten bu hikâye gibisi yoktur" cümlesi bir tenkittir.

Böyle olunca da Fikret Bey'in tenkidine saygı duyarız. Ama, hangi (kendi lisanıyla) kıyaslandırmalarla bu neticeye vardığını da rica ederek sorabiliriz. Ama, üstat, bundan kaçınır, belki de bizi üzmemek için Yeditepe'de çıkan İspanyol hikâyesinin methüsenası makalesinde niçin bu hikâyeyi bir Bekir Sıtkı hikâyesiyle mukayese ettiğini görmek istememenin sebebini şimdi anladılar mı bilmem. Ama bu yazının konusu başka imiş. Ben, o konuşmadan sonra öyle bir yazı görmek istedimse hata mı ettim acaba?

Üstat başka bir cepheden işi ele almış, bize konuşma sırasındaki cümlesinin nereden geldiğini açıklamamış. İyi de etmiş. Çünkü, üstatla edebiyat anlayışımız ayrılmış, arkama topladığım hikâyeci arkadaşlar değil, ben onlarla hizada beraberim. Fikret Bey kendileri bize sırtını çevirmiştir. Arkadaşlarla benim ve kendisinin edebiyat anlayışı çok farklıdır. Fikret Bey, yazısına şöyle devam ediyor: "Ben" diyor, "Yeditepe'deki yazımda yazı sanatının iki önemli özelliğini ele almıştım. Yazının kendini unutturması ve rengi, kokusu, havası birbirini tamamlayan bir sanat eseri olması..."

Cümle yine karışık. Karışık, ama bu seferlik mecbur olarak anlamaya çalıştım. Yazı sanatının iki önemli hususiyetini ele alıyor. Fikret Bey'in yazı sanatı özelliklerinin bütün şaşaası ile gecenin şu saatinde gölgeler ve mehtap içinde ne kokulu, ne havalıdır, ne renklidir kimbilir yazının kendisini okutması? Bu, ne biçim hususiyet? Bu, yazı sanatının hususiyeti filan değil, şartı. En ufak röportajdan orta siyasi, iktisadi, edebi hatta

başmakalelere kadar kendini okutması lazımdır. Yazının, ama yazı sanatının hususiyeti değil midir bu? Hatta, "paradoks" bile yapabilir, kendini okutturan yazılar çoğunca kötü yazılardır. İyi yazılar, şaheserler kendilerini kolay kolay okutmazlar.

Bir de yazının rengi, havası, kokusu için Çamlıca'da bir köşkün çiçek bahçesine gideceğine, İspanyol hikâyesi okuyacağına, Çamlıca'da bir çiçek bahçesine girseniz daha iyi olurdu gibi geliyor bana. İyi ki bizim hikâyecilerin hikâyeleriyle İspanyol hikâyesini mukayese etmemişsin üstat. Biz, yazı deyince, onun özelliği deyince şöyle benim hatırıma gelir (mesele, fikir, insan sevgisi, dünya görüşü, moral kriz); *condition humain* (e), doğru yol, bir hakikat filan gibi şeyler geliverdi hatırıma. Havadan, renkten ve kokudan edebiyatımız bir müddettir vazgeçti gibime geliyor. Hâlâ yapanlar var. Ben de kurtulamadım bundan. Ama, yeni hikâyecilerimizin iyileri kurtulmuşlardır.

Bana öyle geliyor ki üstadım, okuduğunuz, sonra bize de tariz ederek, yüksekten bakarak söz açtığınız, dünya edebiyatından verdiğinizi sandığımız örnekler kokulu ve havalı şeyler. Ben, sizden mesele, fikir, yol, çare değil ama çaresizlikler içinde çırpınma yani umut gibi şeyler beklerdim. Demek ki, yazı sanatının özelliklerini yalnız kendini okutturması, kokusu, havası, suyu, rengi buluyorsunuz. O zaman mesele yok üstadım.

Ben sanmıştım ki siz edebiyatı bizim gibi anlıyorsunuz. Yabancı dili de iyi bildiğiniz için bizi

aydınlatırsınız. Benim son yazımdır. Siz isterseniz, ismini yüzlerce defa anmak fırsatı elime geçerse yüzlerce defa anacağım. Yeditepe'de ne isterseniz yazabilirsiniz. Merak eder, okurum; ama, cevap vermem. Şimdiden kendimi bu edebiyat anlayışınız yüzünden yenilmiş sayıyorum. Belki de aynı yazıcıları başka başka cephelerinden tutup okuyoruz. Sağlıcakla...

"GÖLGELER" GÖLGEDE KALDI
Ahmet Muhip Dranas'ın İlk Piyesi

Aksaray'da Kâhya çıkmazında oturan 1892 doğumlu Süleyman Bey ölmüştür, desem size:

– Bana ne, demez misiniz?

Siz dersiniz ama, Ahmet Muhip demez.

Muhip hatırlıyor, gençliğinde şiir de yazmıştı Süleyman Bey. Ne hoş bir adamdı. Oğlunu tanırım. Serseri bir oğlandı. Aşk falan da tanımazdı. Kızı, şöyle böyle bir kızdı. Hem güzel değildi. Karısı için bir şey söylenemez. Hâlâ güzelcedir. Günahı boynuna, hakkında küçük bir dedikodu da vardır.

Süleyman Bey, içki içmezdi. Vilayette bir memurdu. Sakin, kendi halinde idi. Son zamanlarda evinden çıkamaz olmuştu. Kalbi vardı zavallının. Evham getirmiş derlerdi.

Muhip'in piyesinde isim yoktur.

İşte Muhip'in piyesi:

Süleyman Bey'in hatıralarından başka seveceği kalmamıştır. O hatıralarda gençliğinde sevilmiş bir kızla, bir evham, bir saadet dünyası tahayyülü bulamamanın havfı, hulasa Aksaray'da Kâhya çıkmazında, Fatih'te Şeker Hoca aralığında, Burla kazasında Süleyman Çelebi türbesine giderken sol koldaki birinci sokaktan girince dör-

düncü hanede, Beyoğlu'nda Üftade sokağında Güzelhava apartmanında her gün ölen insanlardan birinin hikâyesini, tahayyüllerini, kinlerini, sevgilerini, vehimlerini, ölümünü, şüphesini, içinizde şiddetle tahayyül ettiyseniz Muhip'in piyesi manalıdır.

Belki de bu ölüm dünyanın hali karşısında birçoklarımızın duyduğu bir ölmeden evvel ölmedir. Ba'sü badelmevtin tam aksi...

Bu güvenmeyişin, bu inanamayışın karşısında namuslu, fakat hasta kralı, beceriksiz, ama insan birinin kırılıp dökülüşüdür.

Böyle bir insan tahayyüle değmez mi? Her gün gazetede gördüğümüz ölülerin çoğu böyle ölürler.

Benim Süleyman Efendi dediğim adamcağızın küçücük evhamlarını ve minicik hatıralarını, derin olmayan düşüncelerini hasılı kafasının içini gösteren levhalar; ışıklar sönmeden, gramofonlar çalmadan, hafiften sesler gelmeden yapmak, Muhip'in değil, rejisörün vazifesi idi. Yenilik diye yapılan şeylerin eksikliği mizansende idi. Numaraya hiç hacet kalmadan yahut da şuuraltı halini belli etmek için ışıklar yapılarak, yahut hafifçe ışıkların rengi değiştirilerek (ışıkların birbirine geçişi daha yumuşak yapılabilseydi, belki bu bir sahne imkânsızlığı) bu güzel, atlı, hüzünlü piyesi o zaman asıl manasıyla hissederek... Sanki koltuklarda kendi ölümümüzü seyrederek, alelade doğuşumuzu, alelade yaşayışımızı ve alelade ölüşümüzü...

Bu tiyatro tenkidini yazarken kendimi tiyatro münekkidi yerine koymadığımı, o her fırsatta

gazetelerde büyük laflar söylemek için yazılar yazan genç ihtiyar münekkitlerden kesilmediğimi söylemek isterim.

Yalnız bir seyirci sıfatıyla anladıklarımı, gördüklerimi hikâye ediyorum. Beni okuyan onlardan sanmasın. Beni de onlar gibi olmaktan Allah saklasın!

Aksi halde benim de Sirano'yu göklere çıkarmam, Muhip'in bu piyesini de yere batırmam lazım gelecekti.

Cumartesi dergisi, sayı: 7, 30 Mart 1946

GÜNLÜK

Yazı çeşitlerinden bir tanesi var ki, kolay kolay yaklaşılamaz. Nitekim, bizim gelmiş geçmiş bugünkü yazıcılarımız içinde bu çeşide yanaşmak cesaretini gösterenine rastlamadım. Tabii, Bay Salâh Birsel bir yana. Ben, Bay Salâh Birsel'in bu çeşide yeltenişini bir yana bırakıp asıl bu çeşit hakkında bir-iki söz söylemek istiyorum.

Adam şiir yazar, roman yazar, eleştiri yazar, hikâye yazar, hepsini yapar. Bunlar, bir yazıcının, kendini denemeye hakkı olan çeşitlerindendir. Ama, günlük, galiba öyle değil. Önce, bize kendini kabul ettiren bir yazıcının günlüğünün bir manası olabilir. Buna cesaret etmek için, önce kendisinin ehemmiyetini yazıcının kendisinin bilmesi lazım gelir. Bunu, yazıcı, kendi kendisi keşfeder de günlüğe başlarsa o zaman o günlüğün bir-iki tanesini teberrüken okuruz. Muvaffak oluyorsa, bu kültüre erişmişse, ne âlâ.

Yahu! Ne cesarettir kalkıp da Alphonse Daudet'nin bir üslupçu olduğunu, *Değirmenimden Mektuplar*'ın methiyesini yapan bir günlükçü, yatmadan evvel Cumalı'yı elime aldım diye söze

başlar. Kendini Gide mi sanıyor acaba Salâh Birsel, yoksa Peguy mi?

Ne ayıp şeydir bu. Bir şair, yatmadan evvel okunmaz. Necati Cumalı, büyük veyahut alelade bir şair olabilir; ama, şairdir. Yatmadan evvel, ne lakırdıdır, efendim. Hani, şöyle başlasa, Necati Cumalı'nın şiirleri başucumda durur, filan gibi. Hayır, öyle değil, yatmadan evvel. Bay Salâh Birsel, kendini Gide yerine alıyor, alsın, zararı yok. Ama Gide'in terbiyesini de takınmak şartıyla.

Necati Cumalı mühendis şair değilmiş, o dörtgenli, üçgenli şiiri severmiş. Böyle şiiri de Haşim yazmış. Ne laflar, ne laflar. Onların şiirinden bir kelime değiştirilemezmiş. Bal gibi değiştirilir, hem de nasıl. Kiminden mısra atılır bile. Hani, Yahya Kemal dese, bir dereceye kadar. Ahmet Muhip, Cahit Sıtkı da Haşim'in bu yanını sezip onun gibi şiir yazmışlar. Nereden nereye be, Salâh Birsel? Bizim divan şiirimiz de böyle imiş, dörtgenli, üçgenli şiirmiş, öyle denirse daha iyi imiş. Şimdi böyle, diyor. İki satır aşağıda vazgeçiyor. Orhan Veli ile Melih Cevdet'in hakkını yememeli imiş, onlar da öyle imiş. Öyle imişler ama, Orhan Veli'nin şu şiiri,

. . . . . *

yine bilmem ne imiş.

İnsanın, deli mi ne, diyeceği geliyor.

Daha neler yok bu günlüklerde, hep saçma sapan, hep büyük adam tavırları, hep kesin lakırdılar. Arada bir Flaubert. Hani, Flaubert ner-

*) Burada, şiir yazılmamıştır. Hangi şiir olduğu bilinmiyor.

deyse Fransa'da unutulacak. Üstat, onu Proust'tan önce zikrediyor. Flaubert üslupçu imiş, Alphonse Daudet'ten sonra. Arkadaş, Alphonse Daudet'nin *Değirmenimden Mektuplar*'ını Paris'te bir arkadaşı yazarmış, sen onu biliyor musun? Alphonse Daudet, bizim Refik Halit gibi bir şeydir. Üslup da zarafet midir? Nurullah Ataç da böyledir, diyor. Nurullah Ataç eleştirmecidir, yazardır, şudur budur, amma üslupçu filan değildir. Hem üslup ne demek yahu! Her yazıcının kendine göre üslubu vardır. Hatta, o günlüğü yazan zatın bile. O, "ne ki" ile başlayan cümleleri başka kim yazabilir.

Hele bir tiyatro tenkidi var, bayıldım. İrlanda tiyatrosunu, İrlanda halkını, İrlanda'nın edebiyatını ve havasını sanki bilirmiş gibi. O piyesi ben de seyretmiştim. Güzel de oynuyorlardı. İrlanda'nın yirminci yüzyıl başlangıcındaki havasını veremiyormuş. Nasılmış acaba İrlanda'nın yirminci yüzyıl başlangıcındaki havası?

Günlük yazmak için birkaç fırın daha ekmek yemeli Bay Salâh Birsel. Ama, neme lazım yahu, biz gülüyoruz ya, çocukcağız yazsın. Okudukça, insan, "Yarabbim şu Türkiyemizde ne önemli, ne kafalı adamlarımız varmış" deyip gülüyoruz. Özenmek diye buna derler. Evet, insan kendi ehemmiyetini, kendi kıymetini bilmeli, ama yalnız kendi keşfetmemeli bunu, birkaç kişi de söylemeli.

Bir Flaubert, iki Alphonse Daudet, bir buçuk İrlanda edebiyatı, yarım Nurullah Ataç, azıcık Necati Cumalı kültürü ile günlük yazılmaz;

biraz fazlaca okumalı, biraz da çizmeyi aşmamalı.

Aşmalı, aşmalı, aşmalı da insanı güldürmeli. Azıcık, bir lokma tevazu, ne olur Yarabbi, bu çocuğa birazcık tevazu ihsan et.*

*) Bu yazıdaki bazı konular için Salâh Birsel'in **Hacivat Günlüğü** (Ada Yayını) adlı kitabının 24 Şubat 1953 tarihli günlüğüne (s. 41-42) bakılabilir.

HİKÂYELER ÜZERİNE

Hikâyeleri seçerken beğendiklerimi, sevdiklerimi seçeyim diyorum. Seçerken de takıntıya uğradım. Seçtikten sonra da üzüntü. Ötekiler bana kötü kötü baktılar gibi geldi. Ne yapalım, katlanacağız.

Örneğin, ben bütün yemişleri severim. Başka memleketlerinkini, kendi vatanımınkini, hepsini toplasanız on tanesinden ye deseniz size de aynı şeyi yapsalar, elbette hiç yemediklerinizi ayırırsınız. Eriği, kirazı unutuverir, mesela ananası seçersiniz. Armudu unutur, hurmayı seçersiniz.

Ben, o kadarına gitmedim, eriği bırakıp kirazı aldım. Ama, eriği almamalıydım. Ama, mesela kuru üzümü bırakıp iğdeyi almışım. Öyle hesap edin.

Yeditepe yayınlarına, çıkmış kitaplarımdan beş-on hikâyemi seçmek için ne gibi bir yol tuttuğumu açıklamalıyım önce.

Her hikâyede beş-on mürettip hatası, beş-on benim hatam bulunmadan olmuyor. En çok mürettip hataları, en çok benim hata yaptığımı seçip de düzelttim sanmayın. Burada takip ettiğim yol, daha çok kimi okuyucuların, kimi de dostlarımın, kimi dünün, ötekiler yine bazı yön-

lerden tercih ettiklerimdir. Mesela, *Çelme* ile *Kestaneci Dostum* bunlardandır. Bana çok tuzluya mal olmuşlardır. Bu iki hikâyeyi, başımın belası oldukları için bırakamam.

Yüze yakın hikâyeden birkaç tanesini seçip bir kitap yapmayı düşündüm. Yeditepe'ye teklif ettim. Her hikâyemde beş-on tane mürettip hatası, beş-on tane benim hatam bulunmadan olmuyor. Bunları düzeltirsem güzel değilseler güzel mi olurlar? Hayır, sanmam. Sanmam, ama insan yine de umut ediyor. Sanki şu mürettip hatasını, şu sonradan canımı sıkan kelimeyi değiştirirsem hikâye kurtuluverecek gibime geliyor. Bir ikinci, bir üçüncü baskıları, dünya gözüyle kurtulmasına kurtulmaz ama, insan rahatlar ya...

Belki, bu Yeditepe'ye verdiğim on hikâyeyi bir okuyucu seçse daha isabetli olurdu. Ben epey bocaladım. Sonunda şunlarda karar kıldım:.....* Bunların bir ikisinin güzel olduklarını sandım, diyeceksiniz, demek ötekilerde bizi aldattın. Bir daha görmemin mümkünü yok. Hiç olmazsa birkaç tanesi tamir görsün. Evleri, bahçe duvarlarını, yolları tamir ediyoruz da hikâyelerimize şöyle bir daha ellemeyelim mi? İşte, onları bir daha gözden geçirelim dedik. Belki, biraz daha dayanırlar, çökmezler umuduna kapıldık.

Hikayelerimin içinden seçme yapıp Yeditepe'ye vermeyi düşündüğüm zaman, işin bu kadar güç olacağını tahmin etmemiştim. Hangilerini ne ölçüye göre seçecektim. Hepsini kabullenmemiş miydim? Ötekiler feryadı basmazlar mıydı? Niçin

*) Burada, seçtiği hikâyelerin adını yazmamıştır.

onu seçtin de beni seçmedin, hiç olmazsa sebebini söyle deselerdi. Bereket ki hikâyeler susuyor da konuşan yine ben oluyorum.

Hiçbirini bir daha basılmış göremeyeceğim artık. Yarın, ben bile unutacağım çoğunu. Bir daha gözden geçirsem birkaçını. Dizgi yanlışlarını, kendi yanlışlarımı bir parça düzeltsem, birkaçını zamanın korkunç elinden kurtarır mıyım? Yine de kurtaramam, biliyorum. Ama, umut bu. Ne umuyorsun? Yüz sene sonra da okunmayı mı diyeceksiniz. Hakkınız var. Değil yüz sene, ama öldükten şöyle on sene sonra bir insanoğlunun okuyup zevk alacağını düşünmek bile keyifli. Parasında pulunda hiç olmadık. Kitaplarımızı yüz liraya kadar sattık. Kendimize, o kadar parayı bile çok gördüğümüz oldu. Başkaları kazanmadı mı? Onu dahi bilemeyiz.

Eh, ölümümüzden on, yirmi sene sonrayı düşünmemizi bize çok görmemeli. Nasıl çok görmemeli, diyeceksiniz. Birçokları sağlıklarında artık okunmadıklarını gördüler. Onu görmeyin âlemde, yeter.

Bu da doğru. Aklımca sağlığınızda okunmadığınızı görmemek için elimize geçen fırsatı kaçırmamalıyız.

Beş-on hikâyemizi bir daha gözden geçirirsek, bir-iki çuval çimento, bir-iki çam tahtası ile şu evi bir parça onarırsak ne kaybederiz ki. Dizgi yanlışlarından, o günkü acemiliklerimizden, aceleye gelmelerden kurtarırsak belki ölmeden ölümü göremeyiz, diye düşündüm. İyilerini –başkalarının iyi bulduklarını– mi seçtim. Sanmıyorum. En kendi halindekileri seçmek için çalıştım.

Hiç beğenmediklerimi almadım. Başkalarının pek beğendiklerini almak istedim. Ne gelişigüzel, ne de özenerek seçtim.

Hikâyelerimin içinden bir seçme yapmayı düşündüğüm zaman, işin bu kadar zor olacağını tahmin etmemiştim. Nasıl bir seçme yapacaktım? Lafı edilmişler, dostlar tarafından beğenilmişler, okuyucular yönünden sevilmişler olacağını bilmiyor değildim. Hiç lafı edilmemişleri, hoşlanmadıklarımı, bir-iki pek sıkılmış bir hal dolayısıyla almadıklarım olabilirdi. Onların içinden en çok dizgi yanlışı, en çok benim dalgaya gelip de yanlışlarını düzeltemediklerim de başkaldırabilirdi. Yarı yarıya bir seçme olsaydı, belki on, on beş hikâyeyi büsbütün feda edebilirdim. Ama, yüze yakın hikâyeden on tanesini seçmek çok güç olacaktı.

Dostların, okuyucuların da hikâyeleri seçme üstüne bir istekleri elbet olacaktı. O halde, dedim, kendi kendime seçeyim öyle ise.

Bu, ötekinden berikinden korkmadan seçme meselesi, işimi oldukça kolaylaştırmıştı. Bu sefer en geride kalmışlar feryadı bastılar bana, bizi ne demeye yazdın, demeye başladılar. En iyisi ne feryat edenleri, ne de böbürlenenleri dinlememekti. Kendi halinde, benim halimde olanları seçeyim dedim. İçinde başkalarının beğendiği de bulunuyorsa ne âlâ memleket. Bulunmuyorsa? Benim beğendiklerim çoktu. Artık başkaldırışını göremeyeceğim hikâyelerimden birkaçını, dizgi yanlışlarından, kendi yanlışlarımdan biraz daha kurtulmuş görmek arzusundaydım. Hele, bir de resimleyen ressam arkadaşlar güzel şeyler yapar-

larsa... Ben, çocukluktan beri, resimlenmiş hikâyelere bayılırım. Benim gibi, resimli hikâyeleri çocuk gibi seven büyükler vardır elbette. Yoksa, parasında pulunda olmadığımızı, her kitabımızı yüzer liraya, bir kısmını lütfedip verilen 200 liraya satmakla göstermiştik.

HOMURDANMA

Öyle sanıyorum ki, gün günden yazı yazmak güçleşiyor. O kadar hazır kalıplar, hazır fikirler, hazır ölçülerle münekkitler, ahlakçılar, hazır fikircilerle dört bir yanımız sarılı ki, bu kalıplara, bu fikirlere, bu ölçülere uyulmuyor. Gazete okuyoruz a... Olur şey değil, hiç de böyle düşünmüyorduk, vay anasını, bu işin bütün bütüne aykırısını düşünebildiğimiz için demek biz iyi adam değilmişiz. Memleketin iyiliğini istemiyormuşuz. Demek, bunun aykırısını savunmak bir kötülükmüş, hem de öylesine kötü bir şeymiş ki... Öyle ise düşüncenin bu çeşidine boş verelim. Düşünmek için meydan mı yok? Biz, oldum olası işin bu kadar ciddisini düşünmedik.

Radyomuzu açalım. Eleman bu şarkılardan. Ne bitmez tükenmez iniltiler bu. Bu çirkin, bu bayağı, bu adi kadın sesleri. Bunlarda, bir parçacık müzik anlayışı yok mu bu hanımlarda? Utanmazlar mı bu hanımlar binlerle erkek karşısında vuslattan söz açmaya? Böyle inim inim inlemeye?

Bakın, şu düğmeyi çevirir çevirmez bir garp müziği. O zaman da kimse lakırdısız, yalnız keman, viyolonsel, piyano, flüt bir şeyler anlatmaya, lakırdısız bir şeyler anlatmaya çalışıyor. Gözlerimizi kapadığımız zaman yıldızları, büyük ağaç-

ları, rüzgârı, yaprakların sesini, bir gece kuşunun çığlığını, bir şeyden ürkmüş bir ahunun, bir karacanın ayak sesleri, bulutlardan sıyrılan ayın, yapraklardan yeşil yosunlu ağaçlara sürünerek sessiz bir yola atılışı, bir yılanın nefes alışı, bir geyiğin ölümü, bir taşın düşüşü, bir fırtına başlangıcı, bir iki yağmur damlası, ormandan korku ile geçen bir arabanın içindekileri duymuyor muyuz? Ben bunları, bir başkaları daha neleri duyuyoruz.

Bizim düğmeyi açınca bu sefer bir erkek sesi: "Biz Heybeli'de her gece mehtaba çıkardık." Hay çıkmaz olsaydınız. Bizim Melih Cevdet, birader, diyor, her gece mehtap olur mu? Yahu, bu ne iştir be, dediği kulağıma geliyor.

Biz Heybeli'de her gece mehtaba çıkardık diyeceğimize;

Biz Heybeli'de her gece durmaz anırırdık desek ve bu şarkının makamında okusak ne fark ederdi. Hiç olmazsa, siz, Melih Cevdet'i kızdırmazdınız. Her gece mehtaba çıkılmaz. Hadi on ikisinde, on üçünde, on dördünde, on beşinde, on altısında, bilemedim on yedisinde, hadi hadi onundan yirmisine kadar çıktınız diyelim, be birader yirmi gün de istirahat edersin. Ay da ya pek geç çıkar, ya gündüzleri çıkar artık. Etmeyin, eylemeyin, Melih'i bari rahatsız etmeyin.

Biraz da şu edebiyata dokunsak. Dokunmayın şu aslana. Zavallı... Dört-beş bin kişi içinde yuvarlanıp giden, kendi kendini bir şey sanan zavallı edebiyata. Kendi halinde zavallıcık. Hani kalkıp bir şeyler mırıldansa gören, duyan bile olmaz. Neresine dokunsan elinde kalır. Edebiyat, edebiyat diyoruz a hani kendi kendinize, ben Or-

han Kemal'e, Orhan Kemal Yaşar Kemal'e, Oktay Rifat Melih Cevdet'e, Melih Cevdet Sabahattin'e, Nurullah Ataç da gözüne kestirdiğine söylenip yahut da aferin deyip duruyoruz.

Öte taraftan, Yaşar Nabi Bey'in eli altında hani nerdeyse oyuncak olacağız. Geçen gün bir arkadaş evime gelmişti. Kızmış, oturdu da. Ben de öfkeli idim. *Varlık* dergisinde bir okuyucu soruyordu: "*Varlık* yayınlarında niçin Halide Edip'e, Refik Halit'e, Yakup Kadri'ye (Reşat Nuri ile Nurullah Ataç'a da) yer vermiyorsunuz." *Varlık* da kendi kendine bir varlıktır elbette bizden öte (hariç manasına).

"Çok isteriz" diye cevap veriyor, "fakat onlar bize tenezzül etmezler" falan gibi bir de cevap.

Vay anasını! Acaba bu *Varlık* dergisine Halide Edip Hanım'la Refik Halit Bey, hatta Yakup Kadri yazsa, yazar mıyım?

Reşat Nuri ile Nurullah Ataç'ı bugünkü nesilden sayarım. Bizden daha olgun, daha usturuplu yazan insanlardır. Bizlere de öyle pek yüksekten bakmazlar. Belki bizleri beğenmezler, ama severler, şöyle bir taşlarlar, ama ilgilenirler. Bu iki yazar başka, ama ötekilerle ben kendi hesabıma bir dergide yazı yazmam, *Varlık* gibi bir dergide tabii. Yoksa, para için Sonbahar, İlkbahar, İnci, Pırlanta gibi magazinlerde de, herhangi bir gazetede de isimlerimiz yan yana, bizimki altlarda olmak üzere rastlanabiliriz. O başka lakerda. İnsan, Varlık gibi bir dergi çıkardı mı, ona damgasını, düşüncesini vurmamalı. Vurursa, insan çileden çıkıyor. Geçenlerde, Fransızca bir eski magazinde Fénélon'un şu cümlesini okumuştum:

"Haklı olmak yetmez. Hakkı tepine tepine bulup alarak savunmak, savunmak değildir. Onu rezil rüsva etmektir."

Ben kendimi haksız bulduğum için homurdanıyorum. Haklı bulsaydım yavaştan alırdım. Belki de Fénélon'un bu tecrübe ile yüklü düşüncesini ben tecrübesizce, haksızca harcıyorum.

Şu dergi çıkaranlar da kendilerine bir süs vermeye başladılar. Hani, sayemizde şöhret yaptınız, der gibi bir hal. Dergi namına bir konuşmalar, reklamları ayarlamalar, kitapların ne kadar sattığını açıklamalar, elimize beş-on kuruş sıkıştırmalar. Ama, ben haksız olduğumu bildiğim içim yüksekten almadan, tepinmeden bir şey yapabilirim. Ne yapabilirim? Homurdanabilirim, a...

Atı alan Üsküdar'ı geçtikten sonra, sen istediğin kadar homurdan. Olsun, homurdanırım ya!

Geçen akşam valide bana;

– Kaç tane hikâye kitabı çıktı senin şimdiye kadar, dedi.

Böbürlendim;

– Onuncu çıkacak, dedim.

– Kaç para aldın hepsinden, dedi.

Hani bir paradan söz açılınca kızaran burjuva çocukları vardır. Onlar gibi oldum kızardım.

– 1.200, bilemedin 1.300, dedim.*

*) Bu yazının müsveddelerinden 6. sayfanın arkasında, kitaplarından aldığı paraları şöylece sıralamıştır.

100 Semaver
100 Sarnıç
100 Şahmerdan
100 Mahalle Kahvesi
200 Havada Bulut
200 Kumpanya
200 Havuz Başı
200 Medarı Maişet Motoru

– Vah benim enayi oğlum, dedi.

Kalkıp tarhana çorbasını pişirmeye gitti.

Homurdanıyorum. Acı acı düşünüyorum. Başkalarının hikâyelerini yazmaya kalkıp muvaffak olamayacağına otur da kendi hikâyeni yazsana.

Bir haftadır *Türk Dili'ne* hikâye yazmak için dağ bayır dolaşıyorum. Aklıma bir şeyler gelmiyordu. Hem gelse bile şu İstanbul'da son ayların cinayetlerinden daha dehşetlilerini yazamazsam kim okurdu? Ben hikâye yazarken kahramanıma balık tuttururum. Ama, tavuk kestiremem. Hikâyeden yana bende iş yok. Hikâyeden ağzım yandı. Nurullah Ataç da kırk yılda bir yazı ister. Yine valideden Allah razı olsun. Şu homurdanmamı da okuyanlar, hikâye niyetine okusun.

İLKBAHAR HİKÂYELERİ
(Çığır Kütüphanesi, 1939)

Çığır Kütüphanesi sahibi Bay Mustafa, kitapçıların içinde galiba en fedakârıdır. Öyle ya, isimleri şu veya bu şekilde Babıâli piyasasını kaplamış şöhretleri, edebiyat kitabına çatır çatır çatlatıp düşmanlarını tarumar etmiş, yeni kimseciklerin yetişemeyeceğine emin ve memnun büyük bir muharriri seçebilirdi. Hem kendisi geçinir, hem de büyük muharririn tabi'i olmak şerefini elde ederdi. Halbuki, Mustafa, öyle yapmadı da Reşat Ekrem gibi mütevazı, Kenan Hulûsi gibi sessiz, Mahmut Yesari gibi kıymetli fakat avare, benim gibi karisiz adamları seçti. Ne lüzumu vardı Mustafa Bey? Böyle bir suali ona sorduğumuz zaman genç adam;

– Vız gelir, dedi, ben bu seçtiğim insanlardan eminim, bugün değilse, yarın.

Bu laf, hangi muharririn hoşuna gitmez? Hepimizin... O yarını, kitapçı ile beraber beklemeye karar verdik. Kimbilir hangi kari bir gün gelecek de Mustafa'nın ardiyesinden bizim kitapları üçer beşer indirtecek. Yine Mustafa Bey'i dinleyelim:

– Üstadım, dostum şöhretlerin kitaplarını basmakla ancak o şöhrete hizmet edilebilir, yoksa

memlekete değil. Evet, şöhretleri basmak güzel bir şey. Hem sen kazanırsın, hem o. Fakat şöhretsizlerin içinden bir gün bir şöhret çıkarabilmek elhamdülillah şu Babıâli piyasasında hiçbir kitapçıya nasip olmamıştır. Hiçbir kitapçı, böyle bir keşifte bulunacak yaratılışta değildir.

Türk edebiyatının şu veya bundan sonra hiçbir kimsesi yok mu? Bu edebiyat, mesela, nesirde şuna, şiirde buna gelip dayandı mı? Eğer böyle ise hakları var. Yok, böyle değilse kitapçılar ya cesaretsizdir, yahut da çok parasız biçare bir vaziyettedir. Bir üçüncü olarak da hiçbir şeyden anlamayan insanlardır. Aldıkları kitabı basmadan evvel okumak şöyle dursun –anlayacakları şüpheli– göz bile gezdirmezler. Bu imza kimin? Filancanın... Basalım. Şu imza kimin? Falancanın. Kim bu falanca, geç canım.

Bana kalırsa, Türk edebiyatı şundan veya bundan sonra, şu veya böyle devam etmektedir. İşte ben, bu "şu veya bu"yu bulup çıkarmaya çalışırım. Bana bunun manevi mükâfatı yeter.

Genç kitapçı böyle söylüyor ve gülüyor.

Girişti̇ği büyük işte başarılar dilerim. Güzel fikrini de Kenan Hulûsi'nin son hikâyeleri ile söyleyebildiğim için bahtiyarım.

Yedi Meşale'nin bir tane nasiri vardı, hikâyeci Kenan Hulûsi. Yedi Meşale'den kim kaldı kala kala? Bir Kenan Hulûsi, bir de Yaşar Nabi. Ötekiler nerede? Niçin sustular? Neden korktular? Bu, hem bilinir hem bilinmez. Sanatı ciddiye almayanlar, çekilip gitti, daha ciddi meslekle-re intisap edince her şeyi bıraktılar. Halbuki iş böyle değildi. İşte Yaşar Nabi, şiiri bıraktı ama

essais ve kritik sahada çok kuvvetli bir edebiyat unsuru oldu. İşte Kenan Hulûsi, hiç durmadan hikâyeler yazdı, harikulade *Rêcit* ve nesirler yazdı, yazacak.

Bu, Kenan Hulûsi'nin ilk kitabıdır, dedik ya. Halbuki Kenan Hulûsi'nin şu önümde duran yedi formalık kitabından en aşağı beş tane daha hazırdır. Bir tek, kusursuz romanı da vardır. Bence bu yedi formayı aşacak İstanbul parçaları, nesirleri, hikâyeleri, *Rêcit*'leri mevcuttur. Bunlar, gazete ve mecmua sayfalarında kaybolup gideceğine neşredilse ve Kenan Hulûsi edebiyatta layık olduğu mevkie erişseydi, kim kazanırdı? Türk edebiyatı denilen heyula değil mi?

Türk edebiyatı, açılması hakikaten harikulade güç bir kapıdır. Açıl kapı açıl, denildiği zaman girilemez. Bunun böyle olması fena mı? Mükemmel, harikulade güzel. Fakat, girince de çıkmak yok. Halbuki girmesi biraz daha kolay olsaydı da çıkılması bu kadar zor olmasaydı daha iyi olmaz mıydı? Bana kalırsa, böyle daha iyi olurdu. Olmamışsa ehemmiyeti yok. Kimse kimseyi bu kapıdan içeri sokamaz. İnsan, kendisi girer. Hatta kılı kırk yaran münekkidin bile evvela kendinin bu kapıdan girmesi lazım.

Onun için, Kenan Hulûsi'nin hikâyelerinin güzelliğinden ve havasından bahsetmeye çalışırken bir edebiyat dışı münekkidi gibi dostum ve arkadaşım Kenan'ı Türk edebiyatına buyur, otur kardeşim diyemeyeceğim. Kendisinin sebat ve metaneti, ne yapıp yapıp oraya girermiş. Bana, onu tebrik etmek düşer.

Ancak, Türk edebiyatında yeri olan herhan-

gi bir adamın tenkidi, Kenan Hulûsi'nin kıymetini daha bariz olarak gösterebilir. Bu tenkitlerin gecikmeyeceğini ümit ederim.

Bana göre, Kenan Hulûsi, hikâyelerinde bir korku ve fantastik âleme girmeye çalışıyor. Edgar Poe'nun hikâyeleri insana hasta ve entelektüel bir üzüntü verir. Kenan Hulûsi'ninkiler böyle değil. Bariz cihetle, realist bir görüşle yazılmıştır onlar.

KENAN HULÛSİ'NİN HİKÂYELERİ

Kenan Hulûsi'nin *Bahar Hikâyeleri* hacminde belki beş tane daha kitabı var; belki de daha fazla, bir de romanı var. Yazılmamış fakat tasavvur edilmiş bir romanını da yazması için küçük bir gayret kâfi. İnsan yazı yazdıktan sonra bir teşvik görmek, bir bravo işitmekten ne kadar ümidini keserse o kadar iyi! Uzun sessizlik içinde gece, ne ehemmiyeti var?..

Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki, "genç muharrir kitabını göndermiş, aman Yarabbim, nasıl okuyacağım şunun kitabını" dediğini duyarsınız. Sonra, sizin kitabınız için de bir başkasına aynı şeyleri söylediğini işitiyorsunuz. Türk edebiyatına vukuf için örnek olarak alınacak insanlara rastlanır.

Sanatkârın kim olduğunu tanımak zamanı gelmiştir. Sanatkâr fikri altüst eden adamdır. Yalnız, düşünmeli ki eserin yalnız fikirden ibaret olduğunu keramet buyuran entelektüel elinde roman ve hikâye manasızdır. André Gide'in DIVERS ismindeki kitabındaki fikirler tevsi edilince Gide'in olmaktan hakikaten çıkar ve başkasının olurlar. O zaman edebiyat yalnız şiire inhisar eder. Nesir hislerin, ihtirasların, üzüntülerin, neşelerin, vakaların, insanların hiçbir haletini tarif ve tasvir etmez. Edebiyat yalnız PENSÉ'E diye

yumurtladığımız sarmısak kokulu yazılara inhisar eder. Yarınki edebi hamuleyi tek başımıza biz doldururuz. Kafamızda Stendhal'in "80 sene sonra anlaşılacağım!" sözü zaman zaman eser.

Bunu açıktan açığa söylemiyorsak, "Aman şunun kitabını da nasıl okuyacağım" sonra bir Aksaray hanımı edasıyla "Okuyamıyorum monşer," deyivermekle herkese ihsas etmiş oluruz.

Sonra da başka bir gün başka birisi hisler âlemini bize açıyorsa (.....) gelecekte yalnız fikir (.....) bahsedecektir, deyiveririz. O zaman mesele yoktur. Çünkü yazdığımız kuru (.....) fakat hak elinsaf fikirli yazılar istikbalin ufku gibi pırıl pırılmış, bizce öyle değil. Bugünkü Türk edebiyatı nesir sahasında haklı bir şöhrete varmış Sabahattin Ali müstesna, Kenan Hulûsi, Bekir Sıtkı, Umran Nazif, Halikarnas Balıkçısı, İhsan Devrim, Peride Celal, Neriman Hikmet, Fikret Adil gibi isimlerle gayet taze ve ümitlidir.

Bana kalırsa Türk edebiyatı şundan veya bundan sonra şu veya bu ile devam etmektedir. İşte ben bu şu veya buyu bulup çıkarmaya çalışırım. Bana bunun manevi mükâfatı yeter.

Genç kitapçı böyle söylüyor ve gülüyor.

Giriştiği büyük işte başarılar dilerim. Güzel fikrini de Kenan Hulûsi'nin son hikâyeleriyle süsleyebildiğim için bahtiyarım.

Yedi Meşale'nin bir tane nasiri vardı, hikâyeci Kenan Hulûsi. Yedi Meşale'den kim kaldı kala kala? Bir Kenan Hulûsi, bir de Yaşar Nabi. Ötekiler nerede? Niçin sustular. Neden korktular, bu hem bilinir hem bilinmez. Sanatı ciddiye almayanlar çekilip gitti. Daha ciddi mesleklere

intisap edince havaisini bıraktılar, halbuki iş böyle değildi. İşte Yaşar Nabi... Şiiri bıraktı ama ESSAIS ve kritik sahada çok kuvvetli bir edebiyat unsuru oldu. İşte Kenan Hulûsi, hiç durmadan hikâyeler yazdı. Harikulade RECIT ve nesirler yazdı, yazacak.

Bu, Kenan Hulûsi'nin ilk kitabıdır, dedik ya; halbuki Kenan Hulûsi'nin şu önümde duran yedi formalık kitabından en aşağı beş tane daha hazırdır. Bir tek kusursuz romanı da vardır. Yine bu yedi formayı aşacak İstanbul parçaları. Nesirler, hikâyemsi RECIT'leri mevcuttur. Bunlar gazete ve mecmua sayfalarında kaybolup gideceğine neşredilse ve Kenan Hulûsi edebiyatta layık olduğu mevkie erseydi kim kazanırdı, Türk edebiyatı denilen heyula değil mi?

Türk edebiyatı açılması hakikaten harikulade güç bir kapıdır. Açıl kapı açıl denildiği zaman girilemez. Bunun böyle olması fena mı? Mükemmel, harikulade güzel. Fakat girince de çıkmak yok. Halbuki girmesi biraz daha kolay olsa idi, daha iyi olmaz mıydı? Bana kalırsa böyle daha iyi olurdu. Olmamışsa ehemmiyeti yok. Kimse kimseyi bu kapıdan içeriye sokamaz. İnsan kendisi girer. Hatta kılı kırk yaran münekkidin bile evvela kendisinin bu kapıdan içeriye girmesi lazım.

Onun için Kenan Hulûsi'nin hikâyelerinin güzelliğinden ve havasından bahsetmeye çalışırken bir edebiyat dışı münekkidi gibi dostum ve arkadaşım Kenan'ı Türk edebiyatına buyur otur kardeşim diyemeyeceğim. Kendisinin sebat ve metaneti ne yapıp yapıp oraya girermiş, bana onu tebrik etmek düşer.

Ancak Türk edebiyatında yeri olan herhangi bir adamın tenkidi Kenan Hulûsi'nin kıymetini daha bariz olarak gösterebilir. Bu tenkidin gecikmeyeceğini ümit ederim.

Bana göre, Kenan Hulûsi hikâyelerinde bir korku ve fantastik âleme girmeye çalışıyor. Edgar Poe'nun hikâyeleri insana haşin ve entelektüel bir üzüntü verir. Kenan Hulûsi'ninkiler böyle değil. Bariz cihetle, realist bir görüşle indirtecek. Yine Mustafa Bey'i dinleyelim:

– Üstadım, dostum. Şöhretlerin kitaplarını basmakla ancak o şöhrete hizmet edilebilir. Yoksa memlekete değil...

Evet şöhretleri basmak güzel bir şey. Hem sen kazanırsın hem o. Fakat şöhretsizlerin içinden bir gün bir şöhret çıkarabilmek elhamdülillah şu Babıâli piyasasında hiçbir kitapçıya nasip olmamıştır. Hiçbir kitapçı böyle bir keşifte bulunacak yaradılışta değildir.

Türk edebiyatının şu veya bundan sonra hiçbir kimsesi yok mu? Bu edebiyat mesela nesirde şuna, şiirde buna gelip dayandı mı? Eğer böyle ise hakları var. Yok, böyle değilse kitapçılar ya cesaretsizdir. Yahut da çok parasız biçare bir vaziyettedirler. Bir üçüncü olarak da hiçbir şeyden anlamayan insanlardır. Aldıkları kitabı basmadan evvel okumak şöyle dursun –anlayacakları şüpheli– göz bile gezdirmezler. Bu imza kimin? Filancanın, ya basalım. Şu imza kimin? Filancanın. Kim bu filanca... Geç canım!*

*) Arşivde 26 numarada kayıtlı bu yazı, bir önceki "Bahar Hikâyeleri" adlı yazının bir başka yazılışı olabilir.

LAUTRÉAUMONT ÜZERİNE

Bir dergi alıp vapura bindim. Önce eleştirme yazılarını okudum. Seviyorum eleştirme ile uğraşanları, hem sayıyorum. Yaptıkları az şey değildir. Bir hikâyeci, nihayet hikâyecidir; hikâyenin iyisi olur, kötüsü olur. Çokluk, muhayyile işidir hikâyecilik. İyisi çıkar, kötüsü çıkar. Hikâyecinin boynu kıldan incedir.

Ama, eleştirmecilik kolay mı? Hikâyeyi okuyacak, şiiri okuyacak, birtakım mukayeseler yapacak, kendi saplandığı anlayışından fedakârlık yapacak zaman zaman. Gayesi yermek değil, bulmak, keşfetmek olacak.

Okuduğum birkaç eleştirme yazısında hiç böyle şeyler yok. Herifçioğullarında bir eda, bir kurum, bir yüksekten konuşma, bir hal ki, imtihan heyeti sanki beyler.

Bir tanesi, sanat eseri verebilmek için doğunun da batının da büyük şaheserlerinden başlayıp bilmem 19. yüzyılın merdivenlerine oturmak lazımdır, der. Güzel fikir değil mi? Gel de itiraz et, edemezsen ne olur, sanıvermezsen ne olur?

Bekir Sıtkı'yı öyle olduğu için seven üstat, Lautréaumont'u Paris gecelerinin içinde, hünsaların arasında, zebanilerin, hırsızların, ayyaşların, şairlerin, doymamışların, delilerin, bomboş

bir gökyüzünün, şöhretin, kirlerin, aşksız beylerin içinde sanıverirse kötü mü olur sanki? İşte burada aldanıyorsun sen üstadım. Açıklığın, seçikliğin bile ne olduğunu bilmiyorsun. Ben Lautréaumont'a bayılırım; onu zamanında anlamayanlar kötülediler, o kötüleyenler, kötü edebiyatın devamını artırdılar.

Bak azizim, sakın Lautréaumont'a dokunma. Benim başucumdadır. Aklıma estikçe okurum. Ben, onun gibi yazamam, ama severim. Sevince de öyle pestenkerani yermelere tahammül edemem. Çok iyi dostumdur. İlişme dostuma. Günlüklerinde Flaubert'lerinle otur, kalk. Voltaire gibi çiziktiriyorum zannet. İstediğin gibi yaz, Lautréaumont'a dokunma.

MARK TWAİN DERNEĞİ ÜYELİĞİ

Bana Mark Twain Cemiyeti fahri üyeliği veriliyor. Dünya edebiyatına ettiğim hizmetlerden ötürü. Dünya edebiyatına hizmet filan etmediğimi söylemeye lüzum yok. Bu, bir üyelik verilmek için uydurulmuş nazik bir sebepten başka bir şey değildir. Atatürk'ten sonra gelmem, benim için elbet büyük bir şeref. Bir milletin yetiştirdiği en büyük çocuğu ile bir küçük hikâyecinin Amerika'da bir cemiyette buluşmaları, küçük hikâyeci için bulunmaz şerefli bir fırsattır. Demokrasi de böyle olur.

En büyük devlet adamlarının, başkanların ve başbakanların fahri veya asıl üye oldukları bir cemiyette beni de seçmenin sebebi nedir diye düşündüm. Şunu buldum: Demek ki şimdiden sonra dünya çapında bir hikâyeciyi anmak için kurulmuş bir cemiyete dünyanın dört köşesinden kendi halinde hikâyeciler de seçilecek. Hayırlısı!

Türk hikâyeciliğini temsil ediyorum anlaşılmasın sakın. Her hikâye yazan ve yayan Türk hikâyecisi kendi şahsında bir dilin hikâyeciliğini yaptığına göre şahsıma gösterilen ilgi ve sevgi daha çok Türk hikâyeciliğine karşıdır gibi geliyor

bana. Kabul ederlerse, bu ilgi ve sevgiyi bütün Türk hikâyecileriyle paylaşırım.

Kendini bütün dünyaya tanıtmış, sevdirmiş bir halk çocuğu olan hikâyeci Mark Twain'i ananların içine Türk dilinin öyle dünya çapında filan değil, Türk milletinin içinde şöyle üç-beş bin okuyucusu olan bir hikâye yazarını da alanlara teşekkür ederim.

Mark Twain alay edermiş, güldürürmüş, kepaze edermiş, zehir gibi iğnelermiş, cemiyetteki sahte vekarları, petrol krallarını, pamuk prenslerini, demir beylerini, çelik efendilerini sağlığında. Ölümünden sonra Türkiye'de bir hikâyeciye latife etmesin mi? Eyvallah Mark Twain.

Amerika'dan, bütün dünyanın uğruna can verdiği başka şey beklediği günlerde sen bana sevgi ve şeref gönderiyorsun. Nasıl da bilirsin işini demeyeceğim, nasıl da bilirsin bizim gibilerin dostluktan ve anmaktan gayri şey beklemediğimizi.

MEMET FUAT İÇİN

Genç yazıcılardan Memet Fuat'ın, gazetelerde edebiyata ait yazı neşredilmeli mi, edilmemeli mi meselesi üzerindeki münakaşaya karışan bir yazısını okudum.

Gazeteler, işlerine gelirse hikâye, deneme, roman, hatta şiir bile neşrederler. Yazıcılar da işlerine gelirse gazeteye verirler. Orası, benim bileceğim iş değil.

Ben, verilmemesi fikrini savunmuşlardan değilim. Geçenlerde, Varlık'ta İlhan Tarus'a bir cevap vermiştim. Esasta haklı olduğunu, ama bizim gazetelerin edebiyatçıya yüz vermediklerini, hatta edebiyattan kaçındıklarını işaret etmiştim. Ben de gazetelerden hayatımı kazanayım istedim, olmadı. Onların havası bana, ben onların havasına uyamadım. Gazetelere, bugünkü neslin edebiyatçılarının yazı vermemeleri gibi bir fikir sahibi olmak gülünç olmaktır. Öyle şey mi olur? Yüz verirlerse, hakkını da öderlerse memnuniyetle versinler.

İlhan Tarus'a verdiğim cevapta, gazetelerin edebiyatçıdan kaçındıklarını, hikâyeci diye bir şey tanımadıklarını, tenkidi filan işlerine gelirse, hadi şu da bulunsun kabilinden, telakki ettiklerinden şikâyet ettim. Böyle olmamalı. Hikâyeci-

nin, şairin, denemecinin, münekkidin peşi sıra koşulmalı, muhakkak yazı alınmalı. Alınan yazı, itina ile basılmalı. Bir günlük, solup gidecek yazıların yanında, bundan kırk sene evvel gazetenin koleksiyonları edebiyat tarihi için bile bir kaynak olmalı, temennilerinde idim. Hatta, bazı yüksek tirajlı gazeteler, haftalık yalnız edebiyat nüshaları bile çıkarmalı diye düşünürüm.

Tabii, bunlar hayal ama, zart zurt biz gazeteciler dördüncü kuvvetiz, yok beşinci kuvvetiz, biz halkız, umumi efkârız demeden evvel umumi efkârı düşünen, duyan, seven, anlayan bir okuyucu kütlesiyle yapmak lazımdır. Yoksa, spor havadisleri, cinayet hadiseleri, tercüme, incir çekirdeği doldurmaz makaleler neşri ile ne efkârı-umumiye ne de beşinci mi, dördüncü mü, üçüncü mü hangisi ise kuvvet yapılmaz. Demem, spor havadisleri, cinayet havadisleri, incir çekirdeği doldurmayan makaleler konulmasın. Esat Mahmut'ların romanları reklam edilmesin. Edebiyata bunun onda biri kadar bir himmet sarf edilsin isterim. Bunu da, gazete patronlarından çok, genç veya orta yaşlı sekreterlerden beklerdim. Rastlayamadım. İşte, ben bunları, buna benzer şeyleri yazmıştım.

Memet Fuat Bey kardeşimiz ise, gazetelere, her ne olursa olsun yazı vermek fikrinde. Bu da güzel fikir. Ben de o fikirdeyim. Çok da denedim, kendimi sevdiremedim. Belki de halka da kendimi beğendiremedim. Beni, üniversite talebesi bile anlayamazmış, diyor Memet Fuat. Kabahati de bende buluyor. Güzel yazıyorsam, kendimi göstermeli imişim. Öyle, ara sıra kendimi

şöyle bir gösterip hemen kaçmamalı imişim, falan filan. Tabiatım değil, ne yapayım.

Memet Fuat Bey, netice itibariyle, bir halk tarafından çok okunmayı muharririn ustalığında buluyor ve Refik Halit'in benden üstün bir tarafları bulunduğunu korkmadan, çekinmeden söylerim diyor.

Bunda korkacak, çekinecek bir şey yok. Büyük bir cesaret de değil bu. Hakkı var. Ben ne zaman Refik Halit'ten ve Esat Mahmut'tan üstün olduğumu söyledim acaba?

Ben, gazeteleri, bütün sokulmama rağmen beni sevemedikleri için ben de sevmem, dedim. Onlar hikâyeciye hiç itibar etmezler, dedim. Bu kadarcık da söylememeli miydim? Memet Fuat Bey de hikâyeler yazıyorsa pek o kadar kolayına kaçmıyordur herhalde, içinde bir şeyler olsun istiyordur. Yahut da, hiç olmazsa, içinde bu nevi bir endişesi vardır.

Böyle bir endişecik olursa insanda, bana öyle geliyor ki, biraz zorca yazar. Hani bir emek harcar, demek istedim. Bunun için de maddesi az olsa bile, manevi bir itibarcık, saygıcık ister ya, işte ben bunu bulamadım, demiştim. Yoksa ne Esat Mahmut Bey'den, ne de Refik Halit Bey'den üstün yazım olduğunu söylemedim. Bütün gayretime rağmen, bu iki büyük romancıya yetişemedim.

Mehmet Fuat Bey yetişmek, hatta geçmek istiyorlarsa, hodri meydan. İşte gazeteler, işte Memet Fuat Bey! Gayret ve başarılar dilemek benden...

NE CAN SIKICI İNSAN ŞU FREUD!*

Artist, sanat ve kitap hakkında telakkiler...

Birçok edip, münekkit ve şairlerimiz mütemadiyen sanatın kolay ve güç tarafından; muvazeneden, şekilden, bir kitapta aranılması lazım gelen şeylerden, bahsediyorlar. Fakat hiçbir zaman temas ettikleri noktalara tam bir cevap vermiyorlar. Daima kafamızda bir sürü istifham işareti canlanıyor. Bütün bu makalelerin sonunda alacağımızı almış ve doymuş olarak çıkamıyoruz. Ve nihayet kestirmeden bir karar veriyorlar. Kültür lazımdır. Farz edin ki bizde bu kültür mevcuttur. O zaman ediplerimizin ve münekkitlerimizin makaleleri bizi tatmin etmez. Nitekim hiçbir zaman kendilerini de tatmin etmiyor. Sanatta kültür esas olduğuna göre ondan sonra yine sorulacak binlerce sual, binlerce mevzu ve bu mevzu

*) Yazı, Yeditepe'de şu not ile yayımlanmıştır:
Bu yazı Sait Faik'in bundan yıllarca önce yazdığı ve gazete sütunlarında unutulup kalmış sanat yazılarından biridir. 25 Mayıs 1936 tarihli "Kurun" ilavesinden aynen sütunlarımıza aktardığımız bu yazı "Ne Can Sıkıcı İnsan Şu Freud!" başlığını taşımaktadır. İkinci başlık da şudur: "Onun Amerikasını onsuz keşfetmek pekâlâ mümkün olacaktı." Bu yazıda Sait Faik, uzun bir girişten sonra, adını açıklamadığı bir Fransız yazarın düşüncelerini özetlemiştir. Bu düşüncelerde, Sait Faik'in sanat hayatı boyunca inandığı bazı gerçeklerin bulunduğu kolayca fark edilmektedir.

ve sualleri bir traitê ediş vardır. Yine içimizden birçokları karilerine herhangi bir vesile ile tavsiyelerde bulunuyorlar. Karilerine demeyelim de müstakbel sanatkârlara bu tavsiyelere riayet edilirse nihayet ve en nihayet kendi seviyesine erişeceğimizi kapalı cümlelerle anlatmaya çalışıyorlar. Ben de şuracıkta söyleyeyim ki, hiçbir artist başka birisini örnek olarak almaz ve almamalıdır. Ondan aşağı veyahut yukarı fakat başka bir şey olmayı arzu etmelidir. Hatta yürünen yollar aynı yol bile olsa birisini gaye olarak değil, gaye örnek olarak bile almak sanatkârı mahvedebilir. Sanatkâr hiçbir şeyle bağdaşamayan bir tek insandır.

Şimdi edebiyatçılarımızın cevap vermedikleri, yalnız ortaya sürdükleri meselelere temas eden bir Fransız muharririnin kitabından şunları almayı münasip görüyorum:

Sanatta Muvazene: Kolaylık ve Zorluk

Bir artistin kabiliyeti ne kadar çok ve ne kadar muhtelif olursa halkın dikkatini celbetmesi o nispette zor olur. Çünkü bu muhtelif kabiliyetler birbirlerini tahdit ederler ve yine birbirlerini karşılıklı tadil ederler. Elbette ki tadil edilmiş, birbirinin içinde erimiş kabiliyetler, öteki mübalağacı ve müfrit kabiliyetten daha az kendini gösterir. Kendini şurada fevkalede zengin gösteren sahife başka bir taraftan el atılınca çok fakirdir.

Böylece söyleyecek sözümüz az olduğu za-

man onu bağıra çağıra anlatmak hiç de güç bir şey değildir. İfrat daima bir kıtlığı işaret eder. Asıl varlık, asıl bolluk bir nevi muvazeneyi de beraberinde sürükleyen eserdedir.

Edebiyatta Form

Chopin nasıl kendini idareyi sadalara bırakıyorsa edebiyatçı da kendini kelimelere bırakmalıdır. Lisanın kısırlığından şikâyet eden sanatkâr, hakiki bir sanatkâr değildir. Asıl artist kısır olan şeyin heyecan olduğunu bilir ve onun sevk etmesine kendini bırakmaz. Ve artist kendini kelimelere, satıra bırakır. Çünkü heyecan satırı kötüler, çarpıklaştırır. Fakat hiçbir zaman satır, heyecanın yanlışını çıkarmaz.

Şahsi heyecanını tercih eden ve bu tercihe şekili feda eden her sanatkâr kendini kolaya ve alaya bırakır ve sanatın mahvına çalışır.

Edebiyatta Tesir

Kendilerinden hiç bahsedilmeyen tesirlerin en kuvvetlileri muhakkak ki gizli kalanlardır. Kadınların tesiri, halkın ve başlıca bizden küçük olanların tesiri gibi. Bunların birinden veya diğerinden kaçılabilir. Fakat her üçünden kaçabilmek nadir bir şeydir. İnsan şunun hürmetini ve riayetini kazanabilmek, ötekinin hoşuna gitmek için kendini tesirlere bırakabilir.

Muvaffakıyet arayan sanatkâr, daima halk

tarafından kendini tesir edilmeye bırakandır. Fakat bu sanatkâr, çok defa, hiçbir yenilik getirmeyendir. Çünkü halk yalnız o zamana kadar bildiği şeyleri alkışlar. Ve bu bildiğini o sanatkârda bulduğu ve tanıdığı için ellerini çırpar.

Bir Kitabın Kıymeti

Bir kitabın kıymetini yapan, hiçbir zaman, o kitabın içinde söylenen sözler değildir. Bunların ehemmiyeti hiç yoktur. Fakat söylenmek istenip de söylenememiş şeyler, işte bunlar o kitabın kıymetini yaparlar ve o nevi kitapları sessiz, sadasız beslerler.

Roman ve Yaratmak

Bana öyle geliyor ki, bugünün genç romancıları için, roman yazmak ihtiyacı daima pek spontané ihtiyari, binefsihi bir şekilde husule gelmiyor. Burada talebi takip eden bir vaziyet, bir takdim vardır.

Ve yine tesadüf edilmiş şahısları tabiattan çekip alarak resmetmek arzusu, zannediyorum, fazlaca tesadüf edilen bir hal olmuştur. Elbette ki bunun için de bir hususi göz ve kalem kabiliyeti şarttır. Fakat, yeni şahıslar yaratmak işi yine deruni, girift hadiselerle içleri kemirilenlere ve kendi hususi jestleri tükenmeyen ıstırap çekenlere has bir tabii ihtiyaç halinde kalanlarda mümkün oluyor.

Edip ve Freud

Ne can sıkıcı insan şu Freud! Onun Amerikasını onsuz keşfetmek pekâlâ mümkün olacaktı. Bana öyle geliyor ki Freud'a borçlu ve müteşekkir olduğum şey yalnız şudur:

Bazı mevzulara utanıp kızarmadan, itiraz edilip bağırışılmadan karileri alıştırabilmek. İşte Freud'un bize getirdiği bilhassa cüretkârlıktır. Yahut da öyle demeyelim de bazı yanlış ve azap verici hicabı ortadan silip süpürmesidir diyelim. Fakat buna mukabil ne kadar boş ve manasız fikirler var bu miskin dahide.

Başka Edebiyatları Okurken Sorulması Lazım Gelen En Mühim Sual

O, Çekof'u (Tchekov) okuyordu:

"Bu Ruslar bizden ne kadar uzak!" dedi.

Dünyada bu laftan daha çok hiçbir şey beni kızdıramaz. Bütün milliyetçiler (ve hatta diğerleri), bir başka milleti anlamaktan o kadar âcizdirler ki... diğer milletlerde bütün ayrılıklara rağmen, sempatize olacağımız insan kalan tarafı aramayız da daima farkları görür ve onları ortaya süreriz.

Bir milletin diğerinden ayrılıkları her birinin taşıdıkları itiyatlarla daha çok kendini gösterir. Fakat her hususi edebiyatta birinin kapalı geçmeyi âdet ettiği yahut da tabii olarak takdim etmediği ciheti bir diğeri şahıslarının aşikâr bir meşheri olarak açıverir. Tıpkı elbiselerde olduğu

gibi, nasıl böylece elbiselerle hicabın yer değiştirilişleri mümkün olursa itiyat ve ihtiyaç eski Yunanlılarda çırılçıplak gözükmeyi; kendini (tabii şekilde) gözükmeyi emrediyordu. Bugün bundan daha az tabii bir şey bize gösterilemez. Achille gözyaşlarını göstermekten eza duymuyordu. Her edebiyatta insanın kendi kendisine soracağı ilk sual şu olmalıdır: İnsandan ne saklanıyor? İkincisi nispeten daha ehemmiyetsiz olmakla beraber şudur: İnsandan ne gösteriliyor?

Yeditepe dergisi, sayı: 84, Mayıs 1955

SIVASLI AĞAÇ'A

Ne zamandır elime kalem aldığım yok. Zorla da yazılır mı? Belki de yazılır diye düşündüm. Dayanamadım Sıvaslı Ağaç'ın dostluğuna. Pekâlâ alın siz de, buyrun.

Ne yazayım, dedim. Bir sandalyede oturmuşum. Açık havada, Hristos'ta, deniz kenarında. Güz rüzgârı vurup duruyor ağaçlara, sandallara, duvarlara. Direkler sallanıyor, insanlar sallanıyor, bulutlar sallanıyor. Deniz akıp gidiyor. Bugünkü gazeteden bir-iki satır okuyorum. Sinirlendirici, klişe makaleler. Âdeta emirle yazılmış gibi. İçinde bir damla hürriyet havası esmeyen, belli bir yanlış düşünceyi temel tutarak yazılmış. Hareket noktası, hemen herkesin kabul etmesi lazımmış gibi. Öyle düşünülmezse, "Ya! Vay namussuz! Vay alçak! Vay hain!" diyecek birden. Başlayan siyasi görüşler... Hani, insan, yanılıp da yeşil renkli bir pancura sarı demesin, kıyametler kopacakmış gibi edebiyat yazıları.

Gazeteyi attım. Varlık'ın yeni sayısını aldım elime. Önce kimler okunur. Tanıdıklar elbette. Baktım. Bizim İlhan Tarus'un yüzü ile piposunu gördüm. Okuyayım, dedim, okudukça şaşırdım. Efendim, hepimiz, edebiyatla uğraşanlar ne yapmalı imişiz, biliyor musunuz? Mutlaka bir akade-

mik bilgi edinmeli imişiz. Bilgisiz edebiyat olmazmış. Edebiyat da, doktorluk gibi, mühendislik gibi tahsil edilmeli demiyor da, ancak bir tıp, bir riyaziye, bir biyoloji tahsilinden sonra ancak yazı yazılabilirmiş. Bize, ancak böyle edebiyatçılar gerekirmiş. Yoksa, kötü eserler verirmişiz. Yazılarımız bir gazete röportajını geçemezmiş.

Bakıyorsunuz İlhan Tarus doğru ve haklıdır. Bunun aksini söylerseniz, hayır, edebiyatçı bilgili olmamalıdır derseniz, kendinize güldürmüş olursunuz. Ama, hiç hukuk, hiç tıp, hiç riyaziye tahsil etmemiş, böyle ilimlerin öğretildiği yerden diploma almamış edebiyatçı pekâlâ oluyor. Her memlekette oluyor. Hatta öyle ki, böyle ilimler tahsil etmiş de edebiyata sonradan girmeler arasından hep birinci derecede soluk ve soğuk edebiyatçılar çıkıyor. Hangi akademik bir tahsili insanın sanatkâr hüviyetini, sanat yaratılışını, o sanat eserinde bulunması lazım gelen "sır"ı çekip alıyor.

Bunlar, gayet doğru bir dille, ağzı burnu yerinde, her şeyiyle mükemmel mesela bir hikâye, bir roman yazıyorlar. Eksik olan bir şey kalıyor. Nedir bu, diyorsunuz? Üslup mu, hayır; şekil mi, hayır; şu mu, hayır; bu mu, hayır. Yazılmış roman, piyes, hikâye her şeyiyle tamam, her şeyiyle, hatta eksiksiz.

Demin eksik bir şey demiştim. Hayır o da değil. Eksik hiçbir şey yok. Ama bu akademik bilgi edinmiş yazıcılarımızın pek çoğunda mükemmel, eksiksiz yazıların içinde olmayan bir şey var. Belki de bu, bir fazlalıktır. Satırların içinde, cümlelerin içinde, yanlışlıkların içinde,

kusurların içinde, dil sürçmelerinin içinde, beceriksizliklerin içinde parıldayan şey nedir, bilir misiniz arkadaşlar. Bu, sanat pırıltısıdır. Bundan hiç nasibi olmayanlar için bu pırıltıyı sezebilmek de bir bahtiyarlıktır. Sanat, güzel arar. Ne doğruyu, ne de iyiyi. Çirkini, yalanı, yanlışı, kötüyü de dolar diline. Sanatın aradığı yalnız ve yalnız hürriyettir. Âşık Veysel büyük şairdir.

Benim yârim kara toprak

dediği zaman tüylerimizin ürperdiğini duyarız. İlhan Tarus'un dili mükemmel, tahkiyesi yerinde, fikri sağlam, akademik tahsili ayan hikâyelerinde ürpermiyorsak, acaba sebebi nedir?

Sanat bir şey öğretmez; aydınlatmak, acındırmak, uyandırmak için de sanat yapılmaz. Böyle işler için sanat yaptıklarını iddia edenlerin sanatla ilgileri olmamakla beraber, aydın kişilerdir, onlardan birçok şeyler öğrenilebilir.

Böylece, ben, akademik tahsil yapmadığım için sanatkârım demek istemiyorum. İlhan Tarus da akademik tahsil yaptığı için ille de kötü yazıcı olur da demeyeceğim. Yalnız, şunu söyleyebiliyorum ki, şimdiye kadar gelip geçmiş sanatkârların çoğu akademik tahsilde bulunmamışlar içinden çıkmıştır da, onu söylemek istiyorum.

İlhan Tarus yazısının bir yerinde de bugünkü hikâyemizi röportaj ve hatırat kılıklı hikâyelerden kurtarmak istiyor.

Ne kadar yanlış. Böyle düşünürken beni kastettiğini sanmam. Ama ben röportaj ve hatırata benzer hikâyeler yazarım. O, beni kastetmiş olmayabilir ama ben bu fikirlerin yanlış olduğunu

söyleyebilirim. Her türlü hikâye olabilir. Hikâyenin bu şekline neden bu kadar içerliyor, sayın akademik tahsilli hikâyeci, bilmiyorum. Hikâyeyi böylesinden kurtarmak ne demek... Böylesini üstat sevmeyebilir. Sevmemesi için de bir sebep yok.

VARLIK ÜZERİNE

Varlık'ın son sayısında okuyucularımızla baş başa sütununda (Ne Türkçeye yakışmayan bir kelime, Yarabbi, yerine ne koymalıyım ki), Yaşar Nabi, bir okuyucunun tanınmış muharrirlerimize (Falih Rıfkı Atay, Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar, Peyami Safa, Yakup Kadri, Nurullah Ataç gibi) sütunlarınızda niçin yer vermiyorsunuz sorusuna şöyle bir karşılık veriyor...

Varlık'ın sahibidir Yaşar Nabi. İstediği karşılığı verir. Verir ama biz Varlık'ta yazı yazanları hiç hesaba katmadan verir. Böyle bir karşılık vermekte, Yaşar Nabi, Varlık'ın sahibi olması bakımından haklıdır da. Ama haklı olması bizim onunla aynı kanaatte olmamamıza engel değildir.*

Yaşar Nabi böyle bir karşılığı verirken az buçuk bizleri de düşünmesi gerekirdi. Düşünmemiş, belki de düşünememiş. Düşünmemişse Varlık'a bir ev gibi sahip çıkmış sayılır. O zaman biz de kendimizi misafir yerine koyar, bundan istiskal çıkar deyip pılıyı pırtıyı toplamamız lazım gelir. Ama Yaşar Nabi'nin öyle bir adam olmadığını iyi bilirim. Bizi Varlık'ta misafir yerine koydu-

*) Bu konuda "Homurdanma" adlı yazıya bakınız.

ğunu ummam. O halde böyle bir karşılığın bizi kızdıracağını düşünememiş olmalı.

Bu isimlerden Bay Nurullah Ataç'ı elbette ki kendimizden sayarız. İçimizden çoğunun dostu, arkadaşı, hocalık taslamadan yol göstericisidir. Bugünün edebiyatına tesiri çoktur. Kimimizi beğenir, kimimizi beğenmez, kimimize kızar. Biz de ona aynı mukabelede bulunur, kimi gün severiz, kimi gün överiz, kimi gün yereriz. Ama kendimizden sayarız. Bilmem o nasıl düşünür? Belki de ne o okuyucunun saydığı isimlerin adamıdır, ne de bugünkü yazarların kafilesinden. Apayrı, kendine mahsus bir yazıcıdır. O ayrı mesele. Ama öyle sanıyorum ki bugünkü edebiyatla ilgilidir. Hem de çok ilgilidir. Beğenip beğenmemesi başka. Konumuz bu değil. Ama öteki isimlerle bizim edebiyat anlayışımız arasında dağlar vardır. Onlarla bizim aramızda da uçurumlar vardır.

Belki bizden onlara en yakın olanlarımızın içinde hâlâ etkileri altında olanlar bulunabilir. Mesela, ben kendim. Bir yazımda ne kadar kötü şey varsa onlardan bana geçmiştir. Bu edebiyattan kurtulmak için elimizden geleni yaptık. Bugünkü hikâyecilerimizin çoğu onların etkisinden sıyrılmışlardır. Halide Edip Adıvar'ın adından başka bizce hiçbir şeyi yoktur. *Handan*'ın kötü, zoraki, sevimsiz endividüelden çok partiküliyer edebiyatı, *Sinekli Bakkal*'ın ölü hayatı, o kadar yaşadıklarını bildiğimiz halde bize yaşamayan insanlar gibi gelen kahramanları. Reşat Nuri'nin sinemacılıkta foyasını meydana vuran santimantal *Akşam Güneşi, Çalı Kuşu*'su (bununla adı her zaman anılacak olan Reşat Nuri Bey'in hiç

ehemmiyet vermediği birkaç uzun hikâyesiyle kısa hikâyesini hariç tutuyorum), Yakup Kadri Bey'in mektep kitaplarında okuyup da bir daha okumamak üzere, o zamandan tüylerimi ürperten (Bu "Güvercinlerime Dokunmayınız"la "Ses Veren Kız" gibi) bayağının aşağısı hikâyelerinden bugünkü edebiyatımız çok şükür kurtulmuştur.

Onlarla aramızdaki uçurum belki de onların yapmak istediği ve hakikaten Fransız muharrirlerinin üçüncü, dördüncü derecedeki, zamanlarına göre moda yazıcılarının eriştirdikleri muvaffakıyetle bizim yapmak istediğimiz, ama en az dünya edebiyatının süzülmüş, belirmiş yazıcılarının örnekleriyle elbette ki ölçüldüğü zaman bizimkilerin küçük kaldığı, ama yolunu bulduğu bugünkü edebiyatımızla dolmaz bir uçurum vardır. Onlar bizi küçük görebilir. Haklıdırlar. Örnek yol olarak almak istediğimiz yol çetindir. Dost olarak devleri seçtik. Elbette ki ezileceğiz, küçük kalacağız. Belki bir gün içimizden bir dev ancak bu yoldan geçebilir. Katlanmalıyız. Onlar kendi örneklerine pek yakınlaşmış olabilirler. Kimi Alphonse Daudet'cidir, kimi Malraux, kimi Pierre Bénoit'ci, kimi Roland Borgelès'ci, kimi en iyileri de André Maurois'cıdır.

Gayelerine ve örneklerine yetişmiş bile olsalar bir şey çıkmaz. Onlar bugünkü edebiyatla hiç ilgili değildirler. Şimdiye kadar ilgilenmediler. Ufacık bir dostluk duysalardı, o zaman belki ben bu yazıyı yazmakla terbiyesizlik etmiş olurdum. Ama şimdi onlar bizi ne kadar küçük görürlerse görsünler bizim onları sevmediğimiz kadar küçük göremezler.

Bu isimlerle aynı dergide yazı yazmak, hele Varlık gibi bir edebiyat dergisi olursa, bana pek ağır gelecektir. Magazinlerde isimlerimiz rastlaştığı zaman aldığımız paraya bakarız. Onda bile onlardan daha aşağı bir para teklif edildiği zaman bizim neslin en mütevazı, en genç, en ismi duyulmamış yazıcısı ile bir görülmekten en ufak bir üstünlük hissi duymadığım halde birdenbire kendimi büyük görme hastalığına kapılmadan edemiyorum. Bu yüzden bile bana kötülükleri olmuştur.

Bendeniz kendi hesabıma –Bay Nurullah Ataç hariç– bir arada yazı yazmaktan ve onlardan küçük görülmekten en büyük azabı duyacağım. Varlık, hikâyeme onlar kadar ücret ödese de, bir zaman sonra başımı alır, küçücük mütevazı dergilere beş para bile almadan yazı yazmaya koşarım.

Düşünün, Halide Edip Adıvar'ın yaşadıkları halde yaşamamış gibi yazılan Türkiye'ye küsmüş canlı kahramanlarıyla bizim fukara Türkiyemizden belki iyice müşahede edilememiş hatalarla dolu seçip almaya çalıştığımız tiplerimizin bir arada bulunuşu.

Bu ateş gibi capcanlı, biraz kibirli, biraz serseri bir ilk mektep talebesine bir dersi morgda geçirtmeye benzer.

Yaşar Nabi Bey kardeşimizden bizi öyle yerlere götürmemesini rica etsek nasıl olur bilmem ki!

YEDİTEPE ÜZERİNE

Yeditepe'ye bir-iki satır da benden. İsa'ya bir tokat vurmuşlar, öteki yanağını çevirmiş. Sonunda, insanlar ona Allah diye tapmışlar ve tapıyorlar. Ben, günahkâr, kendi halinde, ufacıcık bir insanoğluyum. Hikâyeler yazarım. Güzel midir, çirkin midir hikâyelerim, bilmem. İnsanları sevmek, çoğunca içimden gelir, gelmezse sevmeye çalışırım. Varabiliyor muyum varacağıma bilmem. Kendimi, yazıcıyım diye bir şey de sanmam. El elden üstün olduğunu bilmeyen ahmaktır. O kadar ahmak da değilim. Birçok hikâyelerim çıktıktan sonra kafamı bir yere sokup kimselere görünmemek isterim, falan filan. Ama, kimseyi taklit etmem.

Bay Cevat Şakir'in Yeditepe'nin iki sayı evvelkinde bir mülakatı çıkmıştı. "Sait Faik beni taklit etmediği zaman fena yazmaz" diye bir şey söylemiş, bunu okuyunca şaşırmıştım. Bir şeyler yazmaya hazırlanıyordum ki Sabahattin Eyuboğlu, Cevat Şakir'den bir mektup aldığını, bir başka mektubu da Yeditepe'ye gönderdiğini, Halikarnas Balıkçısı'nın dünyanın en iyi insanlarından biri olduğunu, onun kadar iyi yürekli temiz insanın böyle bir şey söylemeyeceğini, işin içinde mutlak bir yanlışlık olduğunu söyleyince Yedi-

tepe'nin bu sayısını bekledim. Bu sayıda onu da okudum. Üstat, sahiden iyi kalpli, mükemmel bir insan olduğunu bu yazıda belli ediyor. Mülakattaki hakkımda söylenilmiş sözü onun söylediğine inandı isem, şöyle olup böyle olmalı imişim gibi birtakım güzel laflardan sonra, netice itibariyle böyle bir şey söylemediğini anlatmaya çalışıyor, "Ben hiç böyle lakırdı söyler miyim?" demeye getiriyor.

Mülakatın vaki olduğunu, ama böyle bir sözü onun söylediğine imkân olmadığını, hatta kendisinin benim bir hikâyemden ilham alarak bir hikâye kaleme aldığını yazıyor. Benim sandığı hikâyenin konusunu da, sözün gelişi, anlatıyor. Ama, benim bu konuda bir hikâyem yoktur. Onun anlattığı kıza âşık olan eşek hikâyesi bizim Tevfik Kent'in. Ne zararı var! İyi yürekle itiraf ettikten sonra ha benim olmuş, ha bizim Tevfik'in. Ben olsam iftihar ederdim. Tevfik'i bilirim, şeker gibi insandır, pek sevinmiştir. Böylece, Cevat Şakir Bey iyi kalpliliğini ispat ediyor.

Halikarnas Balıkçısı o kadar iyi bir insan ki benim gibi kolay kolay affetmeyenlerin ne kadar günahkâr olduğumuzu şöyle bir düşünüyorum. Bay Cevat Şakir, mülakatı yapan ve o sözleri söyleten genci de Yeditepe'nin fazla üzmemesini rica ediyor, "Çocuğa fazla yüklenmeyin, yazık olur," diyor.

Doğrusunu isterseniz bu âlicenaplık karşısında gözüm yaşardı. Tokatı yiyen bendeniz olduğum halde, onun, Halikarnas Balıkçısı'nın insanlığı karşısında biraz şaşırmakla beraber yüreğinin temizliğine, böyle bir çirkin ve varit olmayan

ithamı bana yüklemeyecek kadar âlicenap olduğuna ben de kanaat getirdim. –Üstat, Yeditepe'yi de affediyor, dergiye de yazılar vaat ediyor.– Getirmesine getirdim ama birdenbire insanlığımı, günahla dolu insanlığımı hatırladım. Allah gibi olmayı, affetmeyi, ihsan etmeyi, Allah'a, peygamberlere ve padişahlara bırakıp layık olan sırama bir şamar da benden ekliyorum. Çünkü, iftiraya başka türlü mukabele edilemez. Benim, Cevat Şakir Bey'i taklit ettiğimi kim söylemişse dünyanın en aşağılık, en bayağı, en müfteri, en adi adamı odur. Yazılarım meydandadır. Hangi hikâyem taklitse, ilhamsa, tesirse, ortaya sürmeyen herife yuf olsun!

Yeditepe, her zaman, her fırsatta memleket kültürüne hizmet gayesiyle her türlü zorluğa rağmen çıkmakta olduğunu söyler. Acaba, gayesi bu kadar iyi, bu kadar büyük olan bir derginin şahsımı taklit gibi ağır bir suçla itham eden bir mülakatı hiçbir kayıt ilavesine lüzum görmeden koymakla yine memleket kültürüne hizmet gayesiyle mi hareket ettiğini sorabilir miyim? Evet, herhangi bir yazıcı diğerini taklit ettiği takdirde efkârıumumiyeye bunu bildirmek bir kültür borcudur. O zaman Yeditepe'nin bunu ispat etmesini istemek de itham altında kalan yazıcının hakkıdır sanırım. Yeditepe'nin elinde bu deliller varsa göstermesini rica ederim. Aksi takdirde, Yeditepe'nin en azından çok laubalice hareket ettiğini, memleket kültüründen çok dedikoduyla uğraştığını üzülerek söylersem bilmem Yeditepe hakkımı teslim eder mi?

SOVYET REJİMİNDE İÇTİMAİ SİGORTALAR

A. Gorbounov
Çeviren: S.F.

Birinci teşrin ihtilalinden sonra vaziyet kökünden değişti. Sovyet Hükümeti derhal işçilerin zaruretleri ve menfaatleri ile ilgili olan içtimai sigortaları memlekete soktu.

Sovyet hükümeti bütün işçi müstahdemlerin içtimai sigortalarını hükümet hesabına ihya etti.

İşçi ve müstahdemleri gündeliklerin düşmesini hasıl eden sebepten muaf tutarak bir tazminatla faydalandırdılar.

Kendileri bizzat ve ailelerinin her azası parasız sıhhi sigortadan istifade ederler. İşçiler de geniş bir surette içtimai sigortalar idaresine iştirak ederler.

Sovyetler Birliği sendikaları içtimai sigortalar üzerinde her zaman şayanı ehemmiyet bir şekilde tesir icra etmişlerdir: Bütün sendika kongreleri iş himayesine ait meseleleri, sıhhi yardımları ve içtimai sigortaları uzun uzun münakaşa etmişlerdir Yine keza sendika konferanslarında intihap edilen emniyet sendikaları ve bu sandıkların faaliyetlerini yine sendikalar kontrol etmiştir.

Bununla beraber içtimai sigortalar 1933 senesine kadar cumhuriyetlerin, şehirlerin, mıntıkaların ve daha küçük mıntıkaların emniyet sandıkları tarafından idare edilmiştir.

Sosyalist ekonomisinin terakkileri ve eşhas adedinin fazlalaşması içtimai sigortaların vazifeleri sırtına büyük bir yük yükledi: Bu da milli ekonominin ve her işletmenin bütün şubelerinde iş şartlarının daha sağlam ve doğru bir hale ifrağı idi.

Bu kadar muhtelif şekiller alan vaziyet karşısında emniyet sandıklarının kifayetsizliği anlaşıldı. Bu büyük vazifeyi sanayi cihetinden tamamen teşekkül etmiş ve organize edilmiş bulunan sendikalar daha büyük muvaffakıyet ve kolaylıkla başarabilirdi.

Sovyet Hükümeti ve Sovyetler Birliği sendikaları merkez heyeti sendikal organizasyonlarının arzularına cevap vererek 1933'te sosyal sigortaların ve onların bilcümle sandıklarının idaresini sendikalara havale etti.

İçtimai sigortanın sahası dahilinde bulunan umumi iş de işletme sendikaları komiteleri tarafından idare edilmeye başlandı.

100 kişiden fazla şahıs bulunan her müessese ve her yeni işletme yeri için atölye komisyonları ve içtimai sigorta encümenleri ihdas edildi.

Bu encümenler içtimai sigorta faal militaranları toplantılarında intihap edildi. Bu toplantılarda sendikalarda delege, sigorta servislerine bağlı hekimler, tıp okullarından getirilmiş tabipler ve atölye komisyonları azaları bulunur.

Encümenler ve atölye komisyonları atölyele-

rin ve işletme sendika komitesinin azalarından teşekkül eder. Paraca verilecek tazminatlar, gündelik düşmesi üzerine ameleye verilecek alokosyanlar, hastalık halinde, iş kazası vaziyetinde, gebelik, lohusalık ve doğum ve bunun gibi diğer vaziyetler hakkında bu encümenlerin ve atölye komisyoncularının vereceği kararlar muteber olup, hastalık halinde tıbbi yardımları bunlar gözetebilecek, her nevi hastalık için bunlar yardım edecek, bunlar rejime tabi şahıslar için yemek listesini tanzim edecek, istirahat evlerinde oturma müddetini tayin eden bültenleri bunlar dağıtacak, sanatoryumlara ve açık hava kamplarına gönderilecek işçileri bunlar tayin edecek ve ilah...

İçtimai sigortalar "İşletme Sendikaları Komitesi" tarafından idare edildiği için de amele ve memurlar sigortaya ait her nevi işleri, işlerinin bulunduğu yerde halledebilirler. Müstahdemlerin ve amelenin ihtiyaçlarının tesviyesi hususunda büyük rolü sendikalar grubundan intihap edilmiş delegeler görürler. Hasta amele ve müstahdemlere kardeşane yardımları yaparlar. Lüzumunda çocukları bakımevlerine ve bebek bakımevlerine verirler. Hastaların yemeklerini ve ilaçlarını ikametgâhlarına götürürler. Evde yapılacak işlere yardım ederler. Soba yakarlar, bunun gibi birçok şeyleri bu delegeler yaparlar. Bütün bu ödevleri de işlerini bitirdikten sonra ifa ederler.

Kontrol vazifesi de bu delegelerindir. Sıhhi yardımlar zamanında yapılmış mıdır? Hekimi eve getirirler. Hastayı hastaneye, sanatoryuma yahut istirahat evine kaldırmak lazımsa icap edeni yaparlar.

Bu sigorta delegeleri amelelerin nezdinde itibara maliktirler. Delege adedi her sene artmaktadır. 1932'de "50.000"ken, 1938'de "384.000" ve 1940'ta "675.000"e çıkmıştır.

Sendika teşekkülleri amele ve memurların sigorta maddeleri hakkında ve delegelerin çalışmaları hususunda sistematik bir surette haberdar olurlar.

Fabrika komiteleri bunların çalışması hakkında düşündüklerini umumi amele ve memur toplantılarında söylerler.

İçtimai sigortaya sarf edilmiş emekler ve paralar muvakkaten neşredilen fabrika afişlerinde amele ve memurların vaziyete agâh olması için ilan edilir.

Sovyetler Birliği sendikaları umumi encümeni bütün içtimai sigortalar mecmuunun müdürlüğü vazifesi ile muvazzaftır.

Umumi sendikalar komitesi... ekonomisinin muhtelif şubelerinde içtimai sigortaları idare ve mahalli sendika teşekküllerinin sigorta sahasındaki faaliyetlerini de kontrol eder.

İçtimai sigortadan yeri ve işi ne olursa olsun bütün işçiler ve memurlar istisnasız olarak istifade ederler.

Sigortalıların sayısı 1915'te 1 milyon yedi yüz bin, 1932'de 22 milyon dört yüz bin, 1935'te 24 milyon dokuz yüz bin, 1937'de 26 milyon sekiz yüz bin, 1940'ta ise 30 milyon yedi yüz bin kişiyi bulmuştur.

Gün dergisi, sayı : 5, 16 Şubat 1946

Kartlar
Mektuplar

Napoli...

Mehmet Faik Bey
Bahçekapı Birinci Vakıf Han 44
İstanbul — Turquie

Babacığım,

Şimdi Napoli'ye vasıl olduk. Bu vesile ile size bir kart göndermek fırsatını kaçırmadım. Sevgili annemin, halamın ellerinden ve sizin de ellerinizden hürmet ve teşekkürle öperim efendim.

Oğlunuz
Sait

27.4.930

Mehmet Faik Bey
Bahçekapı Birinci Vakıf Han 44
İstanbul — Turquie

Muhterem Efendim,

Bayramınızı tebrik eder, ellerinizden hürmetle öperim efendim.

Oğlunuz
Sait Faik

Grenoble...

Mehmet Faik Bey
Bahçekapı Birinci Vakıf Han 44
Constantinople — Turquie

Efendim,

Dün mektup göndermiştim. Adresimi yazarken evin numarasını unuttuğumu sanıyorum. Yeniden adresimi yazıyorum:

Sait Faik: Chez M. Brun
Rue Lieutenant Chanaron No: 5

Oğlunuz
Sait Faik

9 Teşrinisani 1930

Muhterem Efendim,

Venedik'e şimdi çıktık. Eşyaları gara bıraktık. Saat gece 12 treniyle Lozan'a hareket edeceğim. Çünkü ertesi gün saat 11'de gündüzün oraya vasıl olacağım. O zamana kadar Venedik'te gezeceğiz. İki Türk arkadaşım daha var. Şimdi, buranın en güzel meydanı olan San Marco'da oturmaktayız. Çok güzel bir yer. Güvercinler dolu. Bir de resim çektirdik. Ondan da gönderirim. Ellerinizden öperim.*

Oğlunuz
Sait

*) Posta pulunun üzerinde, Venezia yazısı ile 10.11.30 tarihi okunmaktadır. İstanbul-Bahçekapı 44 No: Mehmet Faik Bey, Constantinople adresine gönderilmiştir.

Grenoble, 24.11.1930

Mehmet Faik Bey
Bahçekapı Birinci Vakıf Han 44
İstanbul — Turquie

Muhterem Babacığım,

Sizlerden daha hiçbir mektup alamadım. Merak ediyorum. Ben her zaman gönderiyorum. Siz nasılsınız? Ben bundan evvel de birçok kartlar göndermiştim, fakat eski Türkçe ile olduğu için zannederim gelmedi. Ellerinizden öperim.

Sait

Grenoble, 8 Şubat 1931

Adnan Sezai Bey
Evkaf Müdüriyeti hukuk kaleminde

Aziz Kardeşim,

Adnan'ın mektubuna bu hafta içinde cevap vermek niyetindeyim. Seni cevapsız bıraktığım için darılmayasın diye gene bir kart gönderiyorum. Niçin cevap yazmadığımın sebepsizliğini de yazacağım. Gözlerinden öperim

Sait Faik

Grenoble, 12 Haziran 1931

Mehmet Faik Bey
Bahçekapı Birinci Vakıf Han 44
İstanbul — Turquie

Muhterem Babacığım,

Gönderdiğiniz 300 frangı ve 3 Haziran tarihli mektubunuzu aldım. Buradan yazacak bir şeyler yok. Yalnız sıcaklar fena halde bastı. Annemin ve sizin hasretle ellerinizden öperim.

Oğlunuz
Sait Faik

Grenoble, 18.6.1931

Mehmet Faik Bey
Bahçekapı Birinci Vakıf Han 44
İstanbul — Turquie

Babacığım,

Buradan yazacak bir şeyler yok. Burada Darülfünun'dan nerede tatil cour'ları olduğunu bugün öğreneceğim ve birisini tercih ederek gideceğim. Haftaya size yazarım.

Oğlunuz
Sait Faik

26.11.1931

Mehmet Faik Bey
Bahçekapı Birinci Vakıf Han 44
İstanbul — Turquie

Muhterem Babacığım,

Amcam buradayken bir kart gönderdim. Burada Darülfünun lisan şubesine girdim, aynı zamanda ticaret derslerine devam ediyorum. Lisan şubesi bir senedir. Sene nihayetinde bir diploma alabilmek mümkündür. Bu suretle hinihacette bir lisan hocası olmak mümkün olur. Ellerinizden öperim. Müfettişe tasdike gönderdiğim vesika gelir gelmez göndereceğim.

Sait

Muhterem Babacığım,

Ben amcamın yanına geldim. İki gündür buradayım. Amcama da söylediğim ve onun da münasip gördüğü veçhiyle bu tahsili tamamen kör bir yerde geçirmemi kararlaştırdık. Ve bunun için de Besançon ismindeki şehri tercih ettim. Ve burada kaldığım şu dört-beş ay zarfında böyle hareket etmek benim için bir zaruret haline geçiyor.

Onun için bu aylığı siz hemen yine geçen gibi telgrafla gönderiniz ve geçenki kadar gönderiniz. Ben buradan döner dönmez mahalli maksuda hareket edeyim.

Biz burada gâvurların bayramı ile keyiflenmekteyiz. Fabrikaya gidip kütüklerin nasıl biçildiğini, yaprak yapıldığını gördüm.

Buradan yazacak başka bir şey yok. Ellerinizden öperim.*

Oğlunuz Sait
24 Décembre 1931

Grenoble, 31 Aralık 1931

Mehmet Faik Bey
Bahçekapı Birinci Vakıf Han 44
İstanbul — Turquie

Babacığım,

Grenoble'dan bugün hareket ediyorum. Parayı tam vaktinde aldım. Ellerinizden hasret ve muhabbetle öper ve yeni senenin ailemiz efradına sıhhat, muvaffakıyet getirmesini cenabıhaktan niyaz ederim.

Oğlunuz
Sait Faik

Grenoble, 22 Şubat

Mehmet Faik Bey
Bahçekapı Birinci Vakıf Han 44
Constantinople — Turquie

Muhterem Babacığım,

Bayram geçip gitmiş de biz bugün haber alabildik. Bu kartımı bir bayram tebriki gibi kabul etmenizi rica ederim. Bilhassa sizin oruçlarınızı Allah kabul etsin! Annemin ve sizin ellerinizden hasretle öperim.

Oğlunuz
Sait Faik

*) Bu kartın nereden yazıldığı ve postalandığı belli değil.

19.11.1932

Mehmet Faik Bey
Bahçekapı Birinci Vakıf Han 44
İstanbul — Turquie

Muhterem Pederim,

Müfettiş Bruxelle'de olduğu için kendisinden daha hiçbir haber alamadım. Binaenaleyh vesikayı bu kartımla da gönderemiyorum, herhalde birkaç güne kadar vesikayı alır ve size o bir mektubumla gönderirim. Ellerinizden öperim.

Sait

11 Kânunusani 933

Muhterem Babacığım,

8 tarihli mektubunuzu aldım. Derhal cevap veriyorum. Hamdolsun iyiyim. Resmin zayıf çıktığını yazıyorsunuz. Oradan ayrılırken malik bulunduğum kilomdan filvaki bir kilo eksilmiş vaziyette isem de sıhhatçe iyiyim. Buradan yazacak bir şey yok. Size Paris'in meşhur iki binasının resmini gönderiyorum. Birisi Eiffel Kulesi, bu da meşhur bir kilisesidir. Ellerinizden öper, sıhhat ve afiyetler temenni ederim.

Allaha emanet olun.*

Oğlunuz
Sait

*) Bu kartpostalın yazılıp postalandığı belli değil. Eyfel Kulesi kartpostalı ile birlikte zarfla gönderildiği sanılmaktadır. Ön yüzünde Notre Dame bulunmaktadır.

5 Nisan 1934

Mehmet Faik Bey
Bahçekapı Birinci Vakıf Han 44
İstanbul — Turquie

Efendim bugün Marsilya'dan İstanbul'a hareket ettim. Haftaya orada olacağım. Ellerinizden öperim.

Sait

Mon cher Georges,*

Comme je t'avais promis dès que je suis arrivès à İstanbul je commence à t'écrire.

J'ai envie de dire

– Chiche!

Mais on trouve pas souvent où plutôt on rencontre pas souvent un copain tel que toi. Si un jour un bon vent me ramène à Lyon je te ferai dire chiche.

İl faut m'écrire dit-moi

– Chiche!

Si je retourne à Lyon je te ferai dire Chiche! et moi je ne driai pas "non!" en rèponse. Voilà je te donne mon adresse j'attends impatiennement ta réponse. Mes sentiment impressés.

Sait Faik Bey

Osmanbey Rumeli Apart. 4 No:

İstanbul-Turquie

---

*) Tarih yoktur. "İl faut" diye başlayan tümceden sonrası ikinci bir karttadır. Georges'un adresi de yoktur. Belki zarfa koyup gönderecekti. Gönderilmediği anlaşılmaktadır.
Mektubun çevirisi şöyle olabilir:
Sevgili Georges,
Söz verdiğim üzere İstanbul'a gelir gelmez sana yazıyorum. Sana,
– Pinti
demek istiyorum. Fakat senin gibi bir arkadaş bulunmuyor, senin gibisine rastlanmıyor hatta. Bir gün bir rüzgâr beni Lyon'a atarsa, sana pinti diyeceğim.
Bana,
– Pinti! diye yazacak mısın?
Lyon'da sana rastlarsam, Pinti! diyeceğim ve cevap olarak belki de "hayır!" diyeceğim. İşte, yanıtını merakla beklediğim adresim. İçten duygularla.

İhsan Devrim'e Mektup*

Aziz Kardeşim,

Sana vaat ettiğim veçhile hikâyemi gönderiyorum. Zaten oldukça kötü olan bu hikâyemi neşrederken itina etmeni bilhassa rica edeceğim. Çünkü büsbütün fena olmasını istemem. Okuyamadığın yerler olursa bir defa da beraber okuyabiliriz. Yalnız, ben, yarın seyahate çıkıyorum. Belki üç-dört gün sonra döneceğim. Sen bana dört-beş gün sonra adresime bir mektup yaz. Yeni adresim şudur:

Odunkapusu Kantarocağı Sokak, 63 numara
Sait Faik

Bir de yazımın içinde iki sarı kâğıt vardır. Bunlar da ötekiler gibi numaralıdır. Bir yanlışlığa meydan vermemek için dikkat etmeni rica ederim. Böyle sarı kâğıda yazdığım için kusura bakmayacağını ümit eder, hürmetler ederim kardeşim.

Sait Faik

İhsan Devrim'e Mektup

Tarihsiz

İhsancığım,

Gösterdiğin alakaya teşekkür ederim. Ne kadar *Semaver* istersen babamın yazıhanesini bilir-

*) Bu mektup tarihsizdir. İhsan Devrim'in Gündüz dergisini yayımladığı 1936 yılında yazılmış olmalıdır. Bu derginin 15 Nisan 1936 tarihli birinci sayısında "Hancının Karısı", 15 Haziran 1936 tarihli üçüncü sayısında ise "Bir Başka İstanbul" adlı öyküleri yayımlanmıştır. Mektupta söz konusu edilen bu iki hikâyeden biri, özellikle de birincisi olmalıdır.

sin. Oraya birisini gönderip aldırırsın. İhsan Devrim imzalı bir kâğıtla birini göndermek kâfidir.

Ben burada çocuklar, denizle beraber balıkları ürkütmekle meşgulüm. Bugünlerde hiçbir şey yazamıyorum. Müthiş bir eza ve gazap içinde yaşamaktayım. Bilmiyorum nem var.

Canım sıkılmakta, ezilmekteyim. Şimdilik beni mazur gör. Mamafih on beş gün sonra bir mektup daha yaz da belki o zaman bir şeyler gönderirim. Şimdilik allahaısmarladık canım. Sen, babama birisini gönderir, kitapları aldırırsın. Yine oraya selam. Gözlerinden öperim.

Sait Faik

Tarihsiz

Hâletçiğim,

Yahu bir gün gel be, şöyle dolaşır, oturur konuşur, denize gireriz. Seninle, dereden tepeden konuşmaya çok ihtiyacım var. Yarın perşembe Ada'dayım. Cuma ineceğim. Cumartesi, pazar gene Ada'dayım. Bugünlerin birinde gelirsen beni ihya edersin. Sana okuyacak olmasa bile anlatacak yazma projeleri var. Bugünlerin birinde geleceğini tahmin ederim. Sana, vapurların sabah ve öğle hareket saatlerini yazıyorum. Belki de nerede oturduğumu bile unutmuşsundur. Gözlerinden öperim kardeşim.

Sait

Sabah: .....
Öğleden sonra: 1,30
2,15

Orhan Veli'ye Mektup

14 Mart 1941

Sevgili Kardeşim,

Yazıhaneyi bıraktığım için mektubunu bugün alabildim. Sarnıç nam eserle birlikte Semaver'i de gönderiyorum. Sarnıç'tan su çekip Semaver'i kaynata kaynata otursun. Buraya geldiğin zaman ise herhalde bir "fıçı" da verirler. Aleko'ya yazılan şiir, Semaver'in kapağına da yazılmıştır, okuyacaksın. Bir ikinci defa yazıyorum. Burada eski tas eski hamam. Cumartesi günleri Nisuaz'da üdeba toplanır. Kararlar verilir. Ben ise bir birahane köşesi bulur üdeba meclislerinin, ediplerin, kötü şairlerin dinlerini ...im, bira içerim. Öteki işten elhamdülillah yakayı sıyırdık. Ama epeyi üzüldüm doğrusu. Boku bokuna yanacaktık. Gözerinden öper, o fevkalade şiirlerini arasıra bir iki satırla beraber gönderirsen ihya edersin kardeşim.

Orhan Veli'nin mektubu ise şöyledir:

Ankara, 29.2.1941

Aziz ve kıymetli dostum Sait Faik,

Ankara'dan ayrıldığın günlerde senden haber bekliyordum. Daha sonra mahkeme kararını öğrenince haber yollamak bana düştü. Aynı günde Sabri Esat'ı gördüm ve sana yıldırım telgraf çektiğini öğrendim. Bunun üzerine bir mektup yazmak, hiç olmazsa tebrik etmek istedim. Bugüne kadar o da nasip olmadı. Mamafih bu arada, Çelme hikâyesini buldum ve okudum ve başına bu işi açanlara küfrettim. Harika hikâye azizim. Bana bir de "Sarnıç" nam şaheserden gönderecektin. Tariz yapmıyorum. Tahattura vesile olur ümidiyle. Ama, şahidimsin ki mezkûr şaheser Ankara'da mevcut değil. Her neyse, gecikmiş bir işi yapmak vesilesiyle hatırını sormuş oluyorum. Bundan dolayı memnunum. Senden bir ricam daha var, bana Aleko şiirini göndermeni istiyorum. "Bir Aleko şiiri için de dünyanın zahmetine girilir mi?" deme. Benim için ehemmiyeti büyük. Birkaç ay sonra İstanbul'a geleceğim. Ya Balıkpazarı'na yahut da Rıhtım'a gider şarap içeriz. Abidin'i görüyor musun? Bugün ona da bir mektup göndereceğim. Bu itibarla selam filan yazmıyorum. Hasret ve muhabbetle gözlerinden öper, cevabını beklerim.

Orhan Veli

Yeni adresim: Şişli Bomonti Kazancı Sok. İkbal Apt. No: 4

Sait Faik

Papirüs dergisi, sayı : 8, Ocak 1967

Şevket Rado'ya Mektup*

Tarihsiz

Dostum Şevket Rado'ya,

Meğer sen ne yaman şeymişsin be Şevket! Hikmet Feridun'dan inhilal eden sütunlara yerleştikten sonra 42'lik çocuğun cenahı himayesinde ne orijinal anketler yaparmışsın.

Doğrusunu istersen vazifeni yapıyorsun. Vazifeni yapıyorsun, ama kardeşim, kendinden de espriler yumurtluyorsun. Hususi muhaveratında senin nükteperdazlığını her zaman tasdik ettim. Güler ve güldürürdün. Fakat, Akşam gazetesine gireli beri seni çok ciddileşmiş buluyorum. İstediğin anketi yapabilirsin. Seni, gazetecilik kariyerini yapmaktan kimse menedemez. Fakat sen eskiden hakikaten iyi bir şairdin. Şairliği ya çok büyük gördün çekildin, ki o zaman haklısın, yahut da çok küçük gördün. Bana kalırsa senin o zamanki şiirlerin yanında bu anketçi hüviyetin bana dokundu. Sen ki sarhoş gemilere biner, büyük denizlerin ortasında kaybolmuş muhayyel şehirlerin ışıklarını seyrederdin. Şimdi...

*) Bu mektubun sonunun ne olduğu, gönderilip gönderilmediği bilinmemektedir.

7.2.1951

Makbule Abasıyanık
Burgazada, Çayır Sokağı 15
İstanbul — Turquie

Roma'dan selam anacığım. Çoğu gitti azı kaldı. Haydi hayırlısı. Ellerinden öperim.

Sait

29.4.1951

Makbule Abasıyanık
Burgazada, Çayır Sokağı 15
İstanbul — Turquie

Sevgili Anne,

Hiç merak etme. Fevkalade rahat Atina'ya geldik. Pek hoşuma gitti. Uçak pek rahat. Şimdi lokantada yemek yedik. Roma'ya gideceğiz. Ellerinden öperim anacığım.

Sait

İstanbul Valisi'ne Mektup

Tarihsiz

Üstadım,

Şu kâğıttaki bostancıbaşı, bölükbaşı, yeniçeri ağası, zaptiye çavuşu, sömürgede kraliyet valisi edasına karşı siz inadına çöpleri güneşin altında bırakmaz mısınız? Arsaları hıyar kabukları ile doldurmaz mısınız? Siz olsanız, radyonuzu son kertesine kadar açmaz mısınız?

Biz hem Adalı, hem fukara hapsindeyiz. Çöpçüler zengin Yahudilerden alıştı, üç günde bir bahşiş diye kapıya dayanıyorlar. Vermeyince, ilkin somurtuyor, sonra kapıya uğramaz oluyorlar. Ev yaptıranlar, yolların çimenlerini kerpiç kerpiç çıkarıp bahçelerine taşıyorlar. Kimseler aldırmıyor. Büyükada'yı bilmem, ama öteki adalarda çamları dibinden söküp götürseler kimsenin haberi yok. Etiket metiket, böyle şeyleri hangi seyyar satıcı kullanıyor. Evin içini iki defa filitle emri veriliyor. Acaba kaymakam bey, oynattı mı dersiniz? Bir evin içi günde iki defa filitle filitlenir de o evde nasıl oturulur?

Doğrusu bizim bu emirleri dinlediğimiz yok a. Bizim kaymakam beyin sevimli pederinin bizler sevimsiz uşakları mıyız ki bize böyle senlibenli hitap ederler.

Allah aşkına, siz bir İstanbul çelebisisiniz. Siz söyleyin beyefendiciğim, başka İstanbul var mı? Kaymakam beyin, hadi diyelim ki siyasal okulda halka hitap etmeyi öğrendi de bizim zavallı nahiyede de unuttu. Koskoca Adalar'da yeniden öğrenemez mi?

Bu, şimdiden halka böyle hitap ederse vali olduğu zaman, "Ulan, çöpünü kapalı tenekeye atmazsan, namussuzum gözlerini oyarım senin, halk oğlu halk" demez mi?

Derse ne lazım gelir?

İşte üstadım, İstanbul'dan bir saat uzaklaştınız mı, Siyasal Bilgiler Okulu mezununun sömürgesine adımınızı atar ya çam gölgelerinde karasineklerin korkunç hortumlarına kendinizi teslim eder, yahut 19. asırda Hindistan'da İngi-

liz Krallığı'nın bir kötü huylu lordunun emrine girersiniz.

Kitap İçin Mektup

Senden hemen hiçbir şey yok. Benden birçok şeyler var. Bunu sana anlatmaya çalışmam bu kitabın içindeki kızın seninle bir ilişiği olamayacağını, hatıranın, bir gün yazabilirsem, doğru yazacağımı okuyucularıma bildirmek içindir. Ben yazıcıyım ve insanım. Kimseyi lekelemem. Kötü de olsa her insanoğlu lekesizdir. Şerefsiz insanoğluna da leke sürmem. Sana bu kitapçığı ithaf ederken yüreğimdekileri de söyleyebildiğim için bahtiyarım.

Bir taraftan da çok sevdiğim iki arkadaşım N... ile V... hanımlara da şuracıkta şükranlarımı sunuyorum. Çünkü her ikisinin de bu kitabın oluşu esnasında büyük yardımları dokunmuş, Reşat Ekrem Koçu hakkında da düşündüklerimi bana yazmayı tavsiye ettikleri için bu kitabımı hem A..., hem N... ile V... hanımlara ithaf ediyorum.

Macerası burada bitmiyor okuyucularım. Artık size bir yazıcının ve bir pestenkerani kitabın başına neler gelebileceğini anlatmak için yazıyorum.

İstanbul'da bir "Büyük Doğu" mecmuası hâlâ çıkar mı bilmem? Bu mecmuanın bir satırını, şu kitabım orada tefrika halinde çıkarken de, okumadım. Hâlâ da okumam. Neden diyeceksiniz. Anlamam da onun için. Bir tek cümlesiyle mua-

refem oldu, olmadı. Bir daha okumadım o mecmuayı.

Niçin, o halde orda mükerrer neşrettin, diye soracaksınız. Yalnız yazısıyla geçinmek isteyen bir inatçıyım. Hiçbir yere de bağlanmamak isteyecek kadar serkeş bir hürriyet sahibi ruhum vardır, ondan. Bunu da oraya satmış bulundum. Aldığım yüz liradır. Dostlarımdan pek çoğu bana bu yazıları oraya verdiğim için haklı olarak serzeniş ettiler. Ben bin defa pişman oldum. Çünkü mecmua sahibini tanır ve sayarken bu yazı dolayısıyla biraz fazla sitem edince ne kendini bilmez bir insan olduğunu anladım. Âdeta yüz liraya satın aldığı yazım değişmiş benim.

İşte sevgili iki genç kız arkadaşım ve okuyucularım. Ben bu kitapta bulunduğum kadar bile Reşat Ekrem'in ansiklopedisinde yokum.

Bu bir kendimi müdafaadan ziyade herhangi bir açıklamadır. O kadar pervasız, o kadar hür ve o kadar burjuva kayıtlarından sıyrılmış yaşamışımdır ki, çirkinin güzel olduğu birçok yerlerini bilirim.

Ama alçak alçak, pis pis, yalan yalan, şerefsiz şerefsizdir. Katiyyen, o ansiklopedide hakkımda yazılan kısımda görünüşte ve hakikatte kibar, hanım hanımcık Reşat Ekrem'in ömründe bu çeşidini göremeyeceği, benim hayatımda gördüğü bir rüyadır.

İşte okuyucularım, şu kitabı da ortaya atarken şu adam sensin, şu kızcağız da senin dostun bilmem kimdir, demesinler, diye bunları yazıyorum. Deseler de diyenlerin şerefsizliğini yüzlerine bağırmak içindir. Çok sevgili Matmazel A, ne

sen buradaki Yorgiya'sın, ne de ben o hikâyeleri yazan adamın hayatını bizzat tamamı tamamına yaşadım.*

N'ye Mektup

Şu kitabımı size ithaf ediyorum. N U Hanım. İthaf ederken de hem size, hem de okuyucuma, bir kitapla, yazıcının başına neler gelebileceğini anlatmak arzusuna kapıldım. Dünya, yazı yazanın en çok sevdiği birisi olabilir. Siz osunuz N Hanım. Sizin beni sevmediğiniz kadar da meçhul bir okuyucum vardır ki, beni sever gibi gelir bana. Var mıdır, bilmiyorum. Ama, vardır derler. Her yazanı, köşesinde okurken dostlukla, aşkla okuyan birisi vardır, derler. İşte, derler de, o yüzden galiba yazı yazar insanoğlunun bazıları. N Hanım, şu kitabımda bahsi geçen adamı benimle karşılaştıracaklar. Ben, bundan korkmuyorum. Bu, her yazıcının başına gelecek şey. İnkâr edilemez. Ama, haksız bir şey bu. Belki benim, belki değilim. Asıl mesele N Hanım, kendimi korumak değil. Buradaki kadın kahraman, bir mat-

---

*) Aşağıdaki satırlar da bu konu ile ilgili:
...Gibi yaptı. Evet yazımı kalpten vermemiştim. Yüz liradan fazla ederdi. Ama iyi bir şey oldu. Parayı hesapsız, saygımı ve sevgimi hasisçe harcamayı öğrenmekle kalmadım. Ne de olsa ufak tefek (.....) bir muhayyile ve (.....) bilen yazıları da ancak akçaya tebdil ederken layığına vermeyi böylece de harcanan paranın insanın içine zehir olmayıp şifa olacağını öğrendim. Bana zehir oldu çünkü...
İşte sevgili okuyucularım, şu okuyacağınız serseriden çok kayıtsız, avare yazıların aynı serserice çok manasız avare yazıcının başına gelenler.
Şimdi buyrun:
İşte okuyucularım (bundan sonrası karalanmış)...

mazel. A'ya benzetmeleri korkusu, beni üzüyor. Ondan af dilemeyi çok isterdim. Ama, o, zaten okumayacak bu yazıları. Arkadaşım Matmazel A'nın şu satırlarla en küçük bir alakası, benimle arkadaşlığı ve bir fakir mahallede oturmasıdır. Ondan öte, bütün yazı hayaldir.

Sevgili N U Hanım, insanoğlunun başına birçok şeyler geliyor. Mesela, sizinle aramızdaki dostluğu bugünkü hale getiren Reşat Ekrem Koçu'yu ele alalım. Bu zat, bir ansiklopedide hakkımda dünyanın en büyük yalanını yazdı. Zavallı adam! Bursa Lisesi'nde birbirini sevmeyen iki talebe idik. Ben, onu görünce ürperirdim. O da beni sevmezdi. Sessiz, kendi halinde gibi görünen, oyun nedir bilmeyen, resimler yapan, kimin kiminle konuştuğunu merak eden acayip biri. Ben, ele avuca sığmaz, mektepten kaçan, top oynayan, küfreden, dersine çalışmayan bir talebe idim. Aramızda en küçük bir rabıta yoktu. Hatta, bir-iki ufacık görüşmemizin sonunda en iyi arkadaşlarımdan birinin arkasından garip şeyler söylediği için kendisine ihtarda bulunmuş, sonra da bir daha konuşmamıştık. Bu, aramızda bir gün baş başa konuşmadığımız adam, benim nasıl arkadaşım olur da kendisi çocuklara şiirden bahsederken ben ne yaparmışım, bilmezmiş?

Senelerden sonra üniversitede biraz arkadaş olmuştuk. Sonra ben Avrupa'ya gittim. Dönüşümde, onu bir mektepte muallim buldum. Çok samimi ahbaplığına mukabele ettim, kendisiyle samimi oldum. Karakterini çok iyi bilirim. Avrupa'dan hikâyeler anlatır, belki de bir yerde iki kadeh içerdik. Hikâyeler anlatırdım, bir taraftan

da yazardım. Bu anlattığım şeyleri de nasıl tahrif ederek, kendi yaşamak istediği şekle sokarak ansiklopedisine koymuş. Bir içki masasında kendinin cebinden adi defterler çıkararak gösterdiği resimlerle, namı müstearlarla yazdığı şiirleri okuyarak gülüşmüşüzdür de. Ah, o çirkin resimler, bu çirkin bayağı şiirler. Hiç olmazsa ben öyle şiirler yazmadım. Yalan, hepsi yalandı. Benim yaşayışımı ben kendim yazabilirdim, hem de hiç riyasız.

Bu adam bunu niçin yaptı, merak ettim. Sonunda buldum. Bursa Lisesi'nde daha çok mektep idaresinin disiplinine yardım etmeyi arkadaşlarıyla ahbaplığa değişen bu zat, herhangi bir kin ve kıskançlıkla bunu yapmıştır. Buna eminim. Kin ve kıskançlık insani şeylerdir.

Düşün, sevgili arkadaşım N, bu adam, yalan yazıları Bursa Lisesi arkadaşlarımın hepsinin yalanlayacağı (Adnan, Sezai, Ekrem, Necdet, Tayyar, Derviş, Şinasi, Süleyman, Cevat, Orhan...) bu adam, bu yalan yazıları, çıkardığı bir ansiklopedinin sürümü, dedikodusu ve belki de biraz da Bursa Lisesi'nde kendisine verdiğim bir dersin, belki de unutulmuş *inconcient* kinle... Bu Reşat Ekrem, Bursa'ya, Konya Lisesi'nden gelmişti. Acaba, Konya Lisesi'nde bu kabil vakaları hakikat yapan kimler vardı? Ben, kendisine, bunu Bursa Lisesi'nde bir arkadaşımın resmini yapmaya teşebbüs ettiği zaman sormuştum. Bunu, çok iyi hatırlar. İşte, sevgili N U, ben, bu okuyacağın kitapta bir parça varım; ama, Reşat Ekrem'in ansiklopedisinde, hayır. Bu, bir kendini müdafaadan ziyade herhangi bir açıklamadır. O kadar

pervasız, o kadar hür, o kadar burjuva kayıtlarından sıyrılmış yaşadım ki, çirkinin güzel olduğu birçok hayat tarzları bilirim. Ama, alçak alçak, pis pis, yalan yalandır. O ansiklopedide hakkımda yazılanlar da görünüşte ve hakikatte kibar, hanım hanımcık Reşat Ekrem'in ömründe bu çeşidini göremeyeceği, hayatında gördüğü bir rüyadır. Bir erkeğin hayatı birçok şeylerle doludur N Hanım. Onları, isterse, kendisi anlatır. Namuslu adamlar, kendilerine gülmek için söylenilmiş şeyleri unuturlar; namussuzlar, onları not eder, bir gün istifade etmek için saklarlar. Böylece, kaybedilmiş olan bir şeref değildir. Şerefsiz adam, yalan söyleyendir. N Hanım sizi bütün kalbimle severim, siz de azıcık beni sevemez misiniz? Çünkü bir mecmuasının sürümü için benim avare hayatımı göz önüne alarak herkesi inandırabileceğini, dünya yüzünde kendisi gibi binlerle insanın kedisine hiç olmazsa bir eş bulmak için lekelenmiş alın aradığı bir insan ortaya çıktı.

Ama, olsun N Hanım. Ben erkek adamım, erkekçe konuşmasını isteyecek olan insanım. Affedersiniz, kadınlara tariz için değil, ama kadınca lakırdılara ve kadın taarruzlarına aldırış etmiyorum. N Hanım, siz de bana tırnaklarınızla hücum ettiniz. Reşat Ekrem'inki de erkekçe taarruz değildi. Onun için ne ben alındım, ne de erkek arkadaşlarım! O yazılara siz kıymet verdiğiniz için, size de kızmıyorum. Nitekim, o yazıları yazan Reşat Ekrem'e de kızmıyorum. Başka türlü yapamayacak kadar ruhunun diyapazonu hanım hanımcık yalpa vuruyordu.

N Hanım, erkek adamın hasletleri, erkek kusurları vardır. Kadının da aynı. Hem erkek, hem kadın meziyetli kadınlar, dünyada bulunmaz kadınlardır. Bazı erkeklerde kadın hataları olan dedikodu, her şeye burnunu sokma, gözetleme, yani elinin hamuru ile erkek işine karışmak meselesi.

İşte, ben, bu nevi meselelerde vurdumduymaz olmayı tercih ederim. Dalıma basılıncaya kadar. O zaman da erkekçe dövüşürüm.

İşte, N Hanım, size ithafım buraya kadar. Buradan öteye de hem okuyucularımla, hem de Matmazel A ile dertleşmek istiyorum.

Sevgili okuyucularım, şu kitabı da ortaya atarken, şu adam sensin, şu kız da senin dostun bilmem kimdir, derlerse inanmayın, diye bunları yazıyorum.

Çok sevgili Matmazel A, ne sen buradaki gibi bu kitabın, ne de ben hayatını yazdığım göbekli adamın hayatını tamamı tamamına yaşadım.

Nevin,

Karga ile kurbağa hakkında söyleyeceğim sözleri bilirsin.

Karga da kurbağa da hoş hayvanlardır. Hem (burada üç-dört sözcük okunmuyor) ne dersen de. O sırada kırlangıçlar havuzlar üstünde sinek avlıyorlar, balıklar –zavallı açlar– çıldırmışçasına ekmek parçalarına koşuyorlardı. Çamın kozalaklarının, rengi griye çalan bir fıstıki renge boğan havuzun suyu tatlı bir renkte idi. Garson Villi hiç de fena adam değildir. Hani kendisinden, bir de o dostundan başka kimseyi heyecanlandırmaya-

cak hikâyesi de dinlenmezdi, ama dinledik. Çikolatanın tadını da beraber yediğimiz için çocuk gibi sevindim. Küçük güzel sesli kuşlar da fena ötmüyorlardı. Ama o birdenbire bütün kurbağaların bağırışı neydi? Sen bugün ne dedin, canım Nevin'im benim. Sahiden bir halk düğünü idi. Bir kenar mahalle, Çingene düğünü idi.

Benim gözlerimi çalan kurbağalar, kuş sesleri, orman hışırtısı, havuz hepsi hepsi güzeldir. Ama neden kurbağa sesleri hoşuma gitti? Neden senin gözlerin, akıllı alnın bu seslerden üç yaşındaki kız çocuğu sevinci içinde kaldı? Neden ben çocuklaştım? Neden güzel ağzın öne doğru bükülüverdi? Düşünceli ağır ve güzel kafan arkadaş kalbime giriverdi? İçimdeki oyuncaklar, salıncaklar dönmeye, çıngıraklar çalmaya başladı?

Sonra karga! O ne azametli ses. O ne kuşluktan uzak biraz ıslak, ihtiyar, gün görmüş ses. Mısır tarlaları, korkuluklar, yuvasız olur. Bilir misin karga yuva yapmaz. Ah o serazat, büyük, akıllı kocaman erkek karga sesi kendisine yakışan kuş. Kocaman, sert, karayelli kışların, boş, karla beyaz tarlaların yaz hasretine bağıran o kalın, ihtiyar ses.

Hadi küçük kuşlar istediğiniz kadar ötün. Yaz geldi. İşte sevenler sevgilisini gezdiriyor... Bir erkek enayi, bir kız enayinin koluna kolunu atmış, yalandan sevişmeyenlerin santimantal yolları. Kuş sesleri de, ayaklarının altındaki yapraklar da öyle. Her mevsim sevilmeyen şeyler. Sevinci, büyük sevinci kurbağalar; hasreti, ebediliği, acıyı, asıl aşkın içindeki melali, hüznü, erişilmezi bağıran karga!

Nevin'im, seni ben, karga, ihtiyar, gün görmüş, kısık bir ses gibi seviyorum. Ağır, düşünceli, güzel kafan, o yarı külhanbeyi yürüyüşün, o ana, o ciddi, o sevince bir karga gibi sevecen halin... Ben sensiz edemem. Yürüyüşünü görmeliyim. Dudağın gözlerinle beraber kızsın, gülsün, konuşsun. Alnın alnımla düşünsün. Her şeye, Allah'a, kargalara, kurbağalara şükrederim. Seni tanıdığım için dünyanın en bahtiyar insanıyım. Seni sevmekle iftihar ediyorum. Beni sevmemenle de iftihar ederim. Yanında hiçliğimi duyduğum, onu sevmekle gururlandığım Nevin'im.

Affet sevgili arkadaşım. Coşuyorum. Karganı bağışla. Ben şeamet kargası değil hasret kargasıyım. Boş, upuzun, buğdaysız kerpiç bir tarla üzerinde uçuyorum. Uzakta bir kumral, ince güzel başak var. Ümitle dolu bütün ovayı ihtiyar sesle doldurarak oraya doğru koşuyorum. Nevin, seni seviyorum. Yıllar yılı benden küçük ablacığım. Kurbağalar benim düğünüme misafir gelir misiniz?

Yeditepe Dergisine

Tarihsiz

15 Kasım sayınızı geç okudum. Bay Cevat Şakir ile mülakatı, bir zaman şakaya aldım. 1 Aralık sayınızı bekledim. Belki Yeditepe, belki de Cevat Şakir bir açıklama yaparlar, dedim. Bu sayıda da umduğumu bulamayınca işin ciddi olduğunu, essahtan benim Halikarnas Balıkçısı'nı

taklit ettiğime, hatta –Yeditepe'nin bile mülakata hiçbir kayıt koymadığına göre– inandıklarını anladım.

Bu durum karşısında, Cevat Şakir'le derginize müfteri damgasını vurmamam için sizlere düşen vazife iddianızı ispat etmektir.

Cevat Şakir'in hangi eserini taklit etmiş isem, bütünüyle olmasa bile parça parça, böyle bir şey yapmışsam gazetenizde karşılıklı neşretmenizi istemek hakkımdır. Edemezseniz, gazetenizi ve Cevat Şakir'i iftira gibi adi bir suçla itham etmek mecburiyetinde kalacağımı teessüflerimle bildiririm.

Matbuat Kanunu'nun maddeyi mahsusuna göre bu yazımın aynı puntolarla aynı sayfada neşrini rica ederim.

Sait Faik

Amcasına Mektup

Sevgili Amcacığım,

Mektubunuzu aldım. Paris'e gitmekliğimin tek sebebi sıhhatimdi. Başka türlü düşünmüş olsaydım korkup gelmezdim. Buradan gitmeden evvel doktor Kâzım İsmail Gürkan'dan bir arkadaş delaletiyle Justin Besançon ismindeki pek meşhur bir karaciğer mütehassısına tavsiye almıştım. Oraya varınca ilk işim bu profesörü bulmak oldu. Paris'te tahsilde bulunan genç bir doktorla beraber gitmiştim. Profesör beni bir asistanına havale etti önce. Bu asistan, ariz-amik mu-

ayene etti. Sonra profesör dersini verip geldi. Asistanının raporunu okudu. Kendisi de muayene etti. Benim Fransızca bilmediğimi sanarak o genç doktorla –ki ben o genç doktordan herhalde bir o kadar daha iyi Fransızca biliyordum– konuştu. Vücudumdaki kırmızı noktalara baktı. On, on beş gün hastanede yatıp iyice bir müşahede altına alınmam lazım geldiğini ve derhal yatırılmam için de emir verdi. Şimdilik bir siroz başlangıcı tezahürleri gördüğünü de saklamadı. Bir dirhem içki içerse kan kusar, ölür gibi lakırdılar edince benim zaten oraya kadar zar zor tahammül etmiş sinirlerim boşanıverdi. Ama ne olursa olsun yatacağım, dedim kendi kendime. Fakat, aksiliğe bakın ki, beni, profesörün yatmak üzere servisine havale ettiği bir bayan doktor başhemşire ile konuşunca ertesi günü gelip yatmamı kararlaştırdılar. Ben de otele yarın yatmak kararıyla döndüm. Döndüm ama, uyuyabilirsen uyu. Bir kuruntudur başladı. Bir pişmanlık, bir korku, bir panik...

Tabii sabahı hiç uyumadan buldum. Ertesi gün, bütün gün kriz içinde, daha ertesi gün de öyle. Üçüncü gün biraz açıldım. Ama artık hastanede yatmaktan vazgeçmiştim. O halde burada beyhude duracağımı düşündüm. Ne diye gelmiştim? Gidip, dönüş biletimi aldım ve burada beni bir profesöre götürmesi için başka arkadaşların salık verdikleri buralı bir Yahudi doktorunu gidip gördüm. Ona, her şeyi anlattım. Bu genç, iyi bir çocuktu. Orada yerleşmiş, doktorluk ediyormuş. Elime bir fırsat geçmişken kaçırmamamı, bu gibi hastalıklarda hastanelerde yatmanın şart olduğu-

nu, kimsenin gelişigüzel bir rejim tavsiye edemeyeceğini, hatta verilecek ilaçların bile şimdi yalnız hastanelerde bulunduğunu, öyle bütün eczanelerde bulunmadığını, çok yenilikler olduğunu söyledi. Ama aklım onunla birlik oluyor, ama sinirlerim bu birliğe bir türlü müsaade etmiyordu.

Nihayet, hastaneye yatamayacağımı anladım. O zaman da buraya gelmenin bir tek manası kalıyordu. Demek keyif için gelmiştim. Buna hakkım olmadığını düşünerek kalkıp geldim. Buradan giderken 2000 liralık döviz almıştım. Bunun 500 lirası ile tayyare bileti aldım. Aldığım kazak, palto, gömlek, pantolonlar, ufak tefek ancak 350 liralıktır. Paris'te ancak ya 100 ya 150 lira harcadım demektir. 1000 lirasını da geri getirdim. Şu halde, halamın dediği gibi, Bedriye Hanım'lık yapmadım. Halam, burada iken bir münasebetle, Bedriye Hanım, "Aman anne, sıkıldım, of" der, "bir Montè Carlo'ya, Nice'e kadar gideyim dermiş," demişti. Sevgili halamın bu benzetmesine biraz üzüldümse de hesabın ve vaziyetin başka türlü olduğunu onun da kabul etmesi lazım. İnsanın içine bir defa sıhhat kaygısı, ölüm korkusu girmeyegörsün. Ne yaptığını bilmez. Benim gitmem fena olmadı. Doğruydu ama, gelmem doğru değildi. Şimdi bir daha gitmemin Bedriye Hanım'lık olmayacağına kaniyim. Elimde kalan 1000 liralık dövizle bütün asabıma ve kendime hâkim olarak gitmem lazım. Doğru olmadığını biliyorum, ama katiyyen keyif için gitmiyorum. Gitmeli, hastanede yatmalı, ilacı, tavsiyeyi almalı. Ondan sonra gelmeliyim. Giderken annemin üzülmesi, sizlerin gitmemi teşçi

etmemeniz biraz da bunlara sebep. Bana kalırsa, beni desteklerseniz kötü bir şey yapmadığımı anlarım. Yoksa sahiden fena bir şey yapmış olınam şüphesi, Bedriye Hanım'lık şüphesi ile gitmek istemem.

Canıma can katacaklarını ummam. Ama her şeyi de taksirata bırakmak bence doğru değil. 20. asırda taksirat lakırdısı ile biraz mücadele edebiliriz. Çocuk, doğar doğmaz taksirat neticesi şu kadar sene sonra ölüme mahkûmdur. Her şey beş-on gün daha yaşamayı uzatmaya yararsa fedakârlığa değer.

Benim elimde bulunan döviz karaborsada 1500 liradır. Paçayı sıkmalı, kendimi tutmalıyım. Ben Fransa'ya hayran değilim. Memleketim daha bir defa güzeldir. Ama o hastanede yatmam ve kendimi baktırıp gelmem, başlamış ve kronik bir hastalığı nasıl idare etmek lazımsa öyle idare etmem vazifemdir.

Tamamen sizin hakkınız olan Adapazarı'ndaki evin babamdan bana kalmış hissesini size satmamın ayıp olacağını biliyorum. Ama şimdiki halde muhtacım. Yoksa hiçbir şey istemeden takrir verirdim. Orada, başınızdan kan aka aka çalıştığınız gözümün önündedir. Siz nasıl tensip ederseniz ben razıyım. Annem 5000 istemiş, ben bunun 1000 lirasını alıp kendime baktıracağım. Bu parayı da yol parası yapacağım. Beni, gitmem için desteklerseniz enerjim artar. Halam acı söyledi, belki de onun da hakkı var. O da fena niyetle hiçbir zaman söylememiştir, bilirim. Beni kimseye muhtaç görmek istemez de onun içindir. Ama hiçbir zaman benim içimdeki

korkuyu, bu doğru düşünce söküp alamaz. Bu doğruluk da mum gibi bir doğruluk olur. Galiba biraz doğru, dimdik düşüncelerimizi yumuşatmalıyız.

Veraset ilamını göndereceğim. Oradaki babadan kalmaların veraset vergilerini verip vermediğimizi ben hatırlamıyorum. Kâğıtlara bakacağız annemle. Daha bakmadım.

Göstermiş olduğunuz iyiliğe teşekkür eder, ellerinizden öperim. Halam da beni, Frenklerin dediği *l'enfant prodigue*'i, affetsin. Ellerinden muhabbetle öperim. O daha doğru düşünür, ama her çareye başvurduktan sonra taksirata havale daha doğrudur. Hani ben de onun gibi düşünmez değilim. Değilim ama, öyle de düşünmek galiba biraz işin kolayına kaçmak gibi geliyor bana. Hayatı biraz zorlaştırmalı. Daha 1000 lira sarf etmekle fakir olmam, kimseye muhtaç olmam, ama daha önümüzde uzun seneler var diyecek. Bir defa, var mı yok mu malum değil. Saniyen sıhhatimizi taksirata ve mukadderata havale edeceğimize malımızı Allah'a emanet etmek şimdilik daha hayırlı. Mektup epeyce uzun oldu. Halamı ve sizi gücendirmek için yazmadığıma emin olun. Hatta biraz güldürmek için beni teşçi idesünüz diye uzun yazdım. Hayırlısı Allah'tan.

Yengeme üzülüyoruz. Ama bu kadar iyi bir insana Allah'ın yardımı muhakkak dokunacaktır. Dini bütün, kalbi tertemiz bu kadına Cenabı Hak yardımcı olacaktır. Buna hiç şüphem yok. Biraz halam gibi konuştum ama, ikimiz de aynı yaşlarda tehlikeli günler atlatıyoruz herhalde. Ama, o maşallah cesur, ben korkak. Onun da ellerinden

öperim amcacığım. Çocukların gözlerinden öperim. Annem de hakeza.*

Oğlunuz Sait

Mülkiyelilere Hikâye

Günden güne güzelleşen derginiz için benim de yazmamı istediniz. Hem o kadar ki para bile gönderdiniz. Ben sizden nasıl para alabilirim canım, bunu yapmamalıydınız. Hani bir bakıma beni yazmaya zorladınız. Size her zaman yazmak isterim. İsterim, ama düşünün şöyle bir yol. Nerdeyse ellisine gireceğim. Aranızda bilmem ki hâlâ gençlik taslayan, bıyıklarını boyayan, incecik incecik kesen, genç kızlara zaman zaman kendini, ara sıra da sahiden bir başkasını aldattım gibisine kırantaya dönmez miyim aranızda.

Varlık'ta ne olsa ara sıra 40'lıklar arzı endam ediyorlardı. Aralarında kaynıyordum. Hem oradan para alıyordum. Para alırken de doğrusu, öyle sizlerden alacağım para elimi yakarken, ondan biraz daha fazla koparmaya can atıyordum. Ben sizden nasıl para alırım? Bilmez miyim, gayesi sahiden edebiyat olan bir gençlik dergisinin nasıl çıktığını? Yok, doğrusu paranızı istemem.

Hem yirmi lira da para gönderiyorsunuz. Az para da değil. Değil amma alamadım. İnanın ki bu para önce gözümü yaktı. Elimi süremedim. Çok teşekkür ederim.

*) Mektup tarihsizdir. Mektuptaki satış işinin gerçekleşip gerçekleşmediğini bilemiyoruz. Ancak, ikinci kez Paris'e gitmemiş olduğunu biliyoruz.

Sakın beni iyi bir hikâyeci diye örnek almayın ne olur. Hikâye bahanesiyle ara sıra şimdilik hoşunuza giden bir yazıcı gözüyle bakın. İsterseniz şöyle bile yapın. Şu yazımın başına hikâye başlığını koyun; benim koyduğum gibi.

Bir daha para gönderirseniz hiç yazmam. Dergiyi gönderin çıktığı zaman, bedavadan, yeter. Aklıma estiği zaman genç gözükmeye çalışan kıranta olmaktan da korkmayıveririm, bir şeyler yazarım.

Dergideki "Abartı" isimli şiiri pek beğendim. İşte bu şiir bile elliye yaklaşmışa, "İhtiyar bunak," diyor, "yakışmıyorsun artık gençlerin arasına", pek sevdim o şiiri. Bakın ben de genç oldum. Ben de yazı yazdım. O ayarda bir hikâyeciğim bile yoktur.

Üzmeyin insanı çocuklar. Bizim yerimiz şimdiden sonra bu şiir kadar terütaze güzelliklerin yanı değil, ekmek paramızı yaşımıza göre pek kötülemeden bir kerecik olsun okunup unutulacak yerler gibime geliyor.

Mülkiyelilere

Derginize yazı yazmamı istiyorsunuz. Yirmi de lira göndermişsiniz. Demek ki yazım için değil, beni sevdiğiniz için bu parayı gönderiyorsunuz. Öyle ya, yazı gelmeden para gönderilir mi?

Bir gençler dergisi nasıl çıkar bilmez miyim? İstemem paranızı. Elimde oldukça size yazı gönderirim. Aranızda bir misli yaş farkı ile kıranta gençlik taslağına döneceğimi bilsem de yine

gönderirim. Sevgi gösterisine dayanılır mı? "Kocadı, onun yazıları da artık okunmuyor" denince-ye kadar, aranıza girmek isterim.

Amma derginize yazı yazmanın kolay bir şey olmadığını bilmiyor musunuz? Siz yarın memleket bucaklarının, illerinin idaresini ele alacaksınız. Siz yarın bu fakir, bu bakımsız, bu her şeyi ile geri memleketi kalkındıracaksınız. Köyünü köy, bucağını bucak, ilini il, kazasını kaza edeceksiniz. Siz palavralara, yutturmalara kanmayacak, haklı görünüp de haksız olanlarla kavga edeceksiniz. Bir yere gittiniz mi, oraya kafanızın içini götürecek, oraya kafanızın içinden bir şeyler, bir hakikat yaratacaksınız.

Elbiseli garsonu, kapısı, bacası kapalı, peçetesi çiçekli bembeyaz örtülü, kokusuz gelin gibi lokantayı, kadınlı erkekli, müzikli kahveyi getireceksiniz.

Size ben ne yazabilirim. Siz hepsini biliyorsunuz. Artık bu memlekete temizliği, yaşamayı, düşünmeyi, eğlenmeyi, çalışmayı getirmek zamanı gelmiştir. Boş lafları, pöhpöhleri, büyük lakırdıları bir tarafa bırakıp layık oldukları güzelliği, Avrupa'yı bu memlekete sizler getireceksiniz. Derginizle işe başlıyorsunuz demektir. Hadi hayırlısı, önce zevkleri getirip zevksizliği kovalım, öyle değil mi?

On kazamız Avrupalı olduğu gün kurtuluş yakın demektir. Pislikten, yaşamayıştan, üç bin sene evvelki Asya'dan kurtulmak için bir dergi ile işe başladınız. Kahveleri, tiyatroları, temiz lokantaları, konser, spor sahaları, temizliği ve dürüstlüğü ile Avrupa'nın bu zahiri kafasını da getirdiği-

niz gün Türkler kurtuldu, Türkler de bir güzel memlekette insan gibi yaşıyorlar denebilecektir.

Çok mücadele ister bütün bu ufacık şeyler çok; biliyorum. Ama sizlerin elinizde bu fırsatlar, mücadele için bu kuvvetler vardır. Bizden ise kuru laflardan başka ne bekleyebilirsiniz. Yaş yarından sonra elli...

Oralarda sevilirsek birkaç sene daha vakit de gelmiş olur. Ama yine de sizlere teşekkür ederim. Nurullah Ataç'ın öğütlerine ben ne ekleyebilirim. Hepimiz ondan faydalandık.

Yine de aranıza karışmaktan kendimi alamıyorum işte; görüyorsunuz yazmasam da gözüm gönlüm sizdedir. Bana karşı gösterdiğiniz sevgi, derginizde yazımı görmek arzunuza layık olup olmamamı bir tarafa bırakıyorum. Nurullah Ataç gibi ne kadar iyi şair, iyi yazıcı varsa bulup çıkarmış bugünkü edebiyat anlayışını (...) demek kuvveti bizde değil, sizdedir. Nurullah Ataç'ın hakkı var. Nurullah Ataç öğüt verebilecek durumdadır. Ben değilim, değilim ama bir tane de ben vereyim. Bizim gibi mırın kırın etmişleri sakın hikâye yazacaksanız hikâye yazın, şiir yazacaksanız şiir yazın, roman yazacaksanız roman, makale ise makale. Sakın benim gibi aklınıza gelen her şeye hikâye demeyin, bugünkü yazı için açık açık...

Ama illa ki yaz derseniz, ara sıra bir şeyler yazmaya çalışırım. Ben pek öyle uzun boylu okumuşlardan değilim, kalkıp edebiyat hakkında konuşamam. Hikâyelerim hoşunuza gidiyor olmalı ki, illa yazı istiyorsunuz. Pek sevindim doğrusu, ama ben iyi hikâyeci de değilim. Kimseye örnek

olacak bir tek hikâyem olmadığını siz bilmiyorsanız ben biliyorum. Ben roman yazamadığım için bir romana birtakım parçalar, bazen kendi romanımın parçasını yazmışımdır. Ama siz buna da hikâye derseniz o da olur, ya bir de sahici hikâyeciyi düşünün. Bir gün oturaklı bir hikâye yazarsanız yahut okursanız gözünüzden nasıl düşüvereceğimi bir göz önüne getirin. Benim bir hikâyemde ne fazlalıklar, ne eksiklikler, ne hatalar vardır, bilesiniz.

Niye neşrettin demeyin. Gençtim, sizin gibi idim. Bir de şu var ki hep hikâye kitabı çıktıktan sonra iyi hikâye yazmadığımı anladım.

Sonra sonra şunu düşündüm. Pekâlâ iyi bir hikâyeci olamadım da hikâyeci gözüken bir yazıcı olurum ya. Belki de edebiyatta böyle bir yazıcının da yeri vardır. Ondan sonra artık korkmadan başa hikâye dedim, aklıma ne gelirse yazdım. Şimdilik sizler hoşlanıyorsanız yarın hoşlanmayacakmışsınız, ne çıkar.

Konuşmalar

EDEBİYAT ÂLEMİMİZDE KALDIRILAN KAZAN

Hikâyeci Sait Faik Abasıyanık diyor ki:

Gavsi Halit Ozansoy'un tasfiye kelimesinden kastettiği manayı pekâlâ anlıyorum. Bu herhalde kimse yazı yazmasın, istidadı olmayan eline kalem almasın değildir. Eskiyi, meselesizi, fikirsizi, beş para etmezi bugün gazete sütunlarında ve şöhret sahibi olarak görüyoruz. İyi bir gazete patronu gelmesini, bunun hakiki rakamları tutmasını temenni etmekten başka elimizden ne gelir? Yahut da anlayan bir kari kitlesi bu tasfiyeyi kendi kendine yapacaktır. Bugün değilse yarın...

Bence Gavsi Ozansoy'un üzülmesine mahal yoktur. Çünkü nasıl olsa bu tasfiyeyi hemen hemen tek başına yapan bir münekkit tanıyorum: Nurullah Ataç...

Tekrar ediyorum, bu tasfiyeyi Gavsi Halit Ozansoy'un açtığı çığırdaki kavgalar, Nurullah Ataç ayarında münekkitler ve bilhassa istikbalin karii yapacaktır. Tasfiyeye muhtaç pek çok isim söyleyebilirim. Zevksiz, fikirsiz, kof bir sürü şöhret var. Fakat kimsenin şöhretine ve ekmeğine mani olmak istemem. Zaten bu adamların çoğu şimdiden ekmek kavgasına düşmüşlerdir. Başka çareleri de yoktur. Buna mukabil genç arkadaş-

larımın heyecanları yerindedir. Belki bu yalancı şöhretleri bu heyecan korkutacak, kendi kendilerini kritiğe sevk edecektir. Etmesini ümit edelim.

Konuşan: Nusret Safa Coşkun
Son Posta gazetesi, 12 Ocak 1940

Mavi Üzerine

Mavi güzel dergi, ama biraz daha kavgacı, biraz daha deli olsa rengine zarar gelmez. Denize baksanıza nasıl hırçındır. Bayılırım kavgacı dergilere.

Mavi dergisi, sayı: 13, Kasım 1953

Sözlük
ve
Açıklamalar

FITNAT'IN AYRILIK HİKÂYESİ

Sait Faik Müzesi Arşivi, 192 numarada kayıtlıdır.

şefaatçi af için araya giren kişi, aracı (s. 16).

iştiyak özlem, şevklenme (s. 17).

muhabbet (aslı : mahabbet) sevgi (s. 17).

fevkinde üstünde (s. 17).

tahakküm etmek egemenlik kurmak, zorbalık etmek (s. 17).

"HALİME'Yİ SAMANLIKTA"

Sait Faik Müzesi Arşivi, 50 numarada kayıtlıdır.

hatt-ı müstakim düz çizgi (s. 20).

gayz kızgınlık, öfke (s. 23).

KARAPÜRÇEK

Sait Faik Müzesi Arşivinde 52 numarada kayıtlı olan bu müsveddenin sol üst köşesinde "Hammalbaşı Caddesi Ticarethanesinde 40 numara" notu vardır.

Karapürçek Adapazarı'nın bir köyü (s. 24).

garb batı (s. 24).

baharı mevkut bahar zamanı (s. 25).

mansab denize döküldüğü yer (s. 25).

teşrinievvel ekim ayı (s. 25).

cereyan akış (s. 25).

Nuhu Nebi Nuh Peygamber (burada: çok eski anlamında) (s. 27).

matruş sakalsız (s. 28).

KİREÇ OCAĞI

Sait Faik Müzesi Arşivinde 53 numarada kayıtlı bu müsveddenin numarasız parçaları da vardır. Burada, bunlar birleştirilmiştir.

İnkaya Bursa'da Uludağ yolunda, Bursa'nın hemen bitişiğinde bir yer (s. 31).

zebani cehennemlikleri cehenneme atmakla görevli melek (s. 32).

pürhaşmet görkemli (s. 36).

zelil aşağılanmış (s. 36).

kânunıevvel aralık ayı (s. 37).

KÖYE GELEN VALİ

Sait Faik Müzesi Arşivinde 58 numarada kayıtlıdır. Kozalaklı'nın gerçek ad olup olmadığını bilmiyoruz. Karakamış, Adapazarı'na yakın bir köydür. Eskiden Adapazarı – Kandıra yolu içinden geçerdi.

muallim öğretmen (s. 39).

sürati intikal çabuk kavrayış, hızlı kavrama (s. 39).

tefekkür etmek düşünmek (s. 39).

mahluk yaratık (s. 40).

bihaber habersiz (s. 40).

müteessif olmak kederlenmek (s. 40).

nüfus tahriri nüfus yazımı, nüfus sayımı (s. 42).

poletike politika (s. 42).

muharrir yazar (s. 43).

iktiham etmek göğüs germek, katlanmak (s. 43).

zair ziyaretçi (s. 44).

mütecessis meraklı (s. 44).

16.15

İstanbul'da yayımlanmış olan **Cumartesi** adlı derginin 23 Şubat 1946 tarihli 2'nci sayısından alınmıştır.

mikap (mik'ab) küp (s. 47).

SEVGİLİYE MEKTUP

Bursa'da yayımlanmış **Demet** dergisinin 1 Ekim 1943 tarihli 1 (5)'inci sayısından alınmış olan bu metin, **Havada Bulut** adlı kitapta yer alan "Birinci Mektup"tan değişiktir. Bu nedenle, buraya da aktarılmıştır. Bu metnin bir bölüğü de Fahir Onger tarafından **Yeni İnsan** dergisinin Şubat 1963 tarihli 2'nci sayısında yayımlanmıştır.

ihsas etmek sezdirmek, duyurmak (s. 52).

müteaddit çeşitli (s. 52).

teorik kuramsal (s. 52).

fiil eylem (s. 53).

gayri kabili izah açıklanması olanaksız (s. 53).

SIR

Sait Faik Müzesi Arşivinde numara almamış olan bu hikâye yeni harflerle yazılıdır. Üzerinde bazı düzeltiler vardır. Dipnotta aydınlatıcı bilgi verilmiştir (bkz. s. 61).

ifrat aşırı (s. 55).

reaksiyon tepki (s. 55).

müfrit aşırı olan (s. 55).

Etfal Şişli Etfal Hastanesi (etfal: çocuk) (s. 55).

mariz hastalıklı (s. 56).

ihtira etmek bulgulamak, yeni bir şey ortaya koymak (s. 57).

entelektüel aydın (s. 57).

lojik mantıksal (s. 57).

zaviye açı (s. 58).

ilham esin (s. 59).

hikmeti vücud yaratılış nedeni (s. 59).

istihfaf küçümseme (s. 59).

egoist bencil (s. 60).

sureti hak haktan yana (s. 60).

kaide kural (s. 61).

mefhum kavram (s. 61).

TAVŞANLA KUZU

Sait Faik Müzesi Arşivinde 59 numarada kayıtlıdır.

gestapo Nazi Almanyasında gizli polis görevlisi (s. 63).

itiyat alışkanlık (s. 64).

pavurya Crystedae familyasından altıgen ya da oval biçiminde, geniş yassı kabuklu, denizlerde yaşayan yengeç (s. 65).

tarak yassısolungaçlılar (Lamelli branchiata) sınıfının Pectinidae familyasından bir yumuşakça cinsi; kabukları eş, yuvarlak ve yelpaze biçimi eğelidir ve bazı türleri yenilmektedir (s. 65).

AŞK ÜZERİNE

Sait Faik Müzesi Arşivinde 47 numarada kayıtlıdır.

muzaffer üstün, üstünlük kazanmış (s. 70).

zahiren görünüşte (s. 70).

tabou (tabu) toplubilimde tekinsiz demek olup yasak anlamında çok kullanılmaktadır (s. 72).

ELEŞTİRİ ÜZERİNE

Sait Faik Müzesi Arşivinde 28 numarada kayıtlıdır, tamamlanmadığı anlaşılmaktadır.

spontané (Fr.) kendiliğinden (s. 74).

ELEŞTİRİ VE ELEŞTİRMEN ÜZERİNE

Sait Faik Müzesi Arşivinde 32 ve 33 numaralarda kayıtlıdır.

ELEŞTİRMEN

Sait Faik Müzesi Arşivinde 34 ve 35 numaralarda kayıtlıdır.

Yenilik o yıllarda yayımlanan dergi (s. 79).

payan son, nihayet (s. 79).

muhayyile imgelem, düş kurma gücü (s. 79).

aklıselim sağduyu (s. 80).

tevazu alçakgönüllülük (s. 80).

veciz kısa, öz, derli toplu (s. 82).

FİKRET ÜRGÜP İÇİN

Sait Faik Müzesi Arşivinde 46 numarada kayıtlıdır.

tenkit eleştiri (s. 85).

rasyonel köklü, kökten (s. 85).

kıyaslandırmak örneksemek (s. 85).

vely birbiri arkasından gelme, çıkma (s. 86).

methüsena övme, göklere çıkarma (s. 87).

condition humaine (Fr.) insancıl durum (s. 88).

tariz etmek dokundurmak, dokunaklı söz söylemek (s. 88).

"GÖLGELER" GÖLGEDE KALDI

Yukarıda andığımız **Cumartesi** dergisinin 30 Mart 1946 tarihli 7'nci sayısında yayımlanmıştır.

tahayyül düşleme (s. 90).

havf korku (s. 90).

ba'sü badelmevt ölümden sonra diriliş (s. 91).

Sirano ünlü **Cyrano de Bergerac** adlı oyun, Edmond Rostand'ın bu oyununu Sabri Esat Siyavuşgil dilimize çevirmiştir (s. 92).

GÜNLÜK

Sait Faik Müzesi Arşivinde 22 numarada kayıtlıdır.

HİKÂYELER ÜZERİNE

Sait Faik Müzesi Arşivinde 25, 29, 30 ve 31 numaralarda yer alan bu dağınık müsvedde, bazı noktalar göz önünde tutularak birleştirilmiş ve tek yazı durumuna getirilmiştir.

HOMURDANMA

Sait Faik Müzesi Arşivinde 45 numarada kayıtlıdır. "Varlık Üzerine" adlı yazıyla birçok ortak noktası vardır.

İLKBAHAR HİKÂYELERİ

Sait Faik Müzesi Arşivinde 26 numarada kayıtlı bu yazının, "Kenan Hulûsi'nin Hikâyeleri" adlı yazının değişik bir müsveddesi olduğu anlaşılmaktadır.

tabi'i basımcısı (s. 107).

kari okur, okuyucu (s. 107).

KENAN HULÛSİ'NİN HİKÂYELERİ

Sait Faik Müzesi Arşivinde 26 numarada kayıtlı olup "İlkbahar Hikâyeleri" adlı yazıyla benzerlik göstermekteyse de bazı farklar da bulunmaktadır.

ihtiras aşırı heves, aşırı istek (s. 111).

halet nitelik, hal (s. 111).

pensé (Fr.) düşünce (s. 111).

hamule yük (s. 112).

ihsas etmek sezdirmek (s. 112).

nasir düzyazı yazarı (s. 112).

essais (Fr.) deneme (s. 113).

kritik (Fr. critique) eleştiri (s. 113).

récit (Fr.) öykü (s. 113).

metanet sağlamlık (s. 113).

LAUTRÉAUMONT ÜZERİNE

Sait Faik Müzesi Arşivinde 34 numarada kayıtlıdır. Daha önce söz konusu edilen "Eleştirmen" adlı yazı ile iç içedir. Burada ayrı birer yazı durumunda ele alınmıştır. Bilindiği gibi Lautréaumont, bir Fransız yazarıdır.

hünsa hem dişilik, hem erkeklik belirtisi görülen kişi ya da canlı (s. 115).

pestenkerani (pestenkirânî) saçma sapan (s. 116).

MARK TWAİN DERNEĞİ ÜYELİĞİ

Sait Faik Müzesi Arşivinde 2 numarada kayıtlıdır.

MEMET FUAT İÇİN

Sait Faik Müzesi Arşivinde 24 numarada kayıtlıdır.

neşretmek yayımlamak (s. 119).

münakaşa tartışma (s. 119).

NE CAN SIKICI İNSAN ŞU FREUD!

Dipnotta da açıklandığı üzere, ilkin 25 Mayıs 1936 tarihinde **Kurun** gazetesi ekinde yayımlanan bu yazı Ye-

ditepe'nin 1 Mayıs 1955 tarih ve 55'inci sayısından alınmıştır.

münekkit eleştirmen, eleştirici (s. 122).

mütemadiyen sürekli olarak (s. 122).

istifham soru (s. 122).

traité etmek incelemek, işlemek, bir konuda özgün bir yapıt yazmak (s. 123).

tahdit etmek sınırlamak, sınırlandırmak (s. 123).

cüretkârlık ataklık (s. 126).

SIVASLI AĞAÇ'A

Sait Faik Müzesi Arşivinde 36 numarada kayıtlı olan bu yazı, o tarihlerde Sıvas'ta yayımlanan **Ağaç** adlı dergi için yazılmıştır.

tahkiye öyküleme (s. 130).

ayan belli, açık (s. 130).

hatırat anılar (s. 130).

VARLIK ÜZERİNE

Sait Faik Müzesi Arşivinde 23 numarada kayıtlı bu yazı da "Homurdanma" ile benzerlik göstermektedir.

istiskal yüz vermeme, soğuk davranma (s. 132).

partikülier (Fr. particulière) özel, başkalarına benzemeyen, ayrı (s. 133).

santimantal (Fr. sentimental) duygusal (s. 133).

YEDİTEPE ÜZERİNE

Sait Faik Müzesi Arşivinde 14 numarada kayıtlıdır. 13 numarada başka bir karalaması da bulunmaktadır. Halikarnas Balıkçısı ile ilgili başka bir yazısı daha olduğu da anımsanmalıdır.

mülakat görüşme (s. 136).

âlicenap cömert, şerefli (s. 137).

varit geçerli (s. 137).

itham suçlama (s. 138).

efkârıumumiye kamuoyu (s. 138).

SOVYET REJİMİNDE İÇTİMAİ SİGORTALAR

Gün dergisinin 16 Şubat 1946 tarihli 5'inci sayısında, çevireni S.F. harfleriyle gösterilen bu yazıyı, buraya alıyorum. Belki de S. F. Sait Faik değildir.

içtimai toplumsal (s. 139).

birinci teşrin ekim ayı (s. 139).

zaruret zorunluluk (s.139).

müstahdem ücretli, hizmetli (s. 139).

ihya etmek diriltmek (s.139).

terakki gelişme (s. 140).

eşhas kişiler (s. 140).

ihdas etmek kurmak (s. 140).

intihap seçim (s. 140).

alokosyan (Fr. allocation) ödenek (s. 141).

muvakkaten geçici olarak (s. 142).

mecmuu toplamı (s. 142).

muvazzaf görevlendirilmiş, görevli (s. 142).

BABASINA MEKTUPLAR

vasıl olmak varmak (s. 145).

darülfünun üniversite (s. 148).

cour (Fr. kur) ders (s. 148).

hinihacette gerektiğinde (s. 149).

mahalli maksut gidilecek yer (s. 149).

GEORGES'A MEKTUP

Fransızca yazılan mektubun arşivde kaydı yoktur.

İHSAN DEVRİM'E MEKTUP

Sait Faik Müzesi Arşivinde 1 numarada kayıtlıdır. Dipnotta da bilgi verilmiştir (bkz. s. 154).

İHSAN DEVRİM'E MEKTUP

Sait Faik Müzesi Arşivinde 21 numarada kayıtlıdır.

HÂLET'E MEKTUP

Sait Faik Müzesi Arşivinde 9 numarada kayıtlıdır.

ORHAN VELİ'YE MEKTUP

Papirüs dergisinden alınan bu mektup, Orhan Veli'nin 29 Şubat 1941 tarihli mektubuna yanıttır. Orhan Veli'nin mektubu, arşivde 123 numarada kayıtlıdır.

ŞEVKET RADO'YA MEKTUP

Tarihsiz olan bu mektup, Sait Faik Müzesi Arşivinde 15 numarada kayıtlıdır.

İSTANBUL VALİSİ'NE MEKTUP

Sait Faik Müzesi Arşivinde 7 numarada kayıtlı bu mektubun gönderilip gönderilmediği anlaşılamamıştır.

KİTAP İÇİN MEKTUP

Bazı yönlerden bir sonrakiyle benzeşen bu mektu-

bun kime yazıldığı ve gönderilip gönderilmediği bilinmemektedir.

N'ye MEKTUP

Sait Faik Müzesi Arşivinde 8 numarada yer alan bu mektubun da gönderilip gönderilmediği anlaşılamamıştır.

NEVİN'E MEKTUP

Sait Faik Müzesi Arşivinde 18 numarada kayıtlıdır.
şeamet uğursuzluk (s. 168).

YEDİTEPE DERGİSİNE MEKTUP

Sait Faik Müzesi Arşivinde 12 numarada kayıtlı bu mektupla birlikte gönderilen yazının, **Yeditepe**'de yayımlanan ünlü yazı olduğu sanılmaktadır.

AMCASINA MEKTUP

Sait Faik Müzesi Arşivinde 6 numarada kayıtlıdır.

MÜLKİYELİLERE HİKÂYE

Sait Faik Müzesi Arşivinde 10 numarada kayıtlıdır.
Mülkiye dergisi ile ilgili olan bu mektubun gönderilip gönderilmediği belli değil. Ama, bu dergide, adı sonradan "Hişt! Hişt!" olan öykü "31 Mart" adıyla yayımlanmıştır. "Oralarda" sözcüğü ile başlayıp "açık açık" sözcükleriyle biten bölüm çizilmiştir.

arzı endam etmek görünmek, boy göstermek (s. 174).

MÜLKİYELİLERE

Sait Faik Müzesi Arşivinde kayıt numarası 11 olan bu metnin önceki metinle ilgisi vardır. Arşivde "Mülkiyelilere" adıyla yer almış olduğundan aynı adı kullanıyoruz.

BİR HİKÂYECİ: SAİT FAİK*

Fethi NACİ

"Sait Faik" adını ilk kez ortaokulun birinci sınıfında, demek 1939-40 ders yılında, duymuştum. Sıradan bir öğretmen değildi Türkçe öğretmenimiz Saffet Tunay; edebiyatı izleyen, ilimizin tek haftalık gazetesi "Yeşilgireson"a yazılar yazan, Halkevi'nin kültür etkinliklerine katılan, Halkevi'nce sahneye konan oyunlarda oynayan aydın bir öğretmendi. (Evet, tahmin ettiğiniz gibi: Saffet Tunay'a "deli" derlerdi Giresun'da!) Bir gün bir İstanbul gazetesiyle girmiş sınıfa, "Sait Faik" adlı "genç" bir hikâyeciden söz etmişti: Çok beğeniliyormuş, çok sözü ediliyormuş ama söylendiği kadar değerli bir hikâyeci değilmiş... "Bu gazetede bir hikâyesi var, okuyayım da görün!" demişti. O hikâyeyi hayal meyal anımsıyorum. "Birtakım İnsanlar"a, "Gece İşi"ne benzer bir hikâyeydi ama "Birtakım İnsanlar" olması da olanaksız, "Gece İşi" olması da: Çünkü "Birtakım İnsanlar", 1936'da yayımlanan **Semaver**'de, "Gece İşi" ise 1939'da yayımlanan **Sarnıç**'tadır. Saffet Hoca, hikâyeyi bitirdikten sonra, Sait Faik'in Türkçe yanlışları üzerinde, dil savrukluğu üzerinde uzun uzun durmuş, "Böyle hikâye mi yazılır!" diye bitirmişti o Türkçe dersini.

Ortaokul ikinci sınıfa geçince, Giresun'da o yıllarda lise olmadığı için, lise öğrenimini sağlama almak istemiş, "parasız yatılı" sınavına girmiş, kazan-

*) **"Sait Faik Abasıyanık 90 Yaşında",** Perihan Ergun, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1996.

mış, ikinci sınıfı bir ay kadar Giresun'da okuduktan sonra, sınavı kazanan öteki beş arkadaşla birlikte Erzurum'a doğru yola çıkmıştım. Ortaokul son sınıfta iken "şiirler" yazmaya başlamıştım; Yahya Kemal'in, Ahmet Haşim'in, Necip Fazıl'ın, Cahit Sıtkı'nın, Ahmet Hamdi'nin, Ahmet Muhip'in çok sevdiğim şiirlerini yazdığım epey kalın bir "Şiir Defteri"m vardı; ama ortaokulu bitirme sınavlarından sonra Giresun'a dönünce niçin Halkevi kitaplığına kapanmış, günlerce Sait Faik'in **Semaver**'ini, **Sarnıç**'ını, **Şahmerdan**'ını okumuştum? Hem de hikâye okur gibi değil, şiir okur gibi, ezberlercesine defalarca? Sait Faik'i okumamı salık veren birini anımsamıyorum. Bir tek açıklama bulabiliyorum: Lise kitaplığının düzenlenmesi işinde kitaplık memuruna yardım ediyordum; bunun için de kitaplıktan dilediğim kitabı, dilediğim dergiyi rahatlıkla alabiliyor, okuyabiliyordum; belki **Varlık** dergisinin başlangıçtan o yıla kadar bütün sayılarının bulunduğu (Pertev Naili Boratav'ın, Niyazi Berkes'in, Behice Boran'ın yayımladıkları **Yurt ve Dünya**'yı da, **Adımlar**'ı da lise kitaplığında bulmuş, okumuştum!) kitaplıkta o çok sevdiğim şairlerin şiirlerini okur, bu şiirlerden seçtiklerimi şiir defterime yazarken Sait Faik'in hikâyelerini de okumuşumdur, bu hikâyeler, belki Sait Faik'in hikâye kitaplarını okuma isteğini uyandırmıştır bende... Belki.

O üç hikâye kitabıyla bütün bir yaz haşır neşir olmanın sonucu tam bir hayranlıktı. Lise yıllarında, sırf Sait Faik'in hikâyeleri yayımlanıyor diye, onca parasızlığıma rağmen, Necip Fazıl'ın çıkardığı **Büyük Doğu** dergisinin tek sayısını kaçırmazdım. (O dergide Sait Faik'ten sonra en sevdiğim yazar Oktay Akbal'dı.) Bu tutum hep böyle sürüp gitti: "Sait Faik" imzası bir dergiyi satın almam için yeterliydi.

1944-45 ders yılında liseyi bitirmiş, yüksek öğrenim için İstanbul'a gelmiştim. (Unutulmaz bir anı: Yol masrafımı, İstanbul'da geçecek ilk günlerin gereksinimlerini karşılamak için babam evin "çamaşır tekne-

si"ni satmış, aldığı yirmi lirayı bana vermişti.) Öğrenimimi sürdürebilmem için çalışmam zorunluydu. Günlerim iş aramakla geçiyordu.

Bir gün, Haşet Kitabevi'nin önünde konuşan üç-dört kişi görmüştüm; biri, fotoğraflarından tanıdığım Sait Faik'e müthiş benziyordu. İş aramayı, parasızlığı unutarak başladım o üç-dört kişiyi izlemeye. "Fotoğraflardaki Sait Faik"e arkadaşlarının birkaç kez "Sait" diye seslendiğini (Sait Faik'e, nedense, herkes "Sait" derdi; yalnız arkadaşları değil, kendisinden epey genç olanlar da. Hemen ekleyeyim: Bu "epey genç olanlar", Sait Faik'le tanışmış bile olmadıkları için, Sait Faik'in arkasından konuşurlarken "Sait" derlerdi. Bugün de, ölümünden bunca yıl sonra, çoğu edebiyatçı gene "Sait" diyor kısaca, "Sait Faik" diyen yok. "Sait Bey" diyeni ise hiç duymadım. Kimbilir, belki de Sait Faik'in, "Bey, babandır!" diyeceğinden korktuklarındandır!) duyunca hikâyelerinin kimi parçalarını ezbere okuduğum Sait Faik'in "canlı"sını sonunda görebildiğimi anlamıştım. Onlar önde, ben arkada, Galatasaray'a kadar yürümüştük. Yıllar sonra Sait Faik'in "Eftalikus'un Kahvesi" adlı hikâyesinde şu satırları okuyacaktım: "Sen o yaşta (...) yazıcıları, onlara yaklaşmaya bile cesaret edemeden, başka dünyadan insanlar gibi seyretmemiş miydin?"

Sonraki yıllarda, 1947'de, 1948'de, Elit Kahvesi'nin (Asmalımescit'te, şimdiki Yakup'un yakınında idi.) bir edebiyatçı kahvesi olduğu dönemde, sık sık gördüm Sait Faik'i. Sait Faik, "kapuçino"sunu içer, arkadaşlarıyla bezik oynardı. Bir gün Sabahattin Ali de gelmişti Elit'e; Sait Faik'in Sabahattin Ali'ye ne büyük saygı gösterdiği dünmüş gibi gözümün önünde. (Sait Faik, "Lüzumsuz Adam" adlı hikâyesinde şöyle bir değinir Elit'e.)

Hikâyeci Naim Tirali hemşerimdir; İstanbul'da okuduğu, hikâyeler yazdığı için edebiyat çevresiyle ilişki kurmuştu, çoğunu tanıyordu yazarların; beni de yakın dostlarıyla –en başta sevgili Oktay Akbal'la– ta-

rıştırmıştı. Ama Sait Faik'le "resmi" bir tanışmamız olmadı. Hiç unutmam, Orhan M. Arıburnu'nun Beyoğlu'nda bir "Şiir Sergisi" açılacaktı, ben de tanıdık edebiyatçılarla birlikte o sergiye gitmiştim. O sıralarda Sait Faik **Yedigün** dergisi için röportajlar yapıyordu; o da derginin fotoğrafçısıyla açılışa gelmişti. Bir ara fotoğraf çekilecekti; ben, fotoğrafı çekilecek edebiyatçı topluluğundan biraz uzağa çekilmiştim; Sait Faik farkına varmıştı benim çekingenliğimin; beni "şahsen" tanıyordu ama adımı bilmiyordu, yanındakilere –bana işittirmemeye çalışarak– "Neydi yahu bu delikanlının adı?" diye sordu, sonra bana dönerek, "Naci Bey, kardeşim, lütfen siz de gelin" diye seslendi. Röportaj o fotoğrafla birlikte yayımlandı. Orhan M. Arıburnu, Almanya'da bir şiir kitabı bastırmış, kitabın arka kapağına da o fotoğrafı koymuş, Oktay Akbal'ın **Cumhuriyet**'teki fıkralarından birinde okumuştum.

En son Elit Kahvesi'nde görmüştüm Sait Faik'i. 1948 kışıydı. Sait Faik renk renk mumlar almış, yakmaya çalışıyordu. Kahveyi işleten iriyarı Alman da ("Mösyö" derdik) masa kirlenir diye Sait Faik'e engel olmaya çabalıyordu. Yazdığım son hikâye "Mumlar" adını taşır; Sait Faik'i, mumlarını anlatan bir hikâyeydi. "Yeşilgireson" gazetesinde yayımlanmıştı. Bir-iki yıl önce Giresun'a giden bir arkadaşımdan rica etmiştim: Gazetenin şimdiki sahibi olan ilkokuldan sınıf arkadaşım Hasan Öğütçü, büyük bir olasılıkla 1949'da yayımlanmış olan bu hikâyeyi bulmuş, fotokopisini o arkadaşla bana yollamıştı.

(Bir Hikâyeci: Sait Faik,
Bir Romancı: Yaşar Kemal, 1990)

SAİT FAİK İSTANBUL'U YAZDI BEN DE...*

Adnan ÖZYALÇINER

"Şehrin şimaliyle şark'ı arasında surlar... surların üstünde ve etrafında sefil kulübeler, bostanlar, kenar mahalleler... kenar mahallelerin merkezde konuşulan dile göre yayık telaffuzlu kızları, çamurlu yüzlü, bazen de fazla zeki çocukları vardır."

Sait Faik, "Kalorifer ve Bahar" öyküsünde kentin kenar semtleriyle insanlarını böyle tanımlıyordu. Bu mahallelerden biri, benim mahallemdi. Anlattığı çocuklardan biri de ben olabilirdim. Kentin sur coğrafyasını Yedikule'den başlatarak Topkapı, Edirnekapı, Ayvansaray ve Balat'la Fener'e doğru uzatıyordu. Bu arada Karagümrük, Fatih, Çarşamba, sinemaları dolayısıyla Şehzadebaşı, Bozdoğan Kemeri, Haliç anlattığı yerlerdi.

"Sur Dışında Hayat"sa bambaşkaydı:

"Şehrin dışına çıkmak kendi kendinden kurtulmak gibi bir şey. Hatıralarımız, aşklarımız, dostluklarımız, hıyanetliklerimiz, iyilik ve kötülüklerimiz, sefaletimiz, rezaletimiz hep şehrin içinde kaldı. Burada ağaçlar yemişler, sebzeler ve hayvanlarlayız. İşte ağaçlar, Ceviz, incir, dut, erik, çitlembik... İşte kabak, hıyar, mısır, ayçiçeği... İşte kara, sarı, kırmızı, yağlı, arık, bereketli toprak. Yat cevizlerin gölgesine! Vur beline tekmeyi derdin! Uyu!.. Ağzının kenarında sinekler uyu uyuyabildiğin kadar."

---

*) **"Sait Faik Abasıyanık 90 Yaşında",** Perihan Ergun, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1996.

Biz, kenar mahalle halkı, pazarları, Bamyatarlası ya da Bayrampaşa diye anılan bu yerlere, sur dışına gezmeye gider, piknik yapardık. Babalarımız Sait Faik'in dediği gibi ağaç altlarında yatar uyurlardı. Çocuklar uçsuz kırlıklarda koşturup dururdu. Bahçelerden yeni silkilmiş dut, mevsimine göre balı akan taze incir, ya da göbekli koca koca marullar alınıp yenirdi.

Sait Faik'in sur dışında gördüğü, onu heyecanlandıran bir şey daha vardı:

"Sur dışına vardım, hepsinden, tarihin tehlikeli, yarı masal koynundan birdenbire, bugünkü dünyaya çıkıverdim. Karşımda bir dünya ve insan melezi; ne surlar gibi yıkık; ne Genç Osman'ın başının koptuğu yer gibi karanlık, ne de kulelerin kurumuş, sopa gibi kalmış baldıranlarının hayaleti gibi zehirleyici: İşte fabrikalar!

(...)

Ne güzel gözüküyorlar uzaktan: Dumanları, pencereleri, düdük sesleri, kaynaşan insanları, kömürü, isi ile...

(...)

Büyük fabrikadan arkama baka baka çıktım. Doğru bir kahveye. Bir köpüklü kahve. Sonra kulağımda şu sözler:

– Angarya, angarya, angarya! En aşağı bir saatten fazla çalıştırır her gün; insafına! Bir gün artık burama dayandı. Söylenecek oldum. Ertesi gün; sana burada iş yok, dedi. Derdimi dökmeye çalıştım dinlemedi. Şikâyet edeceğimi söyledim; güldü: 'Ben, dedi, senin yüz liran için bin lira harcarım seni haksız çıkartırım. Başa çıkamazsın benimle. Şimdiden sonra seni dünyada işe almam geçmiş ola!' "

Çoğumuzun babası bu fabrikalarda çalışıyordu işte. Benim babam da işçiydi. Ayvansaray'da civata fabrikasında ateşçilik yapıyordu. Kahvede konuşmasını dinlediği adam o olabilirdi.

Bunlarla yoğruldum ben. Onun için ilk öykülerimin genel adı: Kenar Mahalleden Notlar'dı. Ardından

Panayır kitabımdaki öyküler oluştu. Sur çevresinde ve sur dışında yaşayan insanların öyküleri.

Sait Faik'in özelliğinin yalnız anlattıklarında olmadığını görmüştüm. Anlatımında gerçekle şiir içiçeydi. Beni en çok çeken yanıysa toplumsal duyarlığıydı. "Alemdağda Var Bir Yılan"da yenilikçi bir anlatımla öykü dünyasının sınırlarını da genişletmişti.

Onun, öykülerinde, eşsiz insan ve doğa güzellemeleri yaptığını, bu güzellemeler arasında yaşamanın gerçeğine dokunmadan da edemediğini gördüm. Sonradan Birtakım İnsanlar adıyla yayımlanan "Medarı Maişet Motoru"nda karşılaştığım şu görüntüsel anlatımını hiç unutmadım:

"Kar, mavnaları, motorları, kayıkları doldurmuştu. Kapkaranlık suyun içinde bu bembeyaz, canlı, ışıltılı masal mahlukları sakin bekliyordu. Beyazlar giyinmiş bir düğün alayı, yumuşak lastikten ayaklarla mavnalara dolacaktı. Cinlerin düğünü olacaktı. Galata Köprüsü ile Gazi Köprüsü arasındaki periler elele tutuşmuş sallanacaklardı.

Fahri ile genç kız bir dakika bile bu manzarayı seyretmediler. Fakat Fahri bu cin düğününe karışmış gibi idi.

– Aman ne güzel! dedi.

Biraz evvelki münakaşaya varan kavgayı unutmuşlardı. Mavnaları seyrettiler. Yakın bir mavnanın içinden köprünün yukarısındaki seslere doğru bir karanlık delikten bir insan, başını çıkarıp baktı, tekrar çekilip gitti. Cin düğünü yerini derhal mavnaların içinde yatmaya mahkûm insanların soğuk, zatürreeli yerine terk etti."

Sur öyküsü bende böyle gelişti. Yıkıntıları, yangın yerleri, bostanları, denizi, havuzlu alanı, gürültüsüyle kalabalığının anlatıldığı öykü ve öykücüklerle bir İstanbul resmi çizildi. Gününe göre alışılmadık, yadırgatıcı bir resimdi. Gene de insanların, anlatılan kentin, Sait Faik'in, insanları ve anlattıklarıyla akrabalığını düşünerek 1963'te yayımlanan "Sur" adlı ikinci

öykü kitabımla Sait Faik Hikâye Armağanı'na katıldım. Sonra da kazanacağımı ummadığımdan unutup gittim. Sonuçların yayımlandığı gün –izlemediğimden ne gün yayımlanacağını da bilmiyordum– gazetelere bakmadım. Armağan üç yıl aradan sonra ilk kez veriliyordu. Üstelik Sait Faik'in annesinin vasiyeti üzerine armağanı Darüşşafaka Cemiyeti üstlenmişti. Armağanın tutarı 5000 liraydı. Yıl 1964. O yıllarda yüklü bir para sayılırdı. Orta boy iki buzdolabı parası. Hem öyle herkesin buzdolabının olmadığı yıllardı daha. Bu durumda hiç bana verirler miydi armağanı?

Ben böyle düşünerek avucumu yalamaya hazırken, bir sabah Nurer Uğurlu telefon etti. Gazeteleri okuyup okumadığımı soruyordu. Okumamıştım. O zaman gülerek Sait Faik Hikâye Armağanı'nı Mehmet Seyda'nın Başgöz Etme Zamanı adlı kitabı ile birlikte benim Sur kitabımın kazandığını müjdeledi.

Demek bir buzdolabı alacak parayı kazanmıştım. Üstelik kırk yıllık yazar Mehmet Seyda'nın yanında benim de adım geçer olmuştu genç yaşımda. Birinci kitabım Panayır'ı es geçmişlerdi. Çünkü onunla da TDK Hikâye Ödülü'ne katılmıştım. Vermemişlerdi. Armağanı paylaştırsalar da ikinci kitabımı es geçememişlerdi. Buna sevindim.

Sonradan Haldun Taner'in bana anlattığına göre, az daha es geçiyorlarmış. O yılın seçiciler kurulunda Memet Fuat, Haldun Taner'in yanı sıra Sabri Esat Siyavuşgil ile Refik Halit Karay bulunuyordu. Biri daha olmalı, onun kim olduğunu şimdi anımsayamıyorum. Sabri Esat'la Refik Halit, tıpkı düşündüğüm gibi, Sur'u, Sait Faik söylemine yakışmayan yadırgatıcı ve çok yenilikçi bir kitap olarak değerlendirmişler, armağanı vermek istememişler.

O anda, Haldun Taner, ileri atılıp kitabı rasgele açarak bir bölüm okur. Burası bir betimleme bölümüdür. Biçimi, özü ve söyleyişiyle Sait Faik'e yakışır bir İstanbul mahallesi anlatılmaktadır. O zaman Mehmet Seyda'nın kitabıyla bölüştürülmesine razı olurlar. Hal-

dun Taner, işi daha da ileri götürerek, Seyda olmadan tümünün bana verilmesini önerir. Sur'u savunmaya başlar: Onlara yadırgatıcı gelen yenilikçiliğim, Sait Faik'in Alemdağda Var Bir Yılan'daki yenilikçiliğine aykırı değildir. Aynı yenilikçiliktir. Burdaki yenilikçilik, öykümüzdeki gelişmenin bir göstergesi sayılmalıdır. Ne dediyse yutturamaz. Haldun Taner, armağanın bölüştürülmemesi için çok uğraştığını söyledi. Sonra şunu ekledi:

– Bizim Memet (Memet Fuat) jüri işlerini pek bilmez, benimle birlikte o da bastırsaydı, işaret de ettim anlamadı, o zaman bölüştüremezlerdi.

Sonunda 1964 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı Mehmet Seyda ile yarı yarıya bölüştük. Ben 2500 lirayla bir buzdolabı aldım, o ne yaptı bilmiyorum.

Seyda'yla armağanı bölüştüğümüze ben kendi adıma çok sevinmiştim. Hem çocukluğumdan beri okuduğum bir yazarla tanıştım, hem Burgazada'daki buluşmamız sıkı bir dostluğun başlangıcı oldu.

Bir bahar günü, mayıs olmalı, armağanı vermek için Burgazada'ya çağırdılar. Ben, Demir Özlü, karısı Nebahat, Ferit Öngören, belki bir de Nurer Uğurlu ile birlikte sabahtan Ada'ya gittim. Ada'da Darüşşafaka Cemiyeti'nden birileri, ödül ortağım Mehmet Seyda, seçiciler kurulundan da Refik Halit Karay'la karısı vardı. Refik Halit Karay, hoşsohbet bir adamdı. Genç yazarlar olarak hepimizle ayrı ayrı ilgilendi. Şakalar yaptı. Armağanın bölüştürülmesinde bana, gençlerin yazış biçimine hiç karşı çıkmamış gibi davrandı. Bu da bir incelik gibi geldi bana. Bizse, onun ilk dönem roman ve öykülerini severek, beğenerek okumuş, etkilenmiştik. Birlikte olmaktan ben kendi payıma memnundum. Seyda da hepimize çok yakın davrandı. O zaten günün edebiyatının içindeydi. Yazdıklarımızı görüp okuyor, eğrisiyle doğrusuyla ne yaptığımızı ya da yapmak istediğimizi biliyordu. Gene de kendine göre bazı eleştirileri vardı. Sonuçta karşılıklı eleştirilerimiz de olsa gündemdeki yazarlardık.

Yemek yenildi. Paralar ceplere yerleştirilip zaten iskeleye çok yakın olan lokantadan vapura yürünmeye başlandı. Cemiyetçiler, Refik Halit'le karısı bir de Seyda önden gidiyorlardı. Bizse arkalarındaydık. İskeleye yaklaştığımızda Refik Halit bize döndü. Bıçkınca bir tavır takınarak sevecen bir sesle;

– Siz neden Ada'da kalmıyorsunuz? dedi. Ah ben olacaktım ki biraları devirir, sonra çamların altında sabahlardım.

Biz, durduk. Karısı, Refik Halit'i bize katılacakmış gibi kolundan çekti.

– Haydi Koca Bebek, vapur yanaştı, diye sürükledi.

O zaman, Seyda ile Cemiyetçiler de allahaısmarladık deyip gittiler. Biz, iskelede kaldık. Vapur, düdüğünü çalarak uzaklaştı.

Yavaş yavaş akşam olmaya başlamıştı. Karay'ın dediğini yapmaktan başka çare yoktu. Rıhtımdaki, az önce çıktığımız lokantaya gidemezdik. Sıra sıra duran paytonların yanından geçerek arka sokağa yöneldik. Biz geçerken paytoncular umutlanmıştı. Demir, önden yürüyordu. Sait Faik'in içtiği küçük bir balıkçı meyhanesinden söz etmişti. Bizi oraya götürüyordu. Dediğine göre duvarında bir piştov asılıydı.

Meyhane, çarşı içinde, iki sokağın ortasında, alana çıkıntı yapan bir yerdeydi. Bir geminin burnunu andırıyordu. O yüzden üçgenimsi küçük bir yerdi. İçerde birkaç balıkçı vardı. Selamlaştık. Nebahat'i görünce toparlandılar. Şaraplarımızı söyledik. Balık ve roka geldi. Demir, meyhaneciye Sait Faik'i sordu:

– Tanır idim, buraya gelir idi, dedi.

– Kim olduğunu biliyor musun?

– Bilmez olur muyum? Sizin gibi efendi idi.

– Büyük bir yazardı o. Biz de yazarız.

– O kadarını ben bilmem, bize bir şey demezdi. Balıktan, havalardan konuşurdu. Hepimizin bildiği şeylerden.

Balıkçılar, çok geç olmadan kalktı. Meyhaneci-

nin dediğine göre sabah erkenden denize çıkacaklardı. Gecenin on birine doğru son şaraplarımızı söyledik. Meyhaneci de ortalığı toplamaya başladı. Belli ki o da yatmaya gidecekti.

Çıktık. Ay vardı. Ortalık yarı karanlıktı. Evlerin kimilerinde tek tük ışıklar yanıyordu. Yazlıkçılar daha gelmemiş olmalılardı. Köşkler karanlıktı. Hava oldukça ılıktı. Hafif bir yel esiyordu. Arabaların durduğu yerde bir tek araba kalmıştı. Yanından geçerken, uyuklayan paytoncu, ne olur ne olmaz diye, oturduğu yerde yekindi. Biz, rıhtım boyundan yürüyerek ışıklar içinde yüzen burundaki yelken kulübüne yollandık. Oradan hafiften bir caz sesi geliyordu.

Kapıda, üniformalı iki kapıcı durdurdu bizi.

– Üye olmayanlar giremez.

Demir Özlü;

– Biz yazarız, dediyse de adamlar dinlemedi.

Gürültüye şefgarsonlardan biri çıktı. Ellerini ovuşturarak özür diledi. İçeri doğru hamle ettiysek de göğüslediler. Biz de;

– Alçak burjuvalar, diye bağırarak ayrıldık ordan.

O sırada, yapılacak seçimler dolayısıyla bütün duvarlar, tahtaperdeler afişlerle donatılmıştı. Şimdi bütün hıncımız burjuvaları yeniden iktidara getirecek olan bu partilere, daha doğrusu CHP'ninkiler dahil renk renk seçim afişlerine yönelmişti. 27 Mayıs 1960'ın görece de olsa temel özgürlüklerini ortadan kaldıracaktı bunlar.

Önümüze gelen afişleri, hangisi olursa olsun, bağıra çağıra yırtıyor, duvarları, tahtaperdeleri yumruklayarak gürültü çıkarıyorduk.

Kulüptekiler bildirmiş olmalı, iskele meydanında önümüzü bir polis kesti.

– Beyler, son vapura beş dakika var, nerdeyse gelir, dedi.

– Biz gitmiyoruz ki, dedik. Biletimiz de yok.

Eliyle gösterdi:

– Bakın gişe açık, memur sizi bekliyor. Evden gi-

şeyi açmaya sizin için geldi. Yoksa gelmez, vapur geçer gider, siz de evlerinize dönemezdiniz.

Kibarca kovulduk Ada'dan.

Bizi Ada'dan kovduran aynı kulüp, 1978'de Sait Faik Hikâye Armağanı'nı ikinci kez kazandığımda karım, çocuklarım ve arkadaşlarımla bana kapılarını ardına kadar açmak zorunda kalacaktı. Çünkü Darüşşafaka Cemiyeti Yazarlar Sendikası ile birlikte ödül törenini bu kulüpte düzenlemişti.

Armağanı ikinci kez alışımın nedenine gelince: Sait Faik İstanbul'u yazmıştı, ben de bunu sürdürüyordum.

(Şubat 1996)

BİR BÜYÜK "KÜÇÜK HİKÂYECİ" İÇİN KÜÇÜK NOTLARLA...*

Tarık Dursun K.

Sait Faik, "düşünce ve duyuşlarını, hele kendi kurallarını getiren yeni bir sanatçı olarak başıboş ve özgür yaşama tutkularını anlamayan, buna karşı olan bir çevrede" yetişir. O aile çevresinde ve hemen sonra içine girdiği öteki çevrelerle tam ve düzenli, doyurucu ve destekleyici bir anlaşmada olduğu da söylenemez ayrıca. İlk hikâyelerinden başlayarak bütün yazdıklarının, "artistçe" kendi "üslubu"nda bir yaşamayı yadırgayanlarla çatışmalarının aynası olduğu görülür. Bu "soy" bir çatışmanın olmadığı yerde de, çağının sanatının ve yerleşmiş sanat ölçülerini aşan bir yeni ve güçlü sanat eserinin yeşeremeyeceği de açıktır. Böylece onda, edebiyatı, özentilerden, "romantik" ucuzluklardan kurtarmak, bir başka kata yükseltmek isteyen davranışın varlığı daha ilk adımlarında belli olmaktadır. Sait Faik, hikâyeyi "edebiyat yapan"ların elinden kurtarmıştır.

Evet, yaşamı ile hikâyeleri iç içe girmiştir. Hikâyelerindeki küçük insanlar gerçekten büyük değişkenlik gösterir. Zaman gelir, Sait Faik onlarla özdeşleşir. Yine onlarla kalabalıklardan sıyrılır, büyük kent yalnızlığının potasına girer.

Bunu, kendini ve çok iyi bildiği konuları yazmasına mı yormalıdır?

Dıştan bakıldığında, Sait Faik, yaşama da, ede-

*) **"Sait Faik Abasıyanık 90 Yaşında",** Perihan Ergun, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1996.

biyata da boş verir bir tavırdadır. Yitirdiği nice değerleri, umutla umutsuzluk arasında, kenar mahalleler, köprü altları, balıkçılar ve küçük insan diye nitelendirilenlerin kalabalıklarında ve yaşamlarına katılarak bulma peşindedir. Yani, "kişilerle çevreleri ne denli değişik olursa olsun, kendi hikâyesinin durakladığı yerde başkalarının hikâyelerini yaşamaktadır.

Onun hikâyelerine yansıyan; salt kendi yaşamı değil, başkalarınınkilerle gelişen, zenginleşen, güçlenen, genişliğine bir yaşama susuzluğunun derin ve güçlü anlamıdır. Bu hikâyelerde, Sait Faik'in nerede bittiğini ve başkalarının nerede başladığını kestirmek hem zor, hem gereksiz, hem de onun yıllarca çabalayıp yüzlerce kişisi ile kurduğu 'tasarı yaşama' yapısını yıkma sonucu verir."

Sait Faik'te olaylar tamı tamına ve gerçekten yaşanmış değildir. Onları kendi düşevinde yaşatır. Kişilerinin kimileri, onun "sahiden" tanıdığı kişilerdir.

Ünlü "Sinağrit Baba" hikâyesinde budalaca yakalanan balıklar Sinağrit Baba'dan yardım umarlar. Gelsin, bir diş vursun o yakamoz yapan ipe de kurtarsın bizi... diye beklerler. Sinağrit Baba bu "kurtarma" işinin ne kadar kolay olduğunu bilmesine bilmektedir, ama bildiği bir başka şey daha vardır; ister su, ister bitki, ister kara, ister hava, ister hayvan olsun tekil bir akılla hiçbir şey çözüme vardırılamaz.

Ancak bütün balıklar oltaya tutulan hemcinslerini kurtarmanın tek yolunun koşup o yakamoz yapan ipi koparmak olduğunu akıl ettiklerinde, bu "hareket"in bir sonucu, bir yararı olabilir. Yoksa, Sinağrit Baba oltayı kesmiş... Biraz sonra Sinağrit Baba tutulduğu zaman kim kesecektir ipi, peki? Kim akıl edecektir o yakamozlu ipi dişlemeyi?

Sait Faik böyle düşünmüştür. Genelde o da bir Sinağrit Baba'dır. Burada onu yermek, karalamak için söylemiyorum bunu. O böyle düşünüyordu, üstelik bunun doğru olduğunu da kabullenmişti.

(Şubat 1996)

SAİT FAİK İÇİMİZDEDİR*

Muzaffer BUYRUKÇU

Sait Faik'ın adını ilk kez öykülerimin yayımlandığı Son Telgraf gazetesinin yazıişleri müdürü Muzaffer Soysal'dan işitmiştim ve hemen "Havada Bulut"u alıp okumuştum. Hayran kalmıştım. Yaşamımı bütün boyutlarıyla, bütün ayrıntılarıyla gözlerimin önüne seriyordu, sermekle de kalmıyor birtakım gerçekler gösteriyor, yeni ufuklar açıyordu. Ben, gazetelerin dışında da bir edebiyatın olduğunu bilmeyen acemi çaylaklardan biriydim ama beni bulunduğum yerden kapıp uzaklara uçuracak, yaşamın ortasında fokurdayan cehennem kazanına atıp pişirecek, yeteneklerimin gizli yanlarını harika yapıtlarla değerlendirecek uyarılara gereksinim duyuyordum. Derken, bir gün Sait Faik'i Nuruosmaniye Caddesi'nde gördüm. Sarı seyrek saçlı, geniş alınlı, mavi gözleri çakmaklı, kirpiksiz, gömlekli (kravatsız) bir adamdı kırk yaşlarında; sırtındaki kuru yaprak rengindeki pardösüsünün yakalarını kaldırmıştı. Pembemsi yüzünü baskı altında tutan alay karışığı öfkeli anlamdan ürkmüştüm ama o ürkünç bir kanıya dönüşmemişti... Çünkü çocuklara, delikanlılara gülümsüyor, onların babalarına, amcalarına kaş çatıyordu. O günlerde gazeteden ayrıldığım için Babıali'de dolaşıyor, dolaşırken de birçok ünlüyle karşılaşıyordum. (Onlar beni tanımıyordu.) Sait Faik'le arada bir karşılaşıyordum ve o zayıf, orta

*) **"Sait Faik Abasıyanık 90 Yaşında",** Perihan Ergun, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1996.

boylu, sinirli adamı uzaktan, yakından inceliyor, belleğime bir sürü resmini yığıyordum ve öyle bir değerin resimlerini belleğimde taşıdığım için övünüyordum.

Bir gün Yeditepe'nin Ankara Caddesi'ndeki (avuç içi kadar) yazıhanesine geldi Sait Faik. Kızgındı. İlaç paketini koydu masaya, selamladı. Hüsamettin Bozok beni tanıttı. Sait Faik baktı baktı, "Sen göçmen misin?" dedi.

"Hayır, annem babam göçmen" dedim.

"Hikâyelerin için Hüsam'dan telif alıyor musun?" dedi.

Ezildim, büzüldüm, mırın kırın ettim. (O yıllarda yazarların şiirlerinin, öykülerinin basılması bir sorundu ve basılanlar, ötekilere göre çok şanslıydı. Hiçbirimiz –bir kuşak– yazılarımıza bir kuruş almıyorduk.)

Sait Faik içerledi. "Bundan sonra her akşam buraya gelecem, iskemleyi kapının önüne atacam, sana bedava yazı vermelerini önleyecem. (Bana baktı) Para almadan bu adama hikâye vermeyeceksin!"

Bu tanışma olayından sonra daha bir ısındım Sait Faik'e. Konuşmaya başladık; tanışıklık içtenlikle dokunarak dostluk kimliğine büründü. İkbal Kıraathanesi'nde, Meserret Kıraathanesi'nde oturduk, tiyatrolara, evlere gittik. Fikret Adil'in, Ayfer Feray'ın, Hüsamettin Bozok'un içinde bulunduğu Nevzat Üstün'ün Buick arabasında, yeni çıkan (Alemdağda Var Bir Yılan) kitabını bana imzalayan Sait Faik, Taksim alanında inmiş, Eftalikus Kahvesi'nin yolunu tutmuş... ama oraya tırmanmaktan vazgeçmiş, İstiklâl Caddesi'ne vurmuştu. (On beş yirmi gün sonra da sirozdan ölmüştü.) İstiklâl Caddesi, Sait Faik'in rahat soluduğu, bireysel ve toplumsal ağırlıklardan kurtulduğu yerdi. Ömrünün yarısını bu caddeyi arşınlamakla, buradaki yapılardan yüzlercesine girip oralarda bir şeyler yapmakla geçirmişti. Evet, burası, duygularını, düşüncelerini, isteklerini özgürce uygulamaya koyduğu bir evrendi. Tiplerin, karakterlerin, inanışların, kültürlerin harman olduğu ve her an bir şeyler ürettiği bir

kaynaktı. Son dönem öykülerinin çoğunu bu kaynaktan aldığı besinlerle doyuruyordu.

Her edebiyatçının bir yaratma bölgesi (Orhan Kemal'in Adana Çukurova, Yaşar Kemal'in Çukurova, Kemal Tahir'in Çankırı–Çorum, Abdülhak Şinasi Hisar'ın Boğaz...), mekânı ya da o mekânın uzantıları birimler vardır. Yalnız, Sait Faik, İstiklâl Caddesi'nden başka Burgazada'yı ve adaları sokmuştu çalışma alanına. Ada, adalar, balıkçılar, balıklar, martılar, deniz, şiir, güneş, uzaklık, hüzün, gece dönüş yorgunluğu, kırılan ve gerçekleşen hayallerle İstiklâl Caddesi'nde hızlı, renkli, verimli, zevk ve tat yoğunluğu fazla bir yaşam... İki yönden, iki kanaldan akıyordu Sait Faik'in varlığına. Bunlara bir üçüncü olanağı; kenar mahalleleri, oralardaki daracık sokakları da eklemek gerekir. O da Orhan Kemal gibi sokakta hikâye avlayan bir avcıdır. Sokak sokak, kahve kahve, meyhane meyhane, sinema sinema dolaşır ve orada saptadığı malzemeyi dumanı tüten bir tazelikle öykü kalıplarına döker... Sait Faik'in öykülerinin bu kadar canlı, bu kadar çekici, bu kadar yeni olmasının nedenlerinden birisi de yakaladığı malzemeyi eskitmemesi, çürütmemesiyle ilgilidir belki de.

Sait Faik, zengin bir ailenin oğludur ama ekonomik yönden bağlı olduğu bu katmanla ilişki kurmaz... Onun gönlü, zenginlerin atölyelerinde, fabrikalarında, mağazalarında çalışanlardadır, kısıtlı olanakların arasına sıkıştırılanlar, hakları çiğnenenler, sömürülenler, çirkinlikleri ve pislikleri yaşamaya zorlananlar onun insanları. Onları sever, korur, savunur, bağrına basar.... ve ünlü 'sevgi'sini, onları yaşattığı öykülerin her yanına serper.

Öykülerinin bazılarında Adapazarı'ndan, Bursa'dan izlenimler, esintiler bulunmasına karşın o bir İstanbul yazarıdır Ahmet Rasim gibi, Haldun Taner gibi, Mahmut Yesari gibi, Osman Cemal gibi. İstanbul'a delicesine tutkundur, İstanbul'un taşına, toprağına, suyuna, kuşuna ve insanına âşıktır.

Ömer Seyfettin'le derli toplu bir yapıya kavuşan öykücülüğümüzü ilkellikten modernliğe taşıyan ve yeniliklerin gizlerini keşfeden, keşfettiğini edebiyatımıza armağan eden büyük bir yazardır.

...Kişilerini işlerken gerçeğin kalın çizgilerini bir yana bırakıp inceliklerin yorumunu yapar. Her satırında özgürlüğün ve doğanın adamı olduğu fışkırır.

O, hikâyeden konuyu kaldıran, konunun çok önemsiz bir şey olduğunu bize hatırlatan, öğreten sanatçıdır. Avrupa resminde Cezanne neyse bizim hikâyemizde de Sait Faik odur. Denilebilir ki Sait Faik, hikâyecilik sanatının plastik değerlerini çıkarmıştır ortaya. Onun hikâye anlatışı çok başkadır. Dili pürüzlü, dil bilgisi kurallarını altüst edicidir ama bir başkasında kusur diye ayıplanabilecek olan bu aksaklıklar, onda bir güzellik çeşnisi olarak beliriyor.

Başka bir kalemi vardı sanki. En basit, en bayağı, en güncel olaylara, konuşmalara şiir havası vermeyi bilirdi. Yaşamayı sevdirirdi. Yaşayışın çirkinliklerini örtbas ederdi.

Sait Faik'in eserinde ilk göze çarpan şey, yeniliğidir ki bir yenilik değil, zamanını anlamış, kavramış, zamanını yaşayan bir yazardı o. Sözlerinin hepsi haklıdır, hatta söylediklerinde eksikler vardır, boşluklar vardır. Ama sanatçı, bitmez tükenmez bir hazineyi sonsuza kadar varlığında, yapıtlarında barındıran ve çağırıcı gücü sürekli kullanan, kendisini ölümsüzlerin arasına katan kişidir...

(Şubat 1996)

SAİT ÜZERİNE...*

Orhan KEMAL

Dostluğumuzun öyle on beş, yirmi yıllık geçmişi olmamakla beraber, diyebilirim ki zaman zaman canciğerdik. Zaman zaman, çünkü belli olmazdı. Takışıverir, birbirimizi kıyasıya iğneler, günler, haftalarca konuşmazdık. Yolumu değiştirdiğim, aynı işi onun yaptığı da olurdu.

Böyle günlerden bir gün, Parmakkapı'da yüzyüze geliverdik. Bu o kadar âni oluvermişti ki, ne benim, ne de onun yolumuzu değiştirivermemize vakit kalmamıştı.

Durduk. Çaresiz:

– Merhaba, dedim.

Gülümsedi:

– Merhaba.

– Nasılsınız?

Bir kahkaha attı:

– Teşekkür ederim efendim. Siz nasılsınız?

Sonra koluma girdi:

– Bok! Nasılsınızmış... Bu ne kibarlık ulan?

– Bundan sonra küfürlü konuşmaca yok demedin mi?

– Ne zaman?

– Mücap'lardaki kavga sırasında.

Düşündü, hatırlayamadı.

– Demek bundan sonra...

---

*) **"Sait Faik Abasıyanık 90 Yaşında"**, Perihan Ergun, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1996.

– Divan efendisi üslubuyla konuşacağız!

Tünele kadar tek kelime konuşmadan yürüdük. Dönüş de aynı sükûtilik içinde geçebilirdi.

– Sait be, dedim.

– Hı.

– Mütarekeyi bozalım mı?

Meğer aynı teklifi o yapmayı düşünüyormuş.

– Hay Allah razı olsun, dedi. Birader şu küfür de olmasa....

Küfür dedim de...

Bir gün Meserret kahvesine öfke içinde geldi. Nasıl küfrediyordu, sormayın. Adamın biri, bilmem ne dergisinde Sait'i metheden bir yazı döktürmüş. Ahmet Rasim'le mi, Ahmet Mithat Efendi'yle mi ne birisiyle mukayese ediyor, bir biçimine getirip benimle Samim'e de veriştiriyormuş.

– Peki, dedim, niçin kızıyorsun? Seni methetmiş, adam, fena mı?

– Bırak be, dedi. Olmadığım gibi gösterilmek istemem. Beni methedecekler diye size vurmaya ne hakları var? Hem ben onların göstermek istedikleri değilim ki... Tekzip edeceğim...

Şair Özdemir Asaf'ın da şahidi olduğu bu meseleye çok içerlemişti. O günlerde nükseden menhus hastalığı onu yatırmasaydı, tekzip de ederdi, muhakkak.

Sisli bir kış günü, Gülhane parkının ıssız yollarında bana anlattıklarını hatırlıyorum da...

– İstanbul, İstanbul, İstanbul... Sanıyor musun ki bu yeknesaklıktan ben de bıkmadım? Ama ne yapayım? Anadolu ve Anadolu insanına dair çok az şey biliyorum. Bilmediğim şeye burnumu sokamam ki...

Anadolu'yu eserlerinde olanca çıplaklığıyla verebilen sanatçı arkadaşları hakkında söylediği sitayişli sözleri burada tekrarlamak istemiyorum.

Bir gün de şöyle bir konuşma geçmişti aramızda:

– Ulan, demiştim, şu âvareliği bırak, derlen, toplan azıcık!

Yüzüme hayretle bakmıştı:

– Ne olacak?

– Ne olacağı var mı? Bir baltaya da sen sap ol!

– Mesela?

– Mesela... Ne bileyim? Bir yerlere sefiri kebir filan olabilirsin.

– Hadi ulan, dalga mı geçiyorsun?

– Niçin?

– Öyle şeylere yüksek diploma ister.

– Sende yok mu?

– Ne gezer?

– Peki şu Fransa'da tahsil, Grenoble filan?

Basmıştı kahkahasını.

– Oralara okumak için gitmedim ki ben!

– Ya?

– Gezmek, eğlenmek, bir de...

Anlatmıştı, uzun uzun anlatmıştı da kahkahalarla gülmüştük.

Hey gidi Sait hey!

Ne isterdim bilir misiniz? Kabil olsa da tekrar dirilse ve hakkında yazılanları gözden geçirse... Öyle sanıyorum ki, bu yazılardan bir kısmı için basardı gamatoyu...

(Doğu–Batı dergisi, Haziran 1954)

Onu az evvel toprağa verip döndük. Şimdi de Fikret Otyam, **"Dünya"** gazetesi için benden onun hakkında bir şeyler yazmamı istiyor. Bu kadar çabuk, bu kadar sıcağı sıcağına ne yazılabilir? "Edebiyatımızın telafisi imkânsız büyük kaybı" mı diyelim? Ama o sevmezdi ki böyle şeyleri.

Sanatı?

Onun da sırası değil. Hem bu işi daha sonra, çok daha liyakatle yapacaklar elbette.

Peki?

Geriye kalıyor dostluğu. Buysa onu tanıyıp, şakalaşmamış olanlarca bile meçhulattan değil. Çünkü Sait, gizli kapaklı tarafı kalmamış, herkesçe bilinen bir insandı. İnsandı da değil, insandır. O ölmedi ki... İnanmazsanız, kitaplarından herhangi birini rastgele açın. Eminim, onun çarpan kalbinin sesini duyacaksınız.

(Dünya San'at Eki, sayı 16, 1955)

SAİT FAİK'İN ÖYKÜCÜLÜĞÜ*

Muzaffer UYGUNER

Sait Faik, Adapazarı'nda yaşadığı yıllarda şiirler yazmaya yönelmiştir. İlk öyküsünü ise Bursa Lisesinin onuncu sınıfında iken yazmıştır. O yıl, yazın öğretmeninin verdiği ödev için "İpekli Mendil" öyküsünü yazmış ve öğretmen bu öykünün verildiği günün ertesinde, bu öyküyü sınıfta okutmuş, çok beğendiğini söylemiştir. Yıl 1927'dir. Ama, bu öyküsü, yayımlanan ilk öykü olarak, 15 Nisan 1934 tarihli **Varlık** dergisinde yayımlanmıştır; ikinci öyküsü "Zemberek" de 29 Ekim 1935 tarihli Varlık dergisinde okura sunulmuştur. Bu iki öykü, ilk kitabı olan **Semaver**'de yer almıştır.

Bu öykülerin yayımlandığı yıllarda yeni öyküler de yazmaya başlamıştır. Bunlarda, olayları toplumcu bir açıdan ele almıştır. Çevresinde oluşan bazı olaylardan yola çıkarak, öykü kurallarına uygun olarak yazmıştır ilk öykülerini. Daha sonraları ise toplumsal gerçekçilik anlayışına teğet bir noktadan küçük insanların şiir dolu yaşamlarına yönelmiştir. Grenoble'da izleme olanağı bulduğu işçi yaşamını, o yıllarda ülkemizde bulunan pek az temsilcilerini temel almıştır. Şiirli bir dille, çalışan insanlarımızın yaşamlarını öykülerinde yansıtmıştır. Bunun bir örneği olarak "Bir Kıyının Dört Hikâyesi" gösterilebilir. Böylece başlayan öy-

*) **"Sait Faik Abasıyanık 90 Yaşında",** Perihan Ergun, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1996.

küçülüğü zaman içinde kendine özgü duruma gelebilmiş, kişiliğini yaratmıştır.

Sonraki yıllarda yazdığı öyküler ele alınarak toplumsal durumların öykücüsü olmadığı için eleştirilen Sait Faik, sırf kentsoylululuğun öykücüsü olarak da nitelendirilmiştir. Oysa, Sait Faik'in öykülerinde toplum, toplumu oluşturan insanlar görülmektedir. Çevresini ve insanları ayırıp seçmeden toplumumuzun insancıl yaşamını yazmıştır. "Havada Bulut" adlı öyküsünde şu gerçeği vurgulamıştır: "Nasıl bir dünya mı? Haksızlıkların olmadığı bir dünya. İnsanların hepsinin mesut olduğu, hiç olmazsa iş bulabildiği, doyduğu bir dünya. Hırsızlıkların, başkalarının hakkına tecavüz edenlerin, diğer kimseleri istismar edenlerin bol bol bulunmadığı... Pardon efendim! Bol bol bulunmadığı ne demek? Hiç bulunmadığı bir dünya... Sevilmeye layık küçücük kızların orospu olmadığı, geceleri ağaların minicik kızları yirmi beş liraya pazarlıkla otellere götürmediği, her genç kızın namuslu bir delikanlı ile konuşabildiği, para için namus, ar, haya, hayal, gece gündüz satılamadığı bir dünya... Kafanın kolun çalışabildiği zaman insanın muhakkak doyabildiği, eğlenebildiği bir dünya. İçinde iyi şeyler söylemeye selahiyetler kıvranan adamın, korkmadan, yanlış tefsir edilmeden bu şeyleri söyleyebileceği bir dünya".

İlk öyküsünün yazımında bir etki altında olup olmadığını bilemiyoruz. O yıllarda yazılan bazı öykülerden etkilenmiş olabilir. İlk öykülerinde de toplumdaki küçük insanların, balıkçıların, hallaçların, zaman zaman aç gezen hamalların, köyünden kopup gelenlerin yaşamını ve onların zor da olsa yaşadıkları günleri, yaşamaktan duydukları sevinci anlatmıştır. Etkisinde kaldığı yazarlar konusunda çeşitli görüşler vardır. Bu görüşlerden çıkaracağımız sonuç, onun kendine özgü bir anlayışı bulunduğu ve geniş bir yelpaze içinde öyküler yazdığıdır. Kendisi bir konuşmasında, Grenoble'da okurken, "Gide'le dopdolu" duruma geldiğine değinmiştir. Ama, bu demek değildir ki, Sait

Faik Gide'in etkisinde kalmıştır. Her yazar ve ozan, belirli bir başlangıç döneminde bazı kişilerin etkisini duyabilir. Zaten Gide de, "Bir kimse başkasının etkisini duyumsamadan kendi kişiliğini bulamaz" demiştir.

Sait Faik, her şeyden önce insanın öyküsünü anlatmıştır. Son zamanda onun gerçeküstücü öyküler yazdığını kabul etsek bile, o öykülerinde de insanın yer aldığını, öykülerin insan odağında yazıldığını söylememiz gerekir. İnsanın toplum içindeki olayların ve durumların dışında da bir yaşantısı elbette vardır. Sait Faik, insanı insan olarak almış ve toplumsal çatışmaların, sınıf kavgalarının dışında değerlendirmiş, insanın sorunlarını bu gibi kavgaların ve olayların dışında öyküleştirmiş, kişileştirmiştir. Ona göre, "İnsanı sevmekle başlar her şey."

Haldun Taner'in de belirttiği gibi, Sait Faik, "Kimsenin yapmadığı bir şey yaptı. Türk hikâyeciliğine, o zamana kadar hiç benzersiz bir tarz getirdi. Sait Faik, bir konuyu değil, yaşamın bir parçasını işliyordu. Bir tez savunmuyor, bir yaşantıyı yansıtıyordu. İnsan sevgisi dolu, doğa sevgisi dolu bir yüreği vardı. Neye baksa bu sevgi ile ısınıyor, ışıklanıyordu. Biz ancak o el attıktan sonradır ki, en önemsiz görünen insanların ve şeylerin zevkine eriştik. Bir şeytan minaresi, bir karpuz sergisi, bir mangal ve iskemle, bir kameriyeli mezar, bir boya sandığı, bir projektörcü, bir balıkçı, bir garson, bir papaz efendi, Sait onlara bakınca, onları anlatınca birdenbire ilginçlik kazanıyorlardı" (Milliyet, 12 Mayıs 1974). Bu görüşe katılmamak, bu görüşü yadsımak olanaksızdır. "Son Kuşlar" adlı öyküsünde doğanın nasıl yok edilmekte olduğuna değinmiştir ve doğanın yok olması konusuna ilk olarak o yer vermiştir öyküsünde. "Hişt! Hişt!" adlı öyküsü doğanın insana seslenişi değil midir? Balıkçılarla birlikte denizlerde yaşadığı anlar unutulabilir mi? "Dülger Balığının Ölümü" öyküsü, insanın canlıları ve çevresini nasıl öldürdüğünün bir imgesi değil midir?

Sait Faik, öykülerinde eski ve yabancı sözcükleri

kullanmamıştı. Öykülerinde, geniş bir halk kitlesinin anlayabileceği dili yeğlemiştir. "Aşiyan Müzesi" adlı röportajında, Tevfik Fikret ve çağdaşlarından söz ederken, "Onların asıl kabahati yaşayan dili bırakıp argo gibi konuşmaları oldu. Kendilerine ettiler. Herkesin değil bir kısım insanların kendilerini anlamasını istediler" diye yazmıştır. Dilin gelişmesinden yana olmuş, dilin arınması yolunda görüş belirtmiştir. "Dil devrimini büyük bir şans ve kazanç sayıyorum" demesi de bu görüşünü belirtmektedir. **Son Kuşlar** adlı kitabındaki birçok öyküsünde kullandığı sözcüklerin eski olanlarını da parantez içinde göstermiştir. Sözgelimi, "Dondurmacının Çırağı" adlı öyküdeki "çekici (cazip manasına)", "olurşey (alelade)" sözcüklerinin kullanımını anabilirim. Bu arada yerel bazı sözcüklere de yer vermiştir öykülerinde. Bu arada, elbette atasözlerimiz, deyimlerimiz de öykülerinde yer almıştır. Bu konudaki örnekleri bazı yazılarında ve **Sait Faik** adlı kitabımda vermiş bulunuyorum.

Sait Faik'in şiirli bir anlatımı vardır. Tümceleri uzun değildir. Anlık duygulanımları, anlık izlenimleri en önemli yerinden yakalayıp bu tatlı, şiirli anlatımı ile seriverir önümüze. Bu anlatımda doğa–insan, toplum–insan dengesini de ustaca sağlamıştır. Bu konuya örnek olarak ilk önce akla "Hişt! Hişt!" adlı öyküsü gelmektedir. Bir bahar günü kırlarda yürüyen bir insanın, doğadan ve insancıllıktan ileri gelen sevincini ortaya koyuverir, kaygılardan uzaklaştırıverir. **Alemdağda Var Bir Yılan** adlı kitabındaki "Panco'nun Rüyası", "Yani Usta", "Bir Hastalık" adlı öykülerle daha pek çok öyküsünde de anlatım gücünü bir kez daha buluruz.

Alemdağda Var Bir Yılan'daki "Eftalikusun Kahvesi" adlı öyküsünde bir röportaj yapar gibi, öykü yazarlığı anlayışını belirtmiştir. Sorulan sorulara, "Ben hikâyenin nasıl yazıldığını bilmem/../Evvela ismini korsunuz. Sonra bir defa kurarsınız. Bir neticeye bağlarsınız" yanıtlarını verir, öykünün sonunda da

şunları yazar: "Yarın, incir çekirdeğini doldurmayacak mevzuları yazan bir hikâyecinin iyi bir hikâyeci olmadığını yazacağına göre, bilmem hikâyem oldu mu? Olmadıysa ne yapalım? Bizim hikâye anlayışımız da böyle efendim".

Sait Faik'in öyküleri insan, doğa, toplum açılarından uzun uzun değerlendirilebilir. Diliyle ilgili ayrıntılı örnekler de verilebilir. Ama, kısaca özetlersek, Sait Faik, öykücülüğümüzde kendi kişiliğini bulmuş çok usta bir yazar olarak değerlendirilebilir ve değerlendirilecektir de. Kitaplarına girmemiş öyküleri, yazıları da derlenip kitap olarak yayımlandığına göre, bu değerlendirme geniş ölçüde yapılabilir.

(Şubat 1996)

DİKKATİNİ SEVİMLİKLE BAŞLAR HER ŞEY. (SAİT FAİK)

Sait Faik Abasıyanık, Adapazarı'nda doğdu (22.11.1906). Kereste ticaretiyle uğraşan Mehmet Faik Bey'in oğludur. İlköğrenimini Adapazarı'nda, ortaöğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'yle Bursa Lisesi'nde gördü (1928). Sonra bir süre İstanbul Darülfünunu (Üniversitesi) Edebiyat Fakültesi'nde okudu; babasının isteği üzerine, iktisat öğrenimi için Lausanne'a gittiyse de on beş gün sonra Fransa'ya, Grenoble'a geçti, üç yıl kadar Fransa'da kaldı (1931-1935). İstanbul'a dönünce kısa bir süre Halıcıoğlu Ermeni Yetim Mektebi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı; ticaretle uğraşması için babasının açtığı toptancı tahıl mağazasını işletemeyerek birkaç ay sonra ticaretten ayrıldı; "yazı yazmayı iş saydığı için başka bir iş yapmamaya karar verdi". Bu arada İkinci Dünya Savaşı sırasında bir ay kadar "Haber" gazetesinde adliye muhabirliği görevinde çalıştı (1942). Babasının ölümünden (1939) sonra, onun bıraktığı gelirle annesinin Burgaz Adası'ndaki evinde yaşadı. "Modern edebiyata yaptığı hizmetlerden dolayı", Amerika'daki Mark Twain Derneği'ne onur üyesi seçildi; ertesi yıl siroz hastalığından öldü (11.5.1954). Annesinin ölümünden (1963) sonra, Burgaz Adası'ndaki ev "Sait Faik Müzesi" haline getirildi (1964); vasiyet gereğince Darüşşafaka Derneği'ne kalan eserlerinin geliriyle bir "Sait Faik Ödülü" oluşturuldu.

Sanat hayatına şiir yazarak başlayan Sait Faik, ilk hikâyelerini (Beyaz Mendil, Zemberek) Bursa Lisesi'nde okuduğu sırada yazmış; Avrupa'dan dönünce, çeşitli gazete ve dergilerde yayımladığı eserleriyle, hikâyeciliği meslek edinmiştir. Hikâye niteliği gösteren röportajlarıyla birlikte, o alandaki çalışmaları on bir kitapta toplanmıştır. Bunlar dışında bir roman, üç uzun hikâye yazmış, ayrıca bir de şiir kitabı yayımlamıştır. Hikâye: "Semaver" (1936), "Sarnıç" (1939), "Şahmerdan" (1940), "Lüzumsuz Adam" (1948), "Mahalle Kahvesi" (1950), "Havuz Başı" (1952), "Son Kuşlar" (1952), "Alemdağda Var Bir Yılan" (1954), "Az Şekerli" (1954), "Tüneldeki Çocuk" (1955), "Mahkeme Kapısı" (1956). Uzun hikâye: "Kumpanya" (1951), "Havada Bulut" (1952), "Kayıp Aranıyor" (1953). Roman: "Medarı Maişet Motoru" (1944), "Birtakım İnsanlar" adıyla (1952). Şiir: "Şimdi Sevişme Vakti" (1953). Çeviri: "Yaşamak Hırsı (G.Simenon)" (1954). Derlemeler: "Balıkçının Ölümü-Yaşasın Edebiyat" (1977), "Açık Hava Oteli-Konuşmalar-Mektuplar" (1980), "Müthiş Bir Tren-Çeviriler-Uyarlamalar" (1981), "Sevgiliye Mektup, Hikâyeler-Yazılar-Mektuplar-Konuşmalar" (1987), "Bitmemiş Senfoni, Bitmemiş Hikâyeler-Oyunlar-Mektuplar" ve "Sait Faik Kaynakçası" (1989).

Bilgi Yayınevi, "Sait Faik Bütün Eserleri" dizisinin 14. kitabı olarak, Muzaffer Uyguner'in yayıma hazırladığı "Sevgiliye Mektup"u okurlarına sunuyor. Bu kitapta, önceki kitaplara girmemiş hikâyeler, yazılar, mektuplar ve konuşmalar biraraya getirildi.

sait faik fotoğrafı: ara güler

ISBN 975 - 494 - 154 - 8
2001 . 06 . Y . 0105 . 1863

KDV dahil